

Yhteistoimintaverkostot

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuus-
ohjelman kokeiluhanke

Eeva Primmer ja Erna Keinonen

Yhteistoimintaverkostot

**Etelä-Suomen metsien monimuotoisuus-
ohjelman kokeiluhanke**

Eeva Primmer ja Erna Keinonen

Helsinki 2006

SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUS

SUOMEN YMPÄRISTÖ 45 | 2006
Suomen ympäristökeskus
Tutkimusosasto

Taitto: Maria Cavonius
Kansikuva: Kimmo Syrjänen

Julkaisu on saatavana myös internetistä:
www.ymparisto.fi/julkaisut

Edita Prima Oy, Helsinki 2006

ISBN 952-11-2411-3 (nid.)
ISBN 952-11-2412-1 (PDF)
ISSN 1238-7312 (pain.)
ISSN 1796-1637 (verkkoj.)

SISÄLLYS

1 Johdanto	5
2 Verkostopilotit	7
3 Arvioinnin tavoite	9
4 Arvioinnin tarkastelunäkökulmat	10
5 Arvioinnin menetelmät	13
5.1 Haastattelut	13
5.2 Kysely ja strukturoidut haastattelukysymykset	15
5.3 Muu aineisto	16
5.4 Seminaarit	16
5.5 Huomioita aineiston keruun ajoittumisesta	17
6 Tulokset	18
6.1 Hankkeiden tavoitteet ja käynnistyminen	18
6.2 Odotukset.....	19
6.3 Resurssit ja inhimilliset voimavarat	20
6.4 Yhteydet ja tiedon hyödyntäminen.....	22
6.5 Toimenpiteet	27
6.6 Suojelutulokset	32
6.7 Luonnonsuojelubiologiset kriteerit	33
6.8 Yhteistyön pituus ja arvostus.....	35
6.9 Yhteistyö toteuttajaorganisaatioiden välillä	35
6.10 Paikallistasoille laajentuva verkosto	36
6.11 Vaikutukset toteuttajaorganisaatioihin.....	38
6.12 Metsänomistajien suhtautuminen ja osallistuminen	39
6.13 Riskit ja haasteet	42
6.14 Jatkokehittäminen verkostojen näkökulmasta	44
7 Hyötyjen jakautuminen eri osapuolille	48
7.1 Hyödyt verkostojen toteuttajaorganisaatioille	48
7.2 Hyödyt metsänomistajille	49
7.3 Hyödyt yhteiskunnalle	50
8 Yhteenveto tuloksista	52
9 Päätelmät	55
9.1 Yhteistoimintaverkosto METSO-ohjelman kokeiluhankkeena	55
9.2 Yhteistoiminnan ja verkostoitumisen vahvuudet	55

9.3 Verkostohankkeiden haasteet.....	57
9.4 Jatkokehittäminen	59
Lähteet	61
Liitteet	62
Kuvailulehdet	80

1 Johdanto

Syksyllä 2002 valtioneuvosto teki päätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmasta (METSO). METSO-ohjelma on 17-kohtainen toimintasuunnitelma, jonka toimenpiteistä osa keskittyy olemassa olevien mekanismien kehittämiseen ja osa on uusia suojelun keinoja soveltavia kokeiluhankkeita. Yksi tällainen kokeiluhanke on yhteistoimintaverkosto. METSO-ohjelman mukaan yhteistoimintaverkostopilotin tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden turvaamista kokemusten vaihdon ja oppimisen kautta, ”erityisesti silloin, kun elinympäristöjen ja lajien säilyttäminen edellyttää toimenpiteitä laajahkoilla alueilla, joiden sisällä toimenpiteet vaihtelevat ekologisten tarpeiden mukaan”. (Etelä-Suomen 2002, s.21, ote liitteessä 1). Yhtenä keskeisenä tavoitteena on edistää vapaaehtoista luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvää yhteistoimintaa alueen metsänomistajien parissa.

Yhteistoimintaverkosta kokeilemaan on valittu kaksivaiheisen tarjouskilpailun perusteella neljä hanketta eri puolilta Suomea. Hämeen METSO, Keski-Karjalan Lehtoverkosto, Lohjan seudun MetsäVasu ja Merestä metsäksi –verkostohankkeet ovat saaneet rahoitusta 1,86 miljoonaa euroa maa- ja metsätalousministeriöltä vuosina 2004–2006. Verkostohankkeet ovat saaneet täydentävää lisärahoitusta vuodelle 2006 yhteensä 76 000 euroa. Merestä metsäksi -hankkeessa saatiin lisärahoitusta myös vuodelle 2005, yhteensä 160.000 euroa ympäristöministeriöltä. Tämän raportin pohjana oleva Suomen ympäristökeskuksessa (SYKE) tehty yhteistoimintaverkostojen arviointi on saanut rahoitusta yhteensä 64 000 euroa ympäristöministeriöltä ja maa- ja metsätalousministeriöltä.

Suomen ympäristökeskuksen yhteistoimintaverkostojen arviointi –hankkeen lisäksi yhteistoimintaverkostohankkeita arvioidaan ja tarkastellaan METSO-seurannan puitteissa Metsäntutkimuslaitoksen Paula Hornen ja Suomen ympäristökeskuksen Kimmo Syrjäsen vetäminä ja Metsäntutkimuslaitoksen Mikko Kurttilan tutkimushankkeessa erityisesti Leena Leskisen toimesta.

Tässä raportoidaan SYKEssä tehdyn yhteistoimintaverkostojen arviointihankkeen tuloksia ja viitataan tietyiltä osin muiden tutkimushankkeiden tuloksiin. Arvioinnin päävastuu on ollut Eeva Primmerillä. Erna Keinonen on toteuttanut vuoden 2005 haastattelut ja vastannut niiden analyysistä. Hän on tehnyt myös luvun 7 hyötytarkastelun ja vastannut luvun 6.14 kirjoittamisesta. Kirjoittajien lisäksi arvioinnissa ovat olleet mukana Marjaleena Kosola ja Hanna Kumela ensimmäisen kierroksen haastatteluaineiston tallennuksessa ja alustavissa analyyseissä. Haastattelujen tekoon on osallistunut vuonna 2004 Tarja Isokääntä. Hanne Nurminen on tehnyt asiatarjoustuksia ja muokannut tekstiä vuonna 2006. Arviointi on hyötynyt myös asiantuntijaryhmän: Eeva Furman, Mikael Hildén, Jari Kuuluvainen ja Heikki Toivonen, sekä julkaisua varten tarkastuksen tehneiden Helena Valveen ja Mikko Kuusisen kommentteista ja ajatuksista. Kirjoittajat haluavat lisäksi kiittää kaikkia haastateltuja sekä verkostotoimintaa ohjanneita maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön virkamiehiä. Raporttiin on otettu lainauksia verkostohankkeiden toteuttajien haastatteluista.

Käsillä olevan raportin tavoite on kuvata ja analysoida verkostokokeilusta saatuja kokemuksia, jotta voitaisiin tunnistaa verkostojen ja niiden keskeisten ominaisuuksien aikaansaamia parantuneita monimuotoisuuden turvaamisen edellytyksiä paikallisissa olosuhteissa. Raportti on tarkoitettu metsä- ja ympäristöalan hallinnon, suunnittelun, neuvonnan ja koulutuksen organisaatioiden asiantuntijoille sekä muille verkostotoiminnasta ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisesta kiinnostuneille. Raportti tukee osaltaan metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen keinojen kehittämistä.

2 Verkostopilotit

Yhteistoimintaverkostohankkeilla on ollut tarkoitus lisätä vapaaehtoista luonnon monimuotoisuuden turvaamista edistävää yhteistoimintaa yli kiinteistörajojen (Etelä Suomen 2002). METSO-ohjelmassa verkostohankkeiden puitteissa tehtävän, suoje- luun tähtäävän yhteistoiminnan on odotettu lähtevän ekologisista tarpeista, mutta ”Ekologisen tarkoituksenmukaisuuden lisäksi kokeiluun osallistuvilta pilottihank- keilta odotetaan innovatiivisuutta, laaja-alaista yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä pyrkimystä luoda uudenlaista toimintakulttuuria.” Verkostopilottien on odotettu olevan varsin maanomistajalähtöisiä: ”Metsänomistajilla on keskeinen asema tavoite- tasettelussa. Kokeiluhankkeeseen voivat lisäksi osallistua paikalliset viranomaiset, kansalaisjärjestöt ja muut yhteistyötahot.” (Etelä-Suomen 2002, s.21, ote liitteessä 1).

Toteutettavat verkostohankkeet valittiin maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhdessä järjestämän kaksivaiheisen tarjouskilpailun perusteella vuonna 2003. Ensimmäisen kierroksen ideakilpailuun tuli 20 hakemusta. Niistä 13 valittiin toiselle kierrokselle. Lopulliset valinnat maa- ja metsätalousministeriön ra- hoitettaviksi hankkeiksi tehtiin seitsemän valintakriteerin perusteella¹.

Neljässä toteutetussa hankkeessa on kokeiltu METSO-ohjelman puitteissa mää- riteltyjä luonnonsuojelubiologisia kriteereitä sekä sovellettu aikaisemmin olemassa olleita suojelumekanismia (mm. kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötu- kea ja alueen ostamista valtiolle) ja uusia suojelukeinoja (mm. luonnonarvokauppaa). Alla kuvataan hankkeet lyhyesti.

Hämeen METSO –verkostohanke on toiminut Evon ympäristössä Asikkalan, Lam- min, Padasjoen ja Tuuloksen kunnissa. Verkoston koordinoijana on toiminut Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK), ja muina toteuttajatahoja ovat olleet Kanta-Hämeen ja Itä-Hämeen metsänhoitoyhdistykset, Häme-Uudenmaan Metsäkeskus, Hämeen ympäristökeskus sekä Etelä-Hämeen luonnonsuojelupiiri. Lisäksi projektiryhmässä on ollut mukana muutama metsänomistaja. Hanke on organisoitu yllämainituista tahoista koostuvaksi projektiryhmäksi, joka on tehnyt varsinaisen toteutustyön sekä verkostoryhmäksi, johon on kuulunut lisäksi useita muita tahoja, mm. kunnat ja riis- tanhoitoyhdistys. Verkostoryhmä on toiminut hankkeen laajana neuvottelukuntana ja yhteysverkostona.

Keski-Karjalan Lehtoverkosto – hanke on toiminut Tohmajärven, Kiteen ja Kesälahden alueella. Verkostoa on koordinoinut ja toteuttanut Metsäkeskus Pohjois-Karjalaan palkattu hankevetäjä. Lisäksi verkoston toteuttajaorganisaatioita ovat olleet Poh- jois-Karjalan ympäristökeskus, Metsäntutkimuslaitos, Metsänhoitoyhdistys Pohjois- Karjala, Metsänhoitoyhdistys Keski-Karjala, Pohjois-Karjalan metsänomistajien liitto ry, Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri ry ja MTK-Kitee. Hankkeessa on toiminut projektiryhmä ja yhteistarkasteluryhmä, joka on osallistunut kohteiden arviointiin ennen sopimuksen tekoa. Hankkeessa on panostettu kriteeristön tulkitsemiskehikon, ns. Metsätähti-mallin kehittämiseen ja kokeiluun. Metsäntutkimuslaitos on tukenut verkostoa mallin lisäksi ns. kasaamisbonusjärjestelmän kehittämisessä.

Lohjan seudun MetsäVasu – verkostohanke on ulottunut Lohjan ja Karkkilan kau- punkien sekä Vihdin, Nummi-Pusulan, Sammatin ja Karjalohjan kuntien alueille. Hanketta on vetänyt Metsänhoitoyhdistys Länsi-Uusimaa ja siellä hankkeen puit-

¹ Hankkeen sisältämien metsäluonnon monimuotoisuutta edistävien toimenpiteiden ekologinen tarkoituk- senmukaisuus, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden edistäminen, hankkeen innovatiivisuus, yhteistyön laaja-alaisuus ja vuorovaikutus, pyrkimys luoda uudenlaista toimintakulttuuria, tutkimuksen ja seurannan toteuttaminen, hankkeen kustannustehokkuus ja kokonaistaloudellinen edullisuus.

teissa palkattu hankekoordinaattori. Hankkeen toteutuksessa on ollut mukana myös Lohjan kaupungin ympäristönsuojelutoimisto ja Helsingin yliopiston Suitian opetus- ja tutkimustila. Lisäksi alkuvaiheessa hankkeessa oli aktiivisesti mukana Helsingin yliopiston täydennyskoulutuskeskus². Lohjan seudun MetsäVasu on teettänyt metsänomistajille kyselyn suojeluhaluudesta ja edistänyt paikkatietojärjestelmien yhteensopivuuden kehittämistä.

Merestä metsäksi – verkostohanke on kattanut maantieteellisesti laajan alueen: Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjanmaan rannikkokunnat. Hankkeen toteuttajatahoja ovat olleet Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa, jossa toimi projektipäällikkö, sekä Metsäkeskus Rannikko, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Länsi-Suomen ympäristökeskus, Pohjois-Suomen metsänomistajien liitto, Keski-Pohjanmaan metsänomistajien liitto ja Österbottens skogsägarförbund. Hanke on toiminut käytännössä kahtena erillisenä, suhteellisen itsenäisenä hankkeena Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Kummallakin alueella on metsäkeskuksissa toiminut metsäsuunnittelija osa-aikaisena hanketyöntekijänä.

² Nykyinen Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Länsi-Uusimaa.

3 Arvioinnin tavoite

Tämän raportin pohjana olevan arvioinnin tavoitteena on tutkia yhteistoimintaverkostojen vuorovaikutusta ja toimintaa sekä niiden kehittymistä (Taul. 1). Tavoitteena on myös arvioida verkostojen tukemisen merkitystä yhteistoiminnalle. Erityisesti arvioinnissa on tarkasteltu verkostoissa hyödynnettävää osaamista, vuorovaikutusta ja yhteistyön kehittymistä sekä näiden merkitystä suojelutoimenpiteiden toteuttamiselle ja toimenpiteiden painottumiselle hankkeissa. Hankkeissa kehitetyistä toimintatavoista pyritään tunnistamaan uusia ideoita, innovaatioita. Eri toimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan siinä määrin, kuin se hankkeen lyhyen keston puitteissa on mahdollista. Lisäksi arvioinnissa tarkastellaan verkostotoiminnasta koettuja hyötyjä eri osapuolille, riskejä ja haasteita sekä toimijoiden näkemyksiä yhteistoimintaverkostojen kehittämistarpeista tulevaisuudelle.

4 Arvioinnin tarkastelunäkökulmat

Luonnonvarojen hallinnan yhteistyötä voidaan arvioida lukuisin kriteerein. Conley ja Moote (2003) ovat jaotelleet arviointikriteerit kolmeen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat erilaiset onnistuneen prosessin kriteerit, mm. selkeät tavoitteet, yhteydet varsinaisen hankkeen ulkopuolisiin tahoihin, osallistuminen ja hyväksyttävät päätöksentekomenetelmät. Yleensä arvioinneissa ollaan varsin kiinnostuneita yhteistyöhankkeiden tuloksista. Tulokriteerit Conley ja Moote jakavat kahteen ryhmään: ympäristötuloksiin ja sosioekonomisiin tuloksiin. Tässä arvioinnissa pyritään soveltamaan kaikkien kolmen ryhmän kriteereitä. Prosessista arvioidaan resursseja ja tiedollisten edellytysten kehittymistä, yhteyksiä ja kommunikoinnin kehittymistä, yhteistyön kehittymistä ja varsinaisten hanketoimenpiteiden toteutusta (Taul. 1). Ympäristöllisinä tuloksina tarkastellaan syntyneitä suojelusopimuksia. Sosioekonomisia tuloksia tarkastellaan hankkeesta saatujen eri ryhmille koituneiden hyötyjen kautta. Näiden tekijöiden yhteisenä konkreettisena mittarina voidaan pitää hankkeen aktiivomien metsänomistajien lukumäärää (kiinnostuksen ilmaisseiden ja kohteita tarjonneiden määrät). Lukumäärä kuvaa prosessin onnistuneisuutta, hankkeen luomia mahdollisuuksia ja hankkeen aikaansaamaa myönteistä asenne- ja toimintakulttuurin muutosta.

Verkostoja on yleisesti tarkasteltu ensisijaisesti ihmisten välisinä siteinä (Granovetter 1983). Verkostoissa leviävien uusien ideoiden ja innovaatioiden (Rogers 1976) tutkimusta on sittemmin sovellettu organisaatiotutkimuksessa (Teece 1980). Tänä päivänä organisaatioiden järjestäytymistä verkostoiksi sekä verkostojen markkinoita ja hallinnollista hierarkiaa täydentävää merkitystä pidetään itsestään selvänä (Podolny ja Page 1998). Verkostoyhteiskunta, jossa yksilöt ja organisaatiot oppivat ja tuottavat innovaatioita nimenomaan verkostoitumisen avulla, on yleisesti hyväksytty (Castells 2000), ja valtion taholta kannustetaan verkostoitumista laajasti (Niemelä 2002).

Taulukko 1. Arviointikriteerit ja arvioinnissa käytetyt indikaattorit tai tiedonlähteet.

Arvioitava kriteeri	Indikaattori/tiedonlähde
Toiminta	Hankesuunnitelmissa listatut toimenpiteet
	Toimenpiteisiin käytetty aika ja toimenpiteiden säännöllisyys
Voimavarat	Arviot taloudellisista resursseista ja asiantuntijavoimavaroista
Osaaminen ja tiedolliset edellytykset	Toimenpiteiden säännöllisyys
	Koulutus
	Haastateltujen kokemukset
Tulokset	Suojelusopimukset; lukumäärä, hehtaarit
	Kiinnostuneet metsänomistajat, lukumäärä
Yhteistyö ja verkostoituminen	Yhteistyön pituus ja merkitys, näissä tapahtunut muutos
	Haastateltujen kokemukset
	Haastateltujen näkemykset metsänomistajayhteistyöstä
Vuorovaikutus	Tiedonkulun säännöllisyys ja tiedon hyödynnettävyys, näissä tapahtunut muutos
	Haastateltujen kokemukset
Verkostojen tukeminen ja verkostoituminen	Verkostojen saama koordinaatiotuki
	Organisaatioiden investoinnit verkostoon
	Kyselyarviot: yhteistyön merkityksen muutos
	Haastateltujen kokemukset
Hyödyt, riskit, haasteet, näkemykset	Haastateltujen kokemukset

Organisaatioiden välillä tapahtuvaan muodolliseen hyödykkeiden ja palveluiden vaihtoon liittyvien "vahvojen siteiden" (Kraatz 1998) lisäksi verkostoitumista ilmentävät "heikot siteet" (Granovetter 1983). Näitä ovat löyhät henkilöiden tai organisaatioiden väliset yhteydet, jotka palvelevat verkostojen jäseniä erityisesti tiedon jakamisen kautta. Verkostoissa informaatio kulkee, kertyy ja kehittyy (Granovetter 1983). Myös tällaisen laajemman yhteistyön kehittyminen kuvastaa sitä, miten verkostojen toimijat kykenevät ottamaan käyttöönsä tietoa sekä jalostamaan ja tuottamaan uutta tietoa. Löyhiä yhteyksiä voidaan mitata antamaan kuvaa yhteistoimintaverkostohankkeen toteuttajatahojen (verkostohankeorganisaatioiden) verkostoitumista laajemmin kuin hankkeen puitteissa.

Yhteistoimintaverkostopilottihankkeen painopisteenä on ollut metsänomistajien yhteistyö ja verkostoituminen (Etelä-Suomen 2002), mutta jo hankkeen käynnistymisvaiheessa verkostoituminen on painottunut metsätalouden ja luonnonsuojelun eri toimijoiden välillä tapahtuvaksi. Näin muodostettu organisaatioverkosto pyrkii edistämään metsäluonnon monimuotoisuuden suojelua. Voidaan olettaa, että metsänomistajien yhteistyö edesauttaa myös tällaista organisaatioverkoston edistämää suojelua. Tämä arviointi pyrkii tunnistamaan myös ne toimet, joita verkostoissa on tehty metsänomistajien yhteistyön lisäämiseksi.

Metsänomistajat eivät kuitenkaan lähtökohtaisesti ole erityisen kiinnostuneita suojeluyhteistyöstä. Vähäinen kiinnostus johtuu uskosta olemassa olevan suojeluverkon riittävytyteen ja halusta välttää ristiriitoja (Koskela, ym. 2006). Metsänomistajien välisten henkilösuhteiden on todettu vaikuttavan heidän mahdollisesti muodostamien verkostojen edellytyksiin (Leskinen 2004). Metsänomistajien verkostoituminen on yhtäältä henkilöiden, mutta toisaalta myös yritysten välistä yhteistyötä. Yhteistyötä voisivat edistää taloudellisten intressien yhteneväisyys, tai vähintään motivaatio jaettua etua palvelevaan tiedonhankintaan (Kittredge 2005).

Organisaatioiden välistä yhteistyötä tarkasteltaessa mittaa yhteistyön pituus tietystä määrin verkostoitumista: kun organisaatio aloittaa yhteistyön toisen organisaation kanssa, niiden välille muodostuu yksi uusi verkoston side. Pitkän yhteistyöhistorian omaavien organisaatioverkostojen on havaittu olevan menestyneimpiä uuden haasteen kohtaamisessa (Kraatz 1998). Onnistunutta sopeutumista ja yhdessä oppimista edesauttaa verkosto-organisaatioiden samankaltaisuus ja verkoston rajallinen koko (Kraatz 1998). Tämänkaltaisissa tilanteissa organisaatiot tuntevat toisensa, ja ymmärtävät toistensa toiminnan lähtökohtia ja tavoitteita.

Organisaatioiden välisen yhteistyön historia kuitenkin vaikuttaa siihen, millaisena yhteistyö näyttäytyy tiettyinä hetkenä. Suomen metsäsektorin toimijat tuntevat toisensa hyvin. Organisaatioilla on hyvin pitkä yhteinen historia ja ne ovat jakaneet perinteisen metsätalouden puuntuotantoon tähtääviä tavoitteita lukuisissa ohjelmissa ja hankkeissa (Ollonqvist 1998, Van Kooten 1998, Primmer ja Vahantaniemi 2005). Metsäsektorin organisaatioiden verkostoituminen ei kuitenkaan ole yllä kuvatulla tavalla ulottunut luonnonsuojelutoimintaan. Luonnonsuojelun ja metsätalouden välillä on ajoittain ollut vastakkainasettelua ja avointa konfliktia (Hellström 2001, Rantala ja Primmer 2003, Kyllönen ja Raitio 2004). Yhteistoimintaverkostohankkeet ovat tällaisen lähentymisen ja tavoitteiden jakamisen haasteiden edessä. Organisaatioiden yhteistyön pituuden avulla voidaan tarkastella verkoston olemassaoloa, mutta varsinaisen yhdessä toimimisen oppimista voidaan ymmärtää tarkastelemalla niitä kokemuksia, joita verkostoyhteistyöstä kertyy (Schusler, ym. 2003). Yhdessä oppimisen yksi keskeinen edellytys on luottamus yhteistyöhön osallistuvien tahojen välillä. Samalla tällainen yhteisöllinen oppiminen edellyttää kykyä ja vapautta määritellä toimijoiden näkökulmia sekä niiden tehtäviä ja hallitsemaa aluetta uudelleen (Valve 2006).

Kokemusten vaihdon ja oppimisen avulla yhteistoimintaverkostohankkeissa kehitetään olemassa olevia inhimillisiä ja organisatorisia resursseja (Wolf ja Primmer

2006). Kehitystyö on enemmän tai vähemmän järjestelmällistä. Työn ohessa, yhteisten päämäärien eteen ponnistellessa tapahtuu yhteisöllistä oppimista (Schusler, ym. 2003), kun taas suunnitelmallinen kehittämistyö voidaan tunnistaa hanketoimenpiteeksi, investoinniksi inhimilliseen pääomaan (Wolf ja Primmer 2006).

Viime kädessä kehittämistyöllä ja toimenpiteiden toteutuksella pyritään turvaamaan luonnon monimuotoisuutta (Etelä-Suomen 2002). Luonnon monimuotoisuuden suojelun tuloksellisuuden arviointi kohtaa monia haasteita samoin kuin ympäristönsuojelun tuloksellisuuden arviointi yleensä (Mickwitz 2005). Varsinaista lajien, populaatioiden ja jopa elinympäristöjen säilymistä ei pystytä tarkastelujaksolla havaitsemaan. Näistä rajoitteista huolimatta pilottihankkeiden suojelutoimenpiteiden toteuttamista voidaan tarkastella. Tarkastelu auttaa ymmärtämään erityisesti eri toimenpiteisiin panostamisen ja lyhyen aikavälin tulosten välistä suhdetta. Nopeasti suojelutuloksia aikaansaaneet keinot toimivat lyhytjänteisissä projekteissa. Samalla sellaisia toimenpiteitä, jotka eivät tuota nopeaa suojelutulosta, ei voi tuomita suojelun kannalta merkityksettömiksi, koska tarkastelujakso ja pilottihanke itsessään ovat suhteellisen lyhyet. Tärkeää on kuitenkin tarkastella, minkälaiset prosessit näyttäisivät näinkin lyhyellä aikavälillä edistävän uusien suojelukeinojen soveltamista.

Se, miten suojelutoimenpiteen vaikutukset koetaan, vaihtelee eri tahojen välillä (Mickwitz 2005). Tätä erilaisten suojelusta ja verkostohankkeesta koituvien hyötyjen (ja mahdollisten hyötyjen menetysten) kokemusta valottamaan tarkastellaan arvioinnissa eri tahojen näkemyksiä hankkeen annista. Tarkastelussa mahdollisia hyötyjä ovat metsänomistajat, toteuttajaorganisaatiot ja yhteiskunta laajemmin. Aiempien tutkimusten perusteella voidaan olettaa, että ainakin metsänomistajat koetaan hankkeissa hyötyviksi osapuoliksi, sillä vapaaehtoisuutta korostavat sopimuksiin ja neuvontaan pohjautuvat suojelukeinot on nähty suhteellisen hyväksytyiksi metsänomistajien keskuudessa niiden omistusoikeuksien, korvauksien ja yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden vuoksi (Horne ym. 2004).

5 Arvioinnin menetelmät

Verkostoarviointi pohjautuu ensisijaisesti hankkeen alussa ja loppupuolella tehtyihin haastatteluihin, toisen haastattelukierroksen yhteydessä tehtyyn lomakekyselyyn, 10.2.2005 järjestetyn seminaarin (Liite 3) ryhmätyöaineistoon sekä hankkeissa tehtyyn raportointiin ministeriöille ja METSO-seurannalle. Lisäksi arvioinnissa on käytetty tukiaineistona hankkeiden muuta dokumentointia: muistioita, tiedotteita ja koulutusmateriaalia.

Haastattelujen ja dokumenttien muodostama laadullinen aineisto antaa mahdollisuuden jäsentää tarkasteltua hanketta kontekstista käsin ja toteuttajien näkökulmasta. Määrällisiä suureita tuottava strukturoitu haastattelu ja kysely puolestaan tuottavat täsmällisiä ja vertailukelpoisia vastauksia tarkastelun näkökulmasta keskeisiin kysymyksiin. Ensimmäisellä haastattelukierroksella nämä kaksi aineistonkeruutapaa yhdistettiin. Toisella kierroksella haastateltavien aika ja energia haluttiin säästää avoimia kysymyksiä sisältävään haastatteluun, ja strukturoidut kysymykset esitettiin erikseen lähetetyssä kyselyssä. Riskinä tällaisessa aineistonkeruussa saattaa olla, että kysely ja haastattelujen strukturoidut osiot voivat jäsentää haastateltujen ajattelua ja muovata sitä kieltä, jota he käyttävät hankkeesta kertoessaan. Tätä riskiä pienentää METSO-ohjelman valmistelussa yhteiseksi kieleksi muodostunut metsäluonnon turvaamisen ja vapaaehtoisten keinojen retoriikka. Lisäksi toisen kierroksen haastattelussa oli havaittavissa haastateltavien tarve nimenomaan täydentää kyselyssä esiin tulleita näkökulmia.

Seuraavassa kuvataan aineiston keruu- ja analyysimenetelmät jaoteltuna haastatteluihin ja kyselyaineistoon. Ensimmäisen haastattelukierroksen strukturoidun osion analyysi kuvataan yhdessä kyselyaineiston käsittelyn kanssa.

5.1

Haastattelut

Ensimmäisen kierroksen haastattelut (lomake liitteessä 2) tehtiin huhtikuussa 2004 verkostojen juuri käynnistettyä toimintansa. Verkostojen toteuttajatahoina haastateltiin viranomaisia, metsänomistajien neuvonta- ja etuorganisaatioita, oppilaitoksia ja kansalaisjärjestöjä (Taul. 1). Haastateltavat valikoituivat verkoston alkuvaiheen vetäjän keskeisiksi toimijatahoiksi ilmoittamista organisaatioista. Samaa toimijatyyppeä (esim. metsänhoitoyhdistys) ei valittu kahta kertaa muissa tapauksissa kuin Merestä metsäksi –hankkeessa. Merestä metsäksi –hankkeessa useamman saman toimijatyypin haastattelua puolsi se, että hanke oli jakautunut maantieteellisesti laajalle alueelle ja useiden eri toimijoiden toiminta-alueille. Samasta syystä Merestä metsäksi –hankkeessa tehtiin kuusi haastattelua. Toisaalta Keski-Karjalan lehdoissa tehtiin vain neljä haastattelua hankkeen tiiviin toteuttajajoukon vuoksi. Kaikkiaan ensimmäisellä kierroksella haastateltiin 19 henkilöä, ja lisäksi yksi taho täytti haastattelulomakkeen (Taul. 1).

Toisella kierroksella syksyllä 2005 samat henkilöt haastateltiin uudelleen (haastattelukysymykset liitteessä 4). Koska verkostojen toimijoissa oli tapahtunut joitakin muutoksia, haastateltavien joukossa oli 4 uutta henkilöä, 5 oli jättäytynyt pois ja yksi henkilö oli vaihtanut organisaatiota. Kaikkiaan toisella kierroksella haastateltiin 19 henkilöä, joista yksi haastateltiin puhelimitse. Kahta samaa toimijatyyppeä ei haastateltu muuta kuin Lohjan seudun MetsäVasussa, jossa vuonna 2004 kansalaisjärjestössä toiminut henkilö oli siirtynyt hallintoon, sekä Merestä metsäksi –hankkeessa,

jossa hanketta toteutettiin edelleen maantieteellisen laajuuden takia usean samaa toimijatyypin edustavan organisaation toimesta. Hankkeessa haastateltiin toisella kierroksella kahta uutta metsäkeskuksen edustajaa, koska hankkeen toteutus oli keskittynyt metsäkeskuksiin ja niissä toimivat hanketyöntekijät tunsivat hankkeen toteutuksen parhaiten. (Taul. 2).

Taulukko 2. Haastatellut ja kyselyyn vastanneet toteuttajatahot keväällä 2004 ja syksyllä 2005 (2004/2005).

Toteuttaja-taho	Hämeen METSO	Keski-Karjalan Lehtoverkosto	Lohjan seudun MetsäVasu	Merestä Metsäksi	Yhteensä 2004/2005
Viranomaiset	2/2	2/2	1/2	3/5	8/9
Metsänomistajien neuvonta- ja etuorganisaatiot	1/1	2/2	1/1	3/1	7/7
Oppilaitokset	1/1		2/1		3/2
Kansalaisjärjestöt	1/1		1/0		2/1
Yhteensä	5/5	4/4	5/4	6/6	20/19

Kaikki haastattelut nauhoitettiin. Ensimmäisen kierroksen haastatteluista litteroitiin jälkimmäinen osa, joka ei ollut strukturoitu (Osiot METSO-yhteistoimintaverkosto ja Odotukset ja näkemykset, liite 2). Toisen kierroksen haastattelut litteroitiin kokonaisuudessaan. Haastattelut kestivät yleensä noin tunnin, vaihdellen 45 minuutin ja kahden tunnin välillä. Litteroituna haastatteluaineiston pituus vaihteli ensimmäisellä kierroksella 3 ja 16 sivun välillä ja toisella kierroksella 9 ja 19 sivun välillä (Taul. 1). Litterointi tehtiin sanatarkasti, mutta tässä raportissa käytetyt lainaukset haastatteluista on muutettu yleiskielelle haastatellun tunnistamisen välttämiseksi.

Ensimmäisen kierroksen haastatteluiden avoimissa (laadullisissa) osioissa paneuduttiin odotuksiin hankkeiden tuottamista hyödyistä eri osapuolille sekä niihin haasteisiin ja riskeihin, joita haastatellut tunsivat verkostohankkeilla olevan edessä. Lisäksi analysoitiin hankkeiden käynnistymisprosessia.

Toisen kierroksen haastattelujen analysoinnissa keskityttiin hankkeiden kehittymiseen, hankkeista saatuihin hyötyihin, koettuihin riskeihin ja haasteisiin sekä näkemyksiin verkostojen kehittämistarpeista.

Toistuvat argumentit ilmentävät säännönmukaisuutta tai yhteneväisyyttä siinä, miten eri tahot tulkitsevat niin kontekstia kuin hankkeen toteutusprosessiakin. Mahdolliset vastakkaiset tai poikkeavat argumentit on myös tunnistettava, jotta vallitsevien näkökantojen suhteellinen merkitys ymmärretään (Toivonen 1999). Tarkastelun jäsentämiseksi valittiin 11 keskeistä tarkastelualuetta (Taul. 3), joita vastaavat kohdat litteroiduissa haastatteluissa koodattiin QSR Nvivo -ohjelmassa. Tarkastelualueet olivat yhtäältä teorialähtöisiä, verkostotoimintaa käsitteleviä (Luku 4, s.10), ja toisaalta arviointilähtökohdista tunnistettuja, hankkeen tavoitteita ja välineitä käsitteleviä. Tarkastelualueiden alle kertyvät tekstit taulukoitiin ja niissä esiintyviä argumentteja tarkasteltiin eri painostusten ja yleisyyden tunnistamiseksi.

Tarkastelualueet jaettiin edelleen taulukoissa kapeampiin teemoihin samankaltaisten argumenttien perusteella. Toisaalta taulukoiden avulla erottuivat muista poikkeavat argumentit ja teemat. Tämä osa analyysiä perustui haastatteluissa esiin tulleisiin painotuksiin, ja oli aineistolähtöistä. Argumenttien yleisyyttä ei kuitenkaan arvioitu kvantitatiivisesti sisällön analyysillä (Toivonen 1999, Silverman 2000). Muutamilta osin tarkastelua tehtiin myös verkostoittain ja toimijatahoittain. Hankkeiden koettuja hyötyjä analysoitiin jossain määrin laajemmin kuin muita teemoja. Tämän hyötytarkastelun pohjalta koetut hyötyjen saajat jaettiin ryhmiin ja niiden puitteissa tarkasteltiin eri hyötynäkökulmia.

Taulukko 3. Analyysin keskeiset tarkastelualueet.

Resurssit ja inhimilliset voimavarat
Yhteydet ja tiedon hyödyntäminen
Toimenpiteet
Luonnonsuojelubiologiset kriteerit
Verkostojen sisäinen yhteistyö
Paikallistason yhteistyö
Vaikutukset toteuttajaorganisaatioihin
Metsänomistajien suhtautuminen ja osallistuminen
Riskit ja haasteet
Kehittämistarpeet
Hyödyt eri osapuolille

5.2

Kysely ja strukturoidut haastattelukysymykset

Lokakuussa 2005 tehtyyn kyselyyn (liite 5) vastasivat haastattelun antaneet henkilöt. Kyselyn rinnalla analysoitiin ensimmäisen haastattelukierroksen strukturoitu osio. Näistä aineistoista tehdyt analyysit olivat pääasiassa summa-, keskiarvo- ja vaihteluväli- sekä frekvenssitarkasteluja.

Hankkeen alussa kysyttiin verkostojen toteuttajatahojen välisen yhteistyön pituutta ja yhteistyön merkitystä oman organisaation monimuotoisuuden turvaamistoiminnalle. Yhteistyön pituus pyydettiin yhteistyövuosien määränä ja yhteistyön merkitys 5-kohtaisella asteikolla (merkityksetön-erittäin merkittävä). Yhteistyön merkitystä kysyttiin myös toisella kierroksella, vuoden 2005 kyselyssä.

Yhteistoimintaverkoston tahojen yhteyksiä muihin toimijoihin laajemmin kuin projektin puitteissa mitattiin tiedollisten panosten liikkumisella toteuttajaorganisaatioiden ja muiden tahojen välillä. Tarkastelussa oli mukana 25 tahoja, jotka tuottavat tiedollisia panoksia ja 24 tahoja, jotka hyödyntävät niitä. Lisäksi vastaajat saivat halutessaan nimetä muita tahoja. Panoksia voivat olla asiantuntijapalvelut ja tieto, esimerkiksi asiantuntijaneuvojen tai ohjeiden ja tiedotteiden muodossa. Tarkastelu tehtiin yhtäältä mittaamalla organisaatioiden yhteyksiä niiden kohderyhmiin (organisaation tuottamien panosten hyödyntäjiin) ja toisaalta yhteyksiä, joiden kautta organisaatiot saivat muualla tuotettuja panoksia. Kohderyhmiä tarkasteltiin frekvenssien avulla. Toteuttajatahoilta kysyttiin lisäksi, mitkä kohderyhmät olivat niille tärkeimpiä. Panosten hyödyntämisen säännöllisyys mitattiin kysymällä, saiko vastaajan organisaatio listatuilta tahoilta tietoa tai muita panoksia säännöllisesti, satunnaisesti tai ei koskaan. Lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan panosten hyödyllisyyttä biodiversiteetin turvaamistoiminnassaan (erittäin hyödyllistä - hyödyllistä - ei hyödynnettävissä). Panosten hyödyntämisen säännöllisyyttä ja arvioita panosten hyödyllisyydestä tarkasteltiin frekvenssein avulla. Verkostojen välisessä tarkastelussa käytettiin suhteellista frekvenssiä, koska vastaajien lukumäärä ei ollut kaikissa verkostoissa sama.

Hankkeen alussa kysyttiin hankkeiden aikomuksia toteuttaa verkoston puitteissa eri toimenpiteitä. Toimenpideluettelo laadittiin kattamaan kaikki verkostohakemuksessa mainitut keskeiset toimenpiteet (yhteensä 15 toimenpidettä). Vuoden 2005 kyselyssä tarkasteltiin hankkeessa tehtyjä toimenpiteitä. Toimenpiteiden säännöllisyyttä arvioitiin hankkeen eri vuosina (0=eikä koskaan, 1=satunnaisesti, 2=säännöllisesti). Tällainen säännöllisyyden arviointi mittaa sitä kokemusta, mikä vastaajalla on toimenpiteen säännöllisyydestä, ei toimenpiteen yleisyyttä. Toimenpiteisiin käytetty aika pyydettiin arvioimaan henkilötyökuukausina, myös kunakin hankkeen vuotena erikseen. Vuoden 2006 arviot olivat tulevaisuusarvioita. Niiden lisäksi vuoden 2005

kyselyssä pyydettiin arviot tulevaisuuden kehityksestä kunkin toimenpiteen kohdalla. Kaikki vastaajat eivät kyenneet arvioimaan vuoden 2006 tai tulevaisuuden kehitystä kaikissa toimenpiteissä. Vuoden 2006 ajankäytön arvioissa on näin ollen kahden vastaajan kato. Aika-arvioissa vastaajat käyttivät pienimmillään henkilötyökuukausien kymmenyksiä tai päiviä (yksi päivä tulkittiin vastaavan 0,05 htk). Tulevaisuuden kehityksen arvion yhteydessä vastaajia pyydettiin arvioimaan myös toimenpiteiden hyödyllisyyttä asteikolla ei hyödyllinen – hyödyllinen – erittäin hyödyllinen.

Eri toimenpiteisiin käytettyjä henkilötyökuukausia arvioitiin myös verkostoittain. Verkostoittain tehdyissä arvioissa verkostojen yhteenlasketut henkilötyökuukaudet tehtiin vertailukelpoisiksi jakamalla kokonaishenkilötyökuukaudet haastateltujen lukumäärillä. Tämä mahdollisti toimintojen painopisteiden vertailun verkostojen välillä.

5.3

Muu aineisto

Määrällisiä toimenpidetietoja ja verkostoitumista kuvaavia tekijöitä verrattiin koettujen hyötyjen lisäksi luonnonsuojelutuloksiin: sopimuksilla ja muilla instrumenteilla suojeltujen kohteiden pinta-aloihin ja sopimusten lukumääriin. Nämä vertailussa käytetyt määrälliset tiedot koskien vuosia 2004 ja 2005 saatiin maa- ja metsätalousministeriöstä 11.3.2006. Lisäksi raportissa on dokumentoitu hankkeiden kesäkuussa 2006 toimittamien raporttien mukaisia suojelutuloksia ja korvausmääriä. Nämä luvut eivät kuitenkaan ole suoraan vertailtavissa keskenään, koska hankkeet ovat laatineet raportit kesken hankkeen ja kesken kalenterivuoden.

Hankkeiden tuottamasta kirjallisesta aineistosta analysoitiin sähköisesti dokumentoidut hankesuunnitelmat ja –raportit, kokousten pöytäkirjat (projekti- ja ohjausryhmät, työryhmät), erilaisten tapaamisten muistiot, tiedotteet, kutsut tilaisuuksiin ja kokouksiin, laaditut työhohjeet ja maastolomakepohjat sekä hankkeiden esitykset ja esitteet. Verkostojen koordinaattorit toimittivat nämä aineistot sähköisessä muodossa. Dokumentoidut aineistot käytiin läpi ja ne luetteloiitiin lyhyesti sisällön mukaan. Niistä tarkasteltiin erityisesti toiminnan ja keskustelujen painopisteitä. Eri tahoille koituvien hankkeen hyötyjen argumentoinnin analyysia varten kirjallisesta materiaalista etsittiin mainintoja hyötyjätahoista, erilaisista hyötymisen muodoista sekä hankkeen yleisistä hyödyistä. Myös mahdollisia argumentteja menetetyistä hyödyistä jäljitettiin.

Kirjalliset aineistot olivat verkostojen välillä hyvin vaihtelevia määrältään ja tarkkuudeltaan, eikä yksistään niiden perusteella voida tehdä johtopäätöksiä. Aineistojen analysoinnin pääasiallisena tavoitteena oli saada haastattelu- ja kyselyaineistoista tehdyille havainnoille tukea ja tarkennusta tai toisaalta tunnistaa ristiriitaiset tiedot.

5.4

Seminaarit

Arvioinnin puitteissa järjestettiin kaksi seminaaria kaikille verkostoille. 10.2.2005 järjestetyssä seminaarissa verkostojen koordinaattorit esittelivät verkostonsa lähestymistavan, ja kertoivat hankkeiden käynnistymisestä ja etenemisestä (Liite 3). Seminaariin osallistui 37 henkilöä: verkostojen toteuttajaorganisaatioiden edustajia, hallinnon ja järjestöjen edustajia, tutkijoita sekä metsänomistajia. Seminaarissa tehtiin työpajamuotoisia ryhmätöitä, jotka keskittyivät neljään teemaan: 1. metsänomistajan rooliin, 2. verkoston työnjakoon, 3. kohteiden valinnan kriteereihin, ja 4. suojelun työkalupakkiin. Ryhmätöiden tulokset esiteltiin seminaarissa, ja seminaarista laadittiin

muistio, joka lähetettiin kaikille osallistuneille ja laitettiin verkostoarvioinnin internet-sivuille (Liite 3). Ryhmätöissä oli kussakin yksi tutkija havainnoimassa keskustelua. Havainnoijien raportit toimivat seminaarimuistion ohella aineistona arvioinnissa.

Arvioinnin loppuvaiheessa, 31.5.2006, järjestettiin yhteistyössä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion kanssa seminaari, jossa käsiteltiin tämän raportin 15.5. laadittua luonnosta. Seminaariin osallistui 30 henkilöä, joista pääosa oli verkostojen toteuttajatahoja. Lisäksi seminaarissa oli hallinnon edustajia ja tutkijoita. Seminaarissa käyty keskustelu ja siellä saadut kirjalliset palautteet on otettu huomioon tätä raporttia viimeisteltäessä.

Lisäksi verkostohankkeet ovat järjestäneet retkeilyjä omilla verkostoalueillaan. Verkostoretkeilyjen kautta hankkeet ovat tutustuneet toistensa alueisiin ja toimintaan. Arviointi on hyötynyt esittelyistä ja retkeilyillä käytyjen keskustelujen seuraamisesta.

5.5

Huomioita aineiston keruun ajoittumisesta

Ensimmäinen varsinainen aineistonkeruu ajoitettiin hankkeen käynnistymistilanteeseen, ja toinen keskeinen haastattelu- ja kyselykierros toteutettiin hankkeiden juuri ohitettua pilottiajanjakson puolivälin. Tästä syystä tutkimuksen tuloksia luettaessa on huomioitava, että verkostotahoille tehty toinen haastattelu- ja kyselykierros ei voinut selvittää hankkeen lopputilannetta, vaan lähinnä hankkeen aktiivista toteutusvaihetta. METSO-ohjelman seurantaan ja arviointiin nivottu arviointityö jouduttiin toteuttamaan tällaisella aikataululla mahdollisimman aikaisen tiedollisen panoksen tuottamiseksi poliittiseen päätöksentekoprosessiin. Tästä huolimatta arviointiin saatiin dokumentoitua hankkeiden käynnistämisen ja toteuttamisen prosessi sekä kokemuksia hankkeen ajalta.

6 Tulokset

6.1

Hankkeiden tavoitteet ja käynnistyminen

Verkostohankkeissa oli mukana metsäsektorin toimijoista metsäkeskuksia, metsänhoitoyhdistyksiä ja metsänomistajien liittoja. Ympäristösektorin edustajia verkostoissa oli toteuttajaorganisaatioina ympäristökeskuksia ja kaupungin ympäristöviranomaisia. Lisäksi verkostoissa oli oppilaitoksia ja luontojärjestöjä sekä metsänomistajia. Verkostot muodostuivat joko spontaanisti olemassa olevan yhteistyön pohjalta tai reaktiona ajankohtaiseen politiikkahaasteeseen, konkreettisemmin hakuilmoitukseen. Jotkut hankkeiden toteuttajatahot kokivat kuitenkin, että heidän organisaationsa ei ollut luonnollinen osa yhteistyöverkosta, vaan että ne oli otettu mukaan tasapainottamaan organisaatiokokonaisuutta. Hankkeet käynnistyivät kukin omista maantieteellisistä sekä organisaatio- ja yhteistyölähtökohdistaan (Taul. 4).

Jo hankkeiden kilpailutusvaiheessa verkostoideaksi vakiintui organisaatioiden muodostama verkosto, ei maanomistajien verkosto. Tosin Hämeen Metso –hankkeessa oli projektiryhmässä metsänomistajia. Uudenlaisia toimintamalleja hakeneessa hakuprosessissa menestyi määriteltyjen kriteerien perusteella vain yksi verkosto, jossa ei ollut metsäkeskusta eikä ympäristökeskusta varsinaisten toteuttajaorganisaatioiden joukossa: Lohjan seudun MetsäVasu (Taul. 4).

Taulukko 4. Verkostohankkeiden käynnistyminen.

Aloite Hämeen METSO-hankkeelle pohjautui osin Evon alueelliseen yhteistyöhön ja kehittämistoimintaan. Metsäkeskus ja ammattikorkeakoulu olivat tärkeitä hankkeen käynnistämässä.
Keski-Karjalan Lehtoverkosto nojasi perinteiseen hankeyhteistyöhön, jota Pohjois-Karjalassa on paljon, erityisesti viranomistahojen välillä.
Lohjan seudun MetsäVasu käynnistyi hakuilmoituksen kautta. Helsingin yliopiston silloinen Länsi-Uudenmaan täydennyskoulutuslaitos ja Lohjan kaupunki kokosivat tahoja yhteen. Metsänhoitoyhdistys lähti vetämään hanketta.
Merestä metsäksi –hankkeen käynnistämässä oli Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus avainasemassa. Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskus ja Länsi-Suomen ympäristökeskus lähtivät edistämään asiaa. Myös Rannikon metsäkeskus tuli mukaan, ja Metsänomistajien liitot otettiin mukaan alusta asti.

Verkostohankkeiden toteutukseen lähteneet organisaatiot vaihtelivat siinä, millainen rooli biodiversiteetin turvaamisella oli niiden toiminnassa. Suuri joukko organisaatioita tavoitteli yleisesti biodiversiteetin vähenemisen hidastamista, pysäyttämistä ja kehityksen kääntämistä. Jotkut organisaatiot pyrkivät muodollisten teknisten tavoitteiden, kuten laki- tai sertifiointivaatimusten täyttämiseen. Oman organisaation biodiversiteetin turvaamisen keskeisinä keinoina nähtiin tiedon välitys niin henkilökohtaisen neuvonnan, koulutuksen kuin tiedotuksenkin muodossa.

Hankesuunnitelmien mukaan verkostoissa tavoiteltiin metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen lisäksi tiedon lisäämistä, lisääntyvää yhteistyötä eri tahojen välillä, ja uudenlaista toimintakulttuuria.

Hämeen Metso –hankkeen tavoitteena oli monimuotoisuuden lisääminen talousmetsien monimuotoisuutta edistämällä ja lisäämällä vapaaehtoista toimintaa sekä hyödyntämällä laajaa keinovalikoimaa. Hankkeessa tavoiteltiin myös toimintakulttuurin kehittämistä, eri metsänomistajaryhmien yhteistoiminnan tehostamista ja eri tahojen välisen yhteistyön vahvistamista.

Keski-Karjalan Lehtoverkoston päätavoite oli itäisimmän lehtokeskusalueen luontoarvojen kehittäminen ja turvaaminen. Hankkeessa aiottiin kannustaa metsänomistajia ja muita paikallisia toimijoita monimuotoisuuden edistämistoimenpiteisiin ja edistää tahojen välistä yhteistyötä metsien hoitoon ja käyttöön liittyvissä asioissa. Tiedon lisääminen monimuotoisuuteen ja suojelukeinoihin liittyen oli myös tavoitteena.

Lohjan seudun MetsäVasussa aiottiin rakentaa ja dokumentoida toimintamallia, jonka avulla toteutettaisiin vapaaehtoista metsien suojelua paikallisesti, vapaaehtoisen suojelun toimijaverkoston avulla. Hankealuetta laajemmallekin levitettävässä toimintamallissa metsä- ja ympäristöorganisaatiot turvaisivat monimuotoisuutta yhdessä. Luontotiedon saatavuuden parantaminen metsänhoitoon liittyvissä tilanteissa oli yksi tavoite.

Merestä metsäksi –hankkeessa oli tavoitteena kehittää malli rannikon metsien monimuotoisuuden turvaamiseen. Samalla aiottiin saada rannikolla toimiville metsämattilaisille perusvalmiudet tunnistaa arvokkaat primäärisuksessiometsäkohteet ja antaa perustiedot METSO-ohjelman keinoista sekä lisätä yleisön tietoisuutta maankohoamisrannikon sukkessiometsiöiden monimuotoisuudesta ja sen edistämismahdollisuuksista.

6.2

Odotukset

Hankkeet lähtivät liikkeelle varsin innostunein ja myönteisin odotuksin. Alkuvaihetta leimasi halu tarttua tilaisuuteen. Suuret odotukset kohdistuivat nimenomaan vapaaehtoiseen suojeluun liittyvän myönteisen ilmapiirin ylläpitämiseen ja edistämiseen. Suuri osa haastatelluista nimesi verkoston ensisijaiseksi haasteeksi metsänomistajien innostumisen ja luottamuksen aikaansaamisen tai säilyttämisen. Jotkut pitivät riskinä mahdollisuutta, että kohteita ei löytyisikään vapaaehtoisesti.

Odotukset verkostojen tuottamille hyödyille heijastivat laajalti METSO-ohjelman uusiin keinoihin kohdistuneita odotuksia. Uusien keinojen toivottiin täydentävän olemassa olevia keinoja ja saavan vakiintuneen paikan suojelun ohjauskeinovalikoimassa. Vapaaehtoisuus nähtiin tärkeänä, ja tulkittiin usein tervetulleeksi vaihtoehtoksi ”pakkosuojelulle”. Metsänomistajille koitua hyöty nähtiin ensisijaisesti taloudellisena hyötynä, ja laajemmin metsän käyttövaihtoehtojen monipuolistumisena. Erityisesti viranomaistahot nostivat esiin suojelun mahdollisuudet tulonlähteenä metsänomistajille. Hankkeen keskeisenä riskinä nähtiinkin varojen mahdollinen riittämättömyys.

Verkostotahot ennakoivat hankkeen tärkeimmäksi hyödyksi omalle organisaatiolle ja verkostolle tiedon lisääntymistä. Lisääntyvä tieto liittyisi, sekä tarkkaan tietoon kohteiden sijainnista, että luontotietämykseen yleensä. Haastatellut kantoivat kuitenkin huolta tietosuojakysymyksistä, ja pitivät tietosuojaa keskeisenä legitimiteetin edellytyksenä. Metsäorganisaatioiden arvioitiin hyötyvän kehittyvästä biodiversiteetin turvaamisen osaamisesta käytännössä. Sen avulla ne voisivat laajentaa palveluvalikoimaansa ja myös välttää virheitä ja niistä koituvaa kielteistä julkisuutta.

Oppimisen ohella yhteistyön tiivistymistä sekä osapuolten ja eri tahojen välisen yhteisymmärryksen paranemista pidettiin hankkeelta odotettavina tärkeinä hyötyinä. Erityisesti viranomaistahot pitivät yhteistyön kehittymistä haasteena. Hankkeiden toivottiin tuovan helpotusta byrokraatiaan ja edistävän vuorovaikutusta ja joustavampia toimintatapoja.

Monet haasteltavat pitivät biodiversiteetin turvaamista keskeisenä hankkeelta odotettavana hyötynä, vaikka muutama arvioikin kohteiden pienialaisuuden ja pirstaleisuuden riskiksi. Yhteiskunnan odotettiin hyötyvän hankkeesta erityisesti monimuotoisuuden tilan paranemisen kautta. Haasteltavat toivoivat metsätalouden

ja luonnonsuojelun välisen vastakkainasettelun vähenemistä niin käytännön työskentelyssä kuin yhteiskunnassa laajemminkin. Toisaalta yksittäisissä haastatteluissa tuli esiin juuri vastakkainasettelun elementtejä. Toimintakulttuurien pelättiin olevan ylitsepääsemättömän kaukana toisistaan, pelättiin jopa hankkeen ”torpedoimista” kielteisesti suhtautuvien taholta. Verkostojen toiminta pelättiin rinnastettavan pakko-suojeluun, ja riskinä pidettiin määräaikaisten kohteiden leimautumista suojelluiksi. Metsäalan organisaatioissa oli pelkoa ”maineen menetyksestä”, liian vihreästä imagoista, kun taas toiset paheksuivat luonnonsuojelun naurettavaksi tekemistä esimerkiksi hassunnimisten koppakuoriaisten avulla.

6.3

Resurssit ja inhimilliset voimavarat

Ennen hankkeen käynnistymistä biodiversiteetin turvaamistoimintaan käytettyjä taloudellisia resursseja oli vaikea erottaa organisaatioiden kokonaisbudjeteista, mutta haastattelujen perusteella noin puolella organisaatioista oli biodiversiteetin turvaamiseen käytetty ennen hankkeen käynnistymistä arviolta vähintään kymmenesosa organisaation budjetista. Mukana oli sellaisiakin organisaatioita, joiden budjetti käytettiin kokonaisuudessaan biodiversiteetin turvaamiseen.

Organisaatiot vaihtelivat huomattavasti siinä, millaiset niiden biodiversiteetin turvaamistoiminnassa käytettävissä olevat henkilöresurssit olivat ennen hankkeen käynnistymistä. Joissakin organisaatioissa vain yksi henkilö vastasi biosiverteettitehtävistä, kun taas toisissa oli kymmeniä, joiden tehtävänkuvaaan kuului biodiversiteetin turvaaminen. Lähes kaikissa toteuttajaorganisaatioissa biodiversiteettitehtäviä omaavien työntekijöiden osuus oli kuitenkin yli kymmenes organisaation henkilöstöstä. Noin puolella yli kolmannes teki biodiversiteettitehtäviä. Tämän perusteella voidaan sanoa, että verkostoihin osallistui sellaisia organisaatioita, jotka olivat jo ennestään mukana biodiversiteetin turvaamistoimissa ja jotka olivat panostaneet siihen inhimillisiä voimavaroja. Jokaisessa verkostossa oli mukana vähintään yksi vankat biodiversiteetin turvaamiseen liittyvät inhimilliset resurssit omaava toteuttajaorganisaatio, jossa oli lukuisia jo ennestään biodiversiteettitehtäviä tekeviä työntekijöitä.

Niin kyselyissä kuin haastatteluissakin hankkeiden toteuttajatahot pitivät inhimillisistä resursseista tärkeimpänä työssä saatua kokemusta monimuotoisuuden turvaamiseen liittyen. Luonnon monimuotoisuuteen liittyvällä koulutuksella ja erikoisosaamisella arvioitiin olevan paljon merkitystä ja sitä pidettiin tärkeänä inhimillisenä resurssina. Luontoasioihin erikoistuneen koulutuksen ja osaamisen arvioitiin tukevan monimuotoisuuden turvaamista enemmän kuin yleisen koulutuksen. Toteuttajatahot arvioivat myös organisaatioiden verkostoitumisen tukevan monimuotoisuuden turvaamistoimintaa tiedon lisääntymisen kautta.

Taulukko 5. Hankkeiden suunnitelmien mukaiset budjetit ja 17.12.2003 myönnetty rahoitus.

Budjetit		Myönnetty		
	Hankkeen ohjaus ja koordinointi	Monimuotoisuuden turvaaminen KEMERA:n ja LsL:n mukaan	Kokonaisbudjetti	MMM & YM myöntäneet
Hämeen METSO	206 500	447 500	654 000	530 000 ³
Keski-Karjalan Lehtoverkosto	98 400 ⁴	473 900	572 300	550 000
Lohjan seudun MetsäVasu	295 000	105 000	400 000	330 000 ⁵
Merestä-Metsäksi	167 800	332 220	500 020	450 000 ⁶
Yhteensä	767 700	1 358 620	2 126 320	1 860 000

Hankkeet varasivat hankerahoituksen muodossa maksettavia varoja yhtäältä koordinointiin ja ohjaukseen, mihin voidaan katsoa kuuluvan myös hankkeen tiedonvälitykselliset toimenpiteet ja kaikki kehittämistoimet. Toisaalta rahoitusta varattiin luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen kestävän metsätalouden rahoituslain ja luonnonsuojelulain keinojen puitteissa (Taul. 5). Hankkeista Keski-Karjalan Lehtoverkostot varasi alun perin vähiten hankerahoitusta ohjaukseen ja koordinointiin, mutta toteutunut koordinaation budjetti on samaa luokkaa muiden hankkeiden kanssa. Lohjan seudun MetsäVasu puolestaan varasi rahoitusta muita vähemmän monimuotoisuuden turvaamistoimiin. Hankkeille myönnetty rahat eivät riittäneet kaikkien tarjolle tulleiden kohteiden toteuttamiseen hankerahoituksen puitteissa, ja osalle luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttävistä kohteista tehtiin vuonna 2006 ympäristötukisopimuksia normaalin kestävän metsätalouden rahoituslain puitteissa. Merestä metsäksi hankkeessa toteutuksen resurssivaje oli erityisen suuri. Sille myönnettiin vuodelle 2006 lisärahoitusta 55 000 euroa. Myös Lohjan seudun MetsäVasu – ja Hämeen METSO –hankkeille myönnettiin lisärahoitusta.

Hankkeen kuluessa käytössä olleet taloudelliset ja aikaresurssit nivoutuivat usein yhteen haastateltujen puheissa. Taloudellisten resurssien puutteen nähtiin rajoittavan ajankäyttöä hankkeessa. Verkostojen toimijat tekivät hanketta pääasiassa sivutoimisesti, päätyönsä ohella. Monet haastatellut tunsivat, että heidän aikansa ei riittänyt hankkeen toteutukseen siinä määrin kuin mitä heillä olisi ollut halua osallistua. Heidän mielestään rahaa ja aikaa monimuotoisuuden turvaamiseen tuntui olevan liian vähän myös muissa verkostohankeorganisaatioissa. Resurssien puutteen arvioitiin vaikuttavan suoraan kaikkien verkostoissa toimivien tahojen aktiivisuuteen. Samalla se rajoitti uusien tahojen houkuttelua mukaan toimintaan. Monet olivat kuitenkin sitä mieltä, että verkostoissa tehtiin paljon työtä, josta ei saatu suoraa taloudellista korvausta. Vaikka rahan ja ajan riittämättömyys nostettiin esille toistuvasti, monet haastatellut olivat tyytyväisiä siihen, miten hanketta oli onnistuttu toteuttamaan niukoilla voimavaroilla.

Taloudellisten ja aikaresurssien nähtiin vaikuttavan myös kohteista tehtävien sopimusten määrään. Monien mielestä sopimuksiin käytettävissä oleva rahoitus ei olisi riittänyt suurempaan volyyymiin. Myös kohteiden priorisointia jouduttiin tekemään rahoitustilanteen mukaan. Erityisesti Merestä Metsäksi –verkostohankkeessa hyviä kohteita olisi ollut tarjolla huomattavasti enemmän kuin mistä budjetti salli tehdä

³ Lisärahoitusta vuonna 2006: 25 000.

⁴ Tarkistettu koordinaation budjetti 193 800.

⁵ Lisärahoitusta vuonna 2006: 23 000.

⁶ Lisärahoitusta vuonna 2006: 55 000.

sopimuksia. Merestä metsäksi –verkostossa toteuttajat tunsivat joutuneensa hidastelemaan sopimuksia. Myös muissa verkostoissa kohteiden hankkimiseen tarkoitettujen budjetin riittävyys oli jouduttu kiinnittämään huomiota. Toteuttajat pelkäsivät budjetin pienuuden vaikuttavan hankkeista muuten kiinnostuneiden metsänomistajien motivaatioon ryhtyä tarjoamaan kohteita suojeluun. Keski-Karjalassa kohteisiin varatut rahat riittivät.

Erityisen toistuvasti resurssien puute nostettiin esille metsänhoitoyhdistyksiin liittyen. Monet olivat sitä mieltä, etteivät metsänhoitoyhdistysten toimihenkilöt pystyneet nykyisellään suoriutumaan METSO-ohjelman uusiin suojelukeinoihin liittyvästä uudenlaisesta työnkuvastaan heille osoitetuilla resursseilla. Heillä ei olisi mahdollisuutta kehittää osaamistaan ja laajentaa neuvontaa koskemaan uusia suojelutoimia hankkeen puitteissa käyttöönsä saamallaan varoilla. Toisaalta jotkut olivat sitä mieltä, että metsänhoitoyhdistykset olivat tarjonneet vähän työpanosta saamansa rahoituksen vastineeksi. Lohjan Seudun MetsäVasussa tilanne oli erilainen, koska metsänhoitoyhdistys koordinoi hanketta. Sielläkin tosin tuotiin esiin perehtymisen vaatimat resurssit. Hanke oli varautunut perehdyttämiseen kouluttamalla toimihenkilöitä vielä hankkeen loppupuolella.

”Mutta nykyäänhän mitataan aikalailla sillä, että miten paljon saadaan rahaa toimintaan, niin sen mukaanhan mitataan myöskin osallistumishalukkuus. Jos saat paljon rahaa, teet paljon hankkeessa. Jos saat vähän rahaa, älä tee paljon mitään.”

”Ja me kerrottiin, että näistä kolme karsiutuu pois sitten kun meillä ei rahat riitä toteuttaa kaikilla niitä keinoja; luonnonarvokauppoja ja maan ostoja. Että voidaan palata 2007 sitten. Näin siellä nyt sitten moni odottaa.”

”Pikkuisen on aika ajoon koettu ongelmaksi se, että kun tähänhän on lähetty, että me teemme tämän tässä virkatyön ohessa, ja välillä on semmoinen riittämätönkin olo.”

”Niin tulee sitten ihan suoraan tämä ajanpuutekin vastaan. Ja kun se vie aikaa, se vie sitten rahaakin. Tähän rahan se liittyy, että meidän pitäisi sitten tällä metsänhoitomaksulla tämä neuvonta pyörittää.”

6.4

Yhteydet ja tiedon hyödyntäminen

Hankkeiden toteuttajatahojen verkostoitumista muihin toimijoihin laajemmin kuin projektin puitteissa tarkasteltiin määrällisesti yhteyksillä muhina organisaatioihin. Tarkastelussa olivat mukana yhtäältä toteuttajatahojen kohderyhmät ja toisaalta ne tahot, joilta toteuttajatahot saivat tietoa tai tiedollisia panoksia, joita sovelsivat omassa luonnon monimuotoisuuden turvaamistoiminnassaan.

Yhteistoimintaverkostotahojen kohderyhmiä, eli asiantuntijapalvelujen käyttäjiä vuonna 2002 olivat metsäteollisuusyritykset (19), yksityiset metsänomistajat (18), oppilaitokset (16), kaupungit ja kunnat (15), metsänhoitoyhdistykset (15) ja metsäkeskukset (13). Metsänomistajia pidettiin tärkeimpänä kohderyhmänä (9 piti tärkeimpänä). Metsänomistajat oli tärkein kohderyhmä erityisesti viranomaistahoille. Neljästä koordinaattorista kolme piti metsänomistajia tärkeimpänä kohderyhmänä.

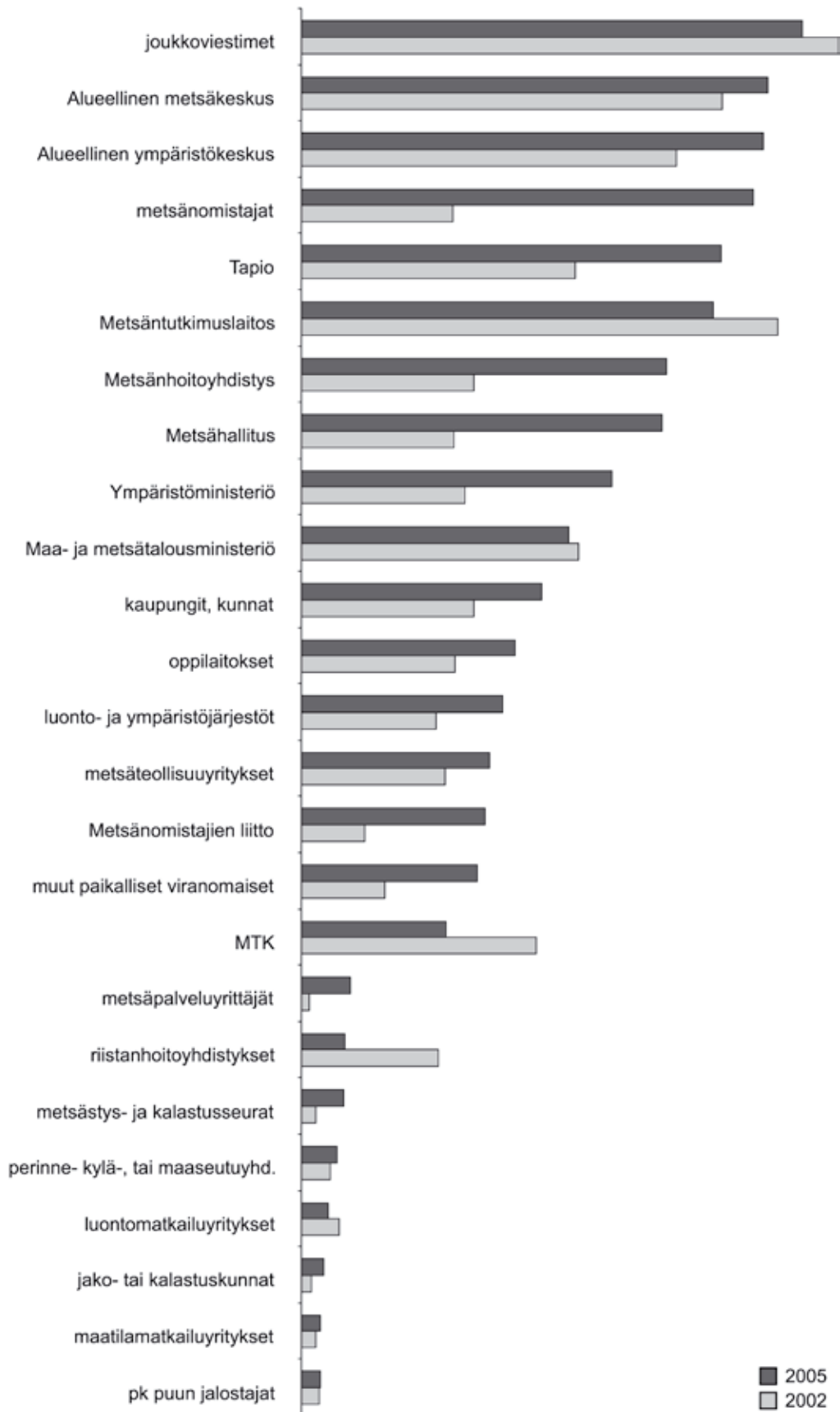
Ennen hankkeen käynnistymistä toteuttajaorganisaatiot pitivät kohderyhmänään keskimäärin puolta esitetystä kohderyhmäjoukosta (yhteensä 24 mahdollista kohderyhmätahoa). Keskimäärin kohderyhmään kuului yli kymmenen organisaatiota tai tahoa (pienimmillään 4, suurimmillaan 20). Kohderyhmään kuuluvien tahojen määrä

oli hieman pienentynyt hankkeen edettyä (Taul. 6), mutta oli säilynyt rakenteeltaan samankaltaisena, lukuun ottamatta metsäteollisuuden arvioitua asemaa palveluiden hyödyntäjänä. Kaikki eivät tässä vaiheessa kokeneet metsäteollisuusyrityksiä kohderyhmäkseen. Metsänomistajia pidettiin nyt selkeästi tärkeimpänä kohderyhmänä (11: tärkein, 3: toiseksi tärkein 4: kolmanneksi tärkein). Kaikki koordinaattorit pitivät tässä vaiheessa metsänomistajia tärkeimpänä kohderyhmänä. Organisaatioiden kohderyhmäjoukon suuruuden vaihteluväli oli suurentunut (pienimmillään 2, suurimmillaan 23).

Kohderyhmien lisäksi oman organisaation ulkopuolella tuotetun tiedon ja tiedolisten panosten hyödyntäminen kuvastaa yhteyksiä, joita organisaatioilla on muihin organisaatioihin, myös laajemmin kuin verkostohankkeen puitteissa. Vastaajat arvioivat eri tahojen tuottaman tiedon ja asiantuntijapalveluiden hyödyntämistä 25 mahdollisen tietolähteen kohdalla.

Taulukko 6. Verkoston yhteydet. Raportoitujen kohderyhmien lukumäärä ja osuus kaikista mahdollisista kohderyhmistä sekä muualta saadun tiedon käyttö ja hyödynnettävyys.

	2002	2005
Kohderyhmät	247	212
	49%	42%
Ulkopuolisen tiedon käyttö		
Säännöllisesti	123	120
	24%	26%
Satunnaisesti	163	179
	32%	39%
Ei koskaan	220	163
	44%	35%
Ulkopuolisen tiedon hyödynnettävyys		
Erittäin hyödyllinen	104	100
	20%	22%
Hyödyllinen	166	176
	33%	39%
Ei hyödynnettävissä	240	176
	47%	39%

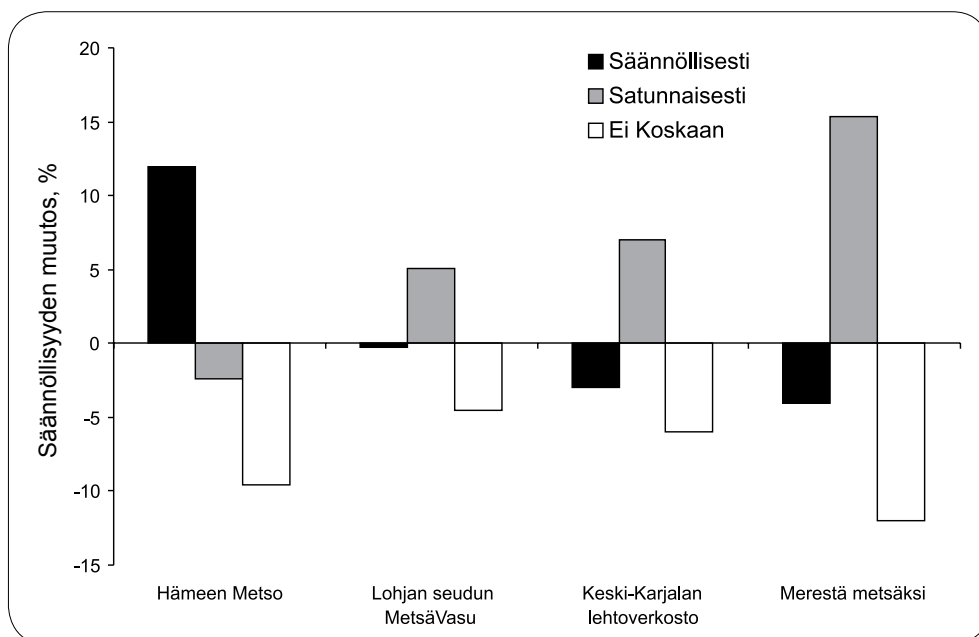
Kuva 1. Ulkopuolisen tiedon käyttö ja hyödyntäminen monimuotoisuuden turvaamistoimissa hankkeen vuosina 2002 ja 2005.

Verkostotahot hyödynsivät muiden tahojen tuottamaa tietoa monimuotoisuuden turvaamistoimissaan laajasti (Taul. 6). Ulkopuolisen tiedon käyttö lisääntyi hankkeen kuluessa. Myös arvio tiedollisten panosten hyödynnettävyydestä monimuotoisuuden turvaamisessa parani (Kuva 1). Ensimmäisellä kierroksella pidettiin joukkoviestimien ohella Metsätutkimuslaitosta, metsäkeskusta ja ympäristökeskusta tärkeimpinä panosten tuottajina. Myös maa- ja metsätalousministeriö ja Metsätalouden kehittämisskeskus Tapio olivat tärkeitä. Ensimmäisen kierroksen tulokset viittaavat sovellettavan luontotiedon ja toisaalta ohjeistuksen tärkeyteen. Hankkeen edettyä, syksyllä 2005 verkostojen toteuttajatahot olivat nostaneet metsänomistajat, metsänhoitoyhdistykset ja Metsähallituksen tärkeimpien ulkopuolisten panosten tuottajien joukkoon. Koska myös Tapion ja metsänomistajaliittojen suhteellinen tärkeys oli kasvanut, voidaan sanoa, että metsään suoraan liittyvien tietojen ja palveluiden merkitys työssä lisääntyi hankkeen aikana. Biodiversiteetin hallintaan tarvittiin käytännön asiantuntemusta luonnontieteellisten tietojen ja muodollisten toimintaohjeiden lisäksi.

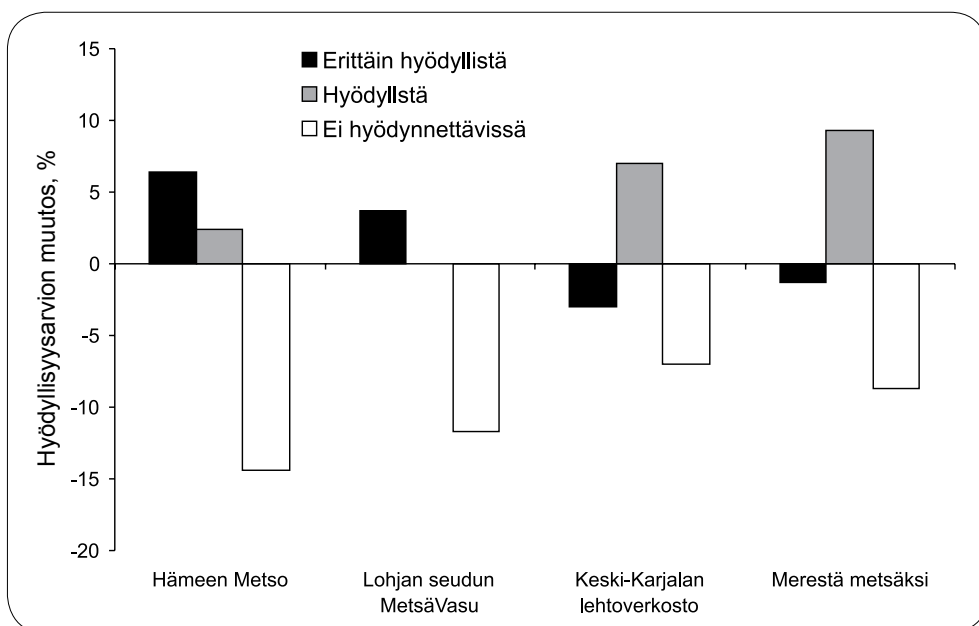
Verkostoja voidaan vertailla sen suhteen, miten ne hyödynsivät muualla tuotettua tietoa, ja millaiset niiden yhteydet koko toimijakentässä olivat. Hankkeen alussa verkostoista Keski-Karjalan Lehtoverkoston organisaatiot hyödynsivät säännöllisimmän oman organisaation ulkopuolella tuotettuja tiedollisia panoksia. 70% verkoston toteuttajatahojen raportoimista yhteyksistä oli säännöllisiä tai satunnaisia. Vähiten ulkopuolella tuotettua tietoa hyödynsivät Lohjan seudun MetsäVasun organisaatiot. Niissä vain 45 % yhteyksistä oli säännöllisiä tai satunnaisia, ja muualla tuotettua tietoa pidettiin erittäin hyödyllisenä tai hyödyllisenä vain 42%:ssa arvioista. Näkemykset ulkopuolella tuotetun tiedon hyödyntämisessä ja arvostuksessa muuttuivat jonkin verran hankkeen aikana. Kaikissa verkostoissa arvioitiin yhteyksien listattuihin tahoihin lisääntyneen. "Ei koskaan" -arviot vähenivät (Kuva 2). Hämeen METSON toteuttajatahot arvioivat yhteyksiensä muuttuneen säännöllisemmiksi. Muissa verkostoissa arvioitiin tietoa saatavan satunnaisesti. Hyödyllisyysarviot olivat kehittyneet samankaltaisesti kaikissa verkostoissa. "Ei hyödynnettävissä" -arviot olivat vähentyneet. (Kuva 3).

Myös haastatteluissa uuden tiedon hankkimista ja kartuttamista sekä soveltamista pidettiin olennaisena osana hankkeita. Toteuttajaorganisaatiot välittivät toisilleen tietoa ollessaan vuorovaikutuksessa käytännön tilanteissa hankkeen toteutuksessa, sekä koulutusten ja tiedottamisen kautta. Pilotin luonteeseen kuului, että metsistä kerättiin paljon luontotietoa ja sitä hyödynnettiin hankkeen aikana. Monimuotoisuustiedon lisäksi hankkeiden aikana kertyi paljon käytännön tietoa eri toimintamalleista sekä niiden käyttömahdollisuuksista eri tilanteissa.

Hankkeissa kertynyt ja organisaatioiden välillä siirtynyt tieto koettiin erittäin hyödylliseksi, mutta ajoittain haastavaksi soveltaa. Varsinkin niissä tilanteissa, missä uutta tietoa tuli kerralla paljon, ei kaikkea pystytty soveltamaan. Lisäksi joidenkin mielestä hankkeissa oli välillä keskitytty myös sellaisen tiedon jakamiseen, jonka ei nähty varsinaisesti edistävän hanketta. Hyödyllisimmäksi ja helpoiten sovellettavaksi koettiin suoraan henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa saatu tieto. Niissä tilanteissa toteuttajat eivät mielestään joutuneet tietotulvaan vaan tieto oli helpommin omaksuttavissa.

Kuva 2. Muutos oman organisaation ulkopuolelta saatavan tiedon hyödyntämisessä eri verkostoissa vuosina 2002-2005, prosenttia 25 mahdollisesta tietolähteestä.

Kuva 3. Muutos arvioissa oman organisaation ulkopuolelta saatavan tiedon hyödyllisyydestä eri verkostoissa vuosina 2002-2005, prosenttia 25 mahdollisesta tietolähteestä.

Yleisesti ottaen tiedon kulku verkostoissa koettiin toimivaksi. Henkilökohtaisia yhteyksiä pidettiin erittäin tärkeinä. Henkilökohtaiset yhteydet hankkeiden puitteissa ja toisaalta hankkeiden tiedonhallinta toimivat verkostojen sisäisen tiedonkulun kanavina. Koordinaattorien tiedotusta ja säännöllisiä kokouksia pidettiin tärkeinä. Monet haastatellut mainitsivat myös, että metsänomistajilta saatiin tietoa nimenomaan suoraan henkilökohtaisessa yhteydenpidossa.

Toimenpiteet

Toteuttajatahot arvioivat hankkeiden toimenpiteiden säännöllisyyttä hankkeissa eri vuosina. Säännöllisesti tehtäviin toimenpiteisiin liittyvän osaamisen voidaan arvioida kehittyvän hankkeessa kokemuksen kautta. Satunnaisesti tehtävät toimenpiteet antavat myös kokemusperäistä tuntumaa, mutta eivät anna toteuttajille mahdollisuutta vertailla eri tapauksia ja kehittää kyseistä toimintatapaa.

Kyselyn perusteella kaikkein säännöllisimmin hankkeissa tehtiin tiedottamista, ja sen tärkeyttä korostettiin myös haastatteluisissa. Tiedottamisen arvioitiin kuuluvan hankkeiden toimintaan yhtälailla vuonna 2006 kuin hankkeen alussakin. Haastatellut kokivat, että hankkeen tunnetuksi tekeminen ja uusista keinoista tiedottaminen oli jatkuvasti tärkeää. Vaikka tiedotusta ja neuvontaa oli tehty erittäin paljon, niiden merkitys ei haastateltujen mielestä vähentynyt hankkeen kuluessa. Päinvastoin koettiin, että tiedonvälitystä metsänomistajille tulisi edelleen painottaa, mikäli vapaaehtoista suojelua haluttaisiin saada lisättyä.

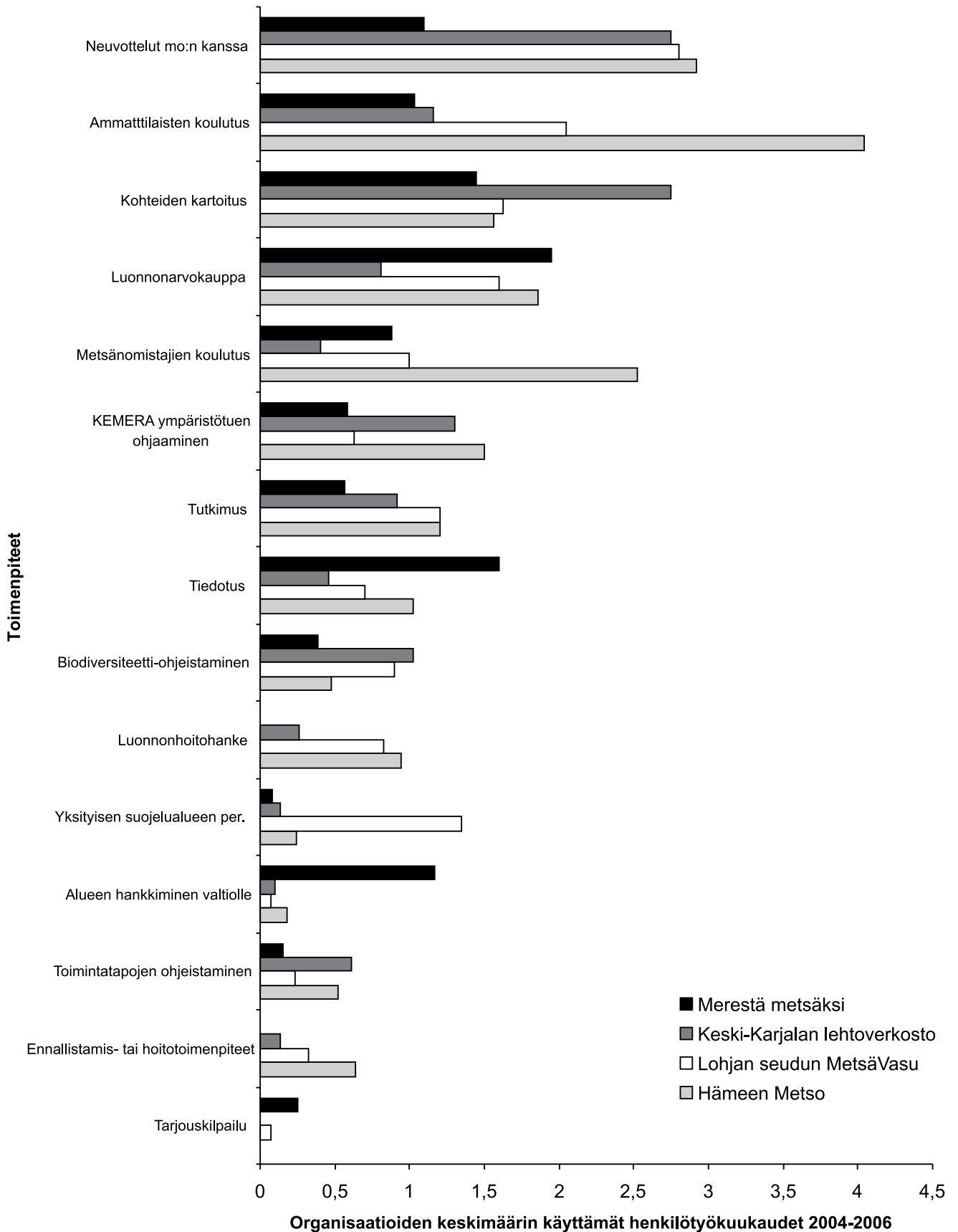
Hankkeen alkuvaiheessa oli tiedotuksen lisäksi tehty erityisesti hankkeen käynnistämiseen ja hankkeen puitteiden luomiseen liittyviä toimia, mm. ohjeistamista. Hankkeen kuluessa tehtiin säännöllisesti ja paljon tehtiin myös metsäammattilaisten koulutusta, kohteiden kartoitusta sekä luonnon monimuotoisuuden arviointiin ja toimintatapoihin liittyvää ohjeistamista. Vuonna 2005 hankkeissa oli alettu säännöllisesti kouluttaa metsänomistajia ja käydä heidän kanssaan neuvotteluja kohteista. Erityisesti havainnolliset maastoretkeilyt nähtiin erinomaiseksi tavaksi välittää metsänomistajille käytännönläheistä tietoa heidän metsiensä monimuotoisuudesta ja erilaisten toimenpiteiden ekologisista vaikutuksesta.

Verkostot toteuttivat samaa toimenpidevalikoimaa, mutta varsin erilaisin painotuksin (Kuva 4). Hämeen METSO keskittyi hyvin pitkälle koulutukseen. Koulutusta annettiin metsäammattilaisille, metsänomistajille ja metsäalan opiskelijoille. Lisäksi metsänomistajien kanssa kommunikoihin paljon suoraan. Merestä Metsäksi -hankkeessa luonnonarvokauppa, ja sitä edeltänyt kohteiden kartoitus veivät tiedotuksen ohella suuren osan hankkeen työajasta. Lohjan seudun MetsäVasu ja Keski-Karjalan Lehtoverkosto jakoivat työaikaansa tasaisemmin eri toimenpiteiden kesken. Molemmissa työaika käytettiin neuvotteluihin metsänomistajien kanssa. Keski-Karjalassa myös kohteiden kartoitus ja biodiversiteettiasioiden ohjeistaminen olivat keskeisten toimenpiteiden joukossa. Lohjan seudulla puolestaan koulutettiin ammattilaisia ja tehtiin myös tutkimusta.

Haastattelujen perusteella kaikissa verkostoissa pidettiin tiedotusmenetelmistä tehokkaimpana henkilökohtaista metsänomistajien neuvontaa. Vaikka yleinen tiedottaminen koettiin tärkeäksi, henkilökohtaisen kontaktin merkitystä korostettiin. Koska tämä toimenpide mahdollisti vuoropuhelun, tiedon välittyminen voitiin varmistaa. Tehokkaiksi, metsänomistajaa aktivoiviksi menetelmiksi nähtiin myös tietyille alueille kohdistettujen kirjekampanjoiden ja keskustelutilaisuuksien järjestäminen.

Suojelutoimenpiteistä luonnonarvokauppaan eniten aikaa käytti Merestä Metsäksi -hanke. Merestä Metsäksi -hankkeessa käytettiin aikaa myös alueen hankkimiseen valtiolle ja tarjouskilpailutyöhön. Myös Hämeessä panostettiin paljon luonnonarvokauppaan. Lisäksi siellä käytettiin työaika kestävän metsätalouden rahoituslain luonnonhoitohanke- ja ympäristötuki -keinoihin. Ympäristötukea käytettiin myös Keski-Karjalassa. Lohjan seudulla aikaa käytettiin yksityisen suojelun perustamiseen ja luonnonarvokauppaan.

Toimenpiteisiin käytettyä työaika arvioitiin vuosien 2004 ja 2005 lisäksi myös vuoden 2006 osalta, joka ei ollut vielä toteutunut (Kuva 5). Metsänomistajien kanssa käytävien neuvotteluiden arvioitiin lisääntyvän ja olevan eniten työaika vievä toiminta vuonna 2006.

Kuva 4. Toimenpiteisiin käytetty aika verkostoittain.

Yksittäisistä toimenpiteistä haastatteluissa ja hankkeiden dokumentoiduissa aineistoissa korostui vahvasti luonnonarvokauppa ja siihen liittyvät näkökulmat (Taul. 7). Se oli herättänyt hankkeissa erittäin paljon keskustelua ja mielenkiintoa, ja sen toteuttamiseen käytettiin paljon aikaa. Dokumentoitujen aineistojen perusteella hankkeissa oli kerätty suhteellisen runsaasti tietoja eri suojeluvaihtoehdoista sekä arvioitu ja kehitetty niiden toteuttamista käytännössä. Luonnonarvokaupan merkitys korostui, koska se oli keskeinen uusi METSO-ohjelman puitteissa kehitetty toteutuskeino. Vaikka verkostojen toteuttajatahot tunsivat ja sovelsivat laajasti kaikkia käytettävissä olevia suojelukeinoja, metsänomistajien mielenkiinto ja yleinen huomio kohdistui suurelta osin luonnonarvokauppaan.

Taulukko 7. Hankkeissa käytetyt suojelukeinot 2004-2005. (Lähde: MMM)

2004-2005, euroa	Ympäristötuki	Luonnonarvokauppa	Luonnonsuojelulain 24 §	Lsl 25 §:n	Hankitut alueet	Yhteensä
	(KEMERA 19 §)	(KEMERA 19a §)	YSA-alue päätöksiä	Määräaik. sopimuksia		
Hämeen Metso	79 477	40 524		16 400	69 100	205 501
Lohjan seudun MetsäVasu	3 286	34 814				38 100
Merestä-Metsäksi		111 905			3 390	115 295
Keski-Karjalan Lehto-verkosto	2 540	18 360	22 500			43 400
Yhteensä	85 303	205 603	22 500	16 400	72 490	402 296

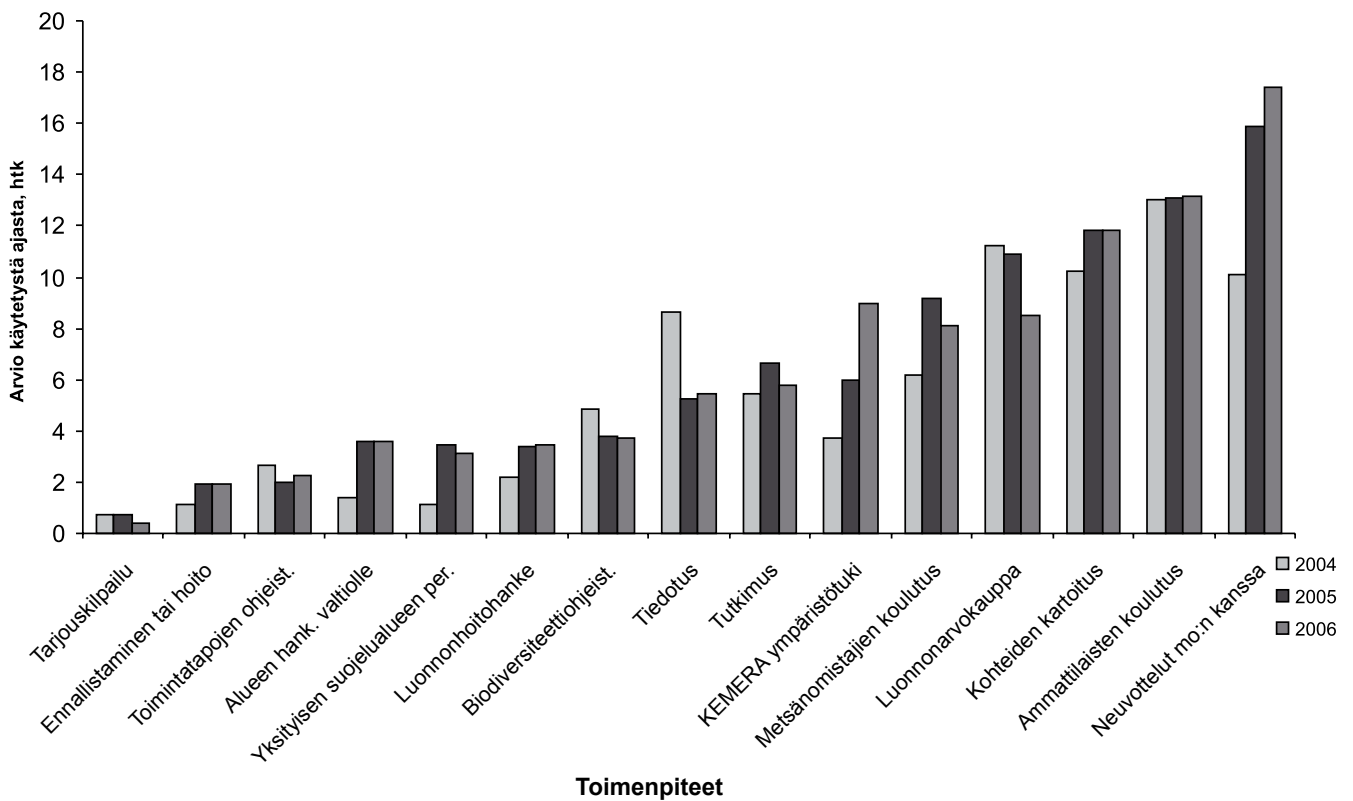
Haastatteluissa Hämeen METSON keskeisimmiksi toimenpiteiksi mainittiin tiedotus, koulutus sekä metsänomistajien yhteydenottojen ja kohteiden käsittely projektiryhmässä. Tiedotus metsänomistajille kanavoitiin lehtitiedotteiden, tupailtojen sekä erityisesti muiden metsänomistajiin yhteydessä olevien tahojen (esim. kyläyhdistykset ja maaseutuasiamiehet) kautta. Koulutusta järjestettiin etupäässä metsänhoitoyhdistysten sekä metsäkeskuksen henkilökunnalle. Hankkeessa kehitettiin pisteytyskokeilu helpottamaan tarjottujen kohteiden luonnonarvojen ja suojelusoveltuvuuden arviointia. Hämeen METSOssa ei otettu yhteyttä metsänomistajiin suoraan, vaan heille laadittiin lomakepohja, jolla he saattoivat pyytää yhteydenottoa. Tarjoukset laadittiin useimmiten yhdessä metsäneuvojan kanssa, jonka jälkeen projektiryhmä arvioi tarjotut kohteet. Mikäli tarjotun kohteen luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttyivät, kohde hyväksyttiin, ja siitä tehtiin sopimus. Muutamia kohteita, joissa kriteerien täyttyminen ei ollut täysin selvää, jätettiin odottamaan, ja ne otettiin tarvittaessa uudelleen käsiteltäväksi myöhemmin. Kriteerit täyttävistä kohteista tehtiin sopimukset ilmoittautumisjärjestyksessä, eikä niitä verrattu toisiinsa.

Lohjan seudun MetsäVasussa keskityttiin tiedotukseen ja koulutukseen sekä paikakatietojärjestelmän kehittämiseen. Hankkeen alussa, vuonna 2004, Helsingin täydennyskoulutuskeskus (nykyinen Helsingin Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Länsi-Uusimaa) teki selvityksen alueen metsänomistajien suojeluhaluudesta ja odotuksista sekä niistä syistä, miksi metsänomistajat olivat jättäneet tiettyjä kohteita metsätalouden ulkopuolelle. Selvitystä oli hyödynnetty hankkeessa, ja se oli toiminut alkusysäyksenä muulle toiminnalle. Lohjan seudulla tiedotus ja koulutus kohdistet-

tiin laajalle joukolle metsäammattilaisia (mm. metsänhoitoyhdistykset, metsurit), metsänomistajille sekä kuntien viranomaisille. Lisäksi metsänomistajille kerrottiin vapaaehtoisen suojelun keinoista normaalin metsäneuvonnan yhteydessä. Kun kohteista edettiin keskustelemaan, metsäneuvojat – ja joskus myös ympäristöviranomaiset – kävivät maastossa yhdessä metsänomistajien kanssa. Käyntien yhteydessä havainnollistettiin metsänomistajille heidän metsiensä mahdollisesti arvokkaita luontokohteita ja monimuotoisuuden säilyttämismahdollisuuksia. Monimuotoisuusasioiden käsittely metsäneuvonnan yhteydessä lisäsi edelleen metsänhoitoyhdistyksen keskeistä asemaa tiedotuksessa. Hankkeessa vuonna 2005 valmistunutta Hiiden luontokartastoa hyödynnettiin neuvonnan pohjana. Luontokartasto edisti tiedonkulkua ja vähensi eri toimijoiden töiden päällekkäisyyksiä. Hankkeessa kartastoa pidettiin yhtenä keskeisimpänä paikallisen yhteistyön tuloksena.

Keski-Karjalan Lehtoverkostossa kehitettiin kohteiden arviointiin pisteytysjärjestelmä yhteistyössä Metsäntutkimuslaitoksen kanssa. Niin kutsuttu Metsätähti-malli toimi tukena kohteiden kriteerien täyttymisen ja hinnan arvioimisessa sekä kohteiden arvon havainnollistamisessa. Kohteiden keskittämisen apuvälineenä käytettiin kasaamisbonusjärjestelmää, jossa toisiaan lähellä sijaitsevia kohteita yhdessä tarjoavat naapurukset saivat lisäkorvauksen kohteiden läheisyydestä. Mallien kehittäminen oli yksi olennainen osa hanketta. Tämän kehittämisluonteisen toimenpiteen lisäksi hankkeen keskeisiä toimintamuotoja olivat tiedotus ja koulutus sekä metsänomistajien neuvonta. Tiedotusta ja koulutusta kohdennettiin metsäammattilaisille ja metsänomistajille, myöhemmin tiedotettiin myös yleisesti. Lisäksi vuosina 2005 ja 2006 kohdennettiin tiedotusta Tohmajärven ja Kiteen alueille kyselykirjeiden sekä keskustelutilaisuuksien muodossa. Hankkeen edetessä huomattiin henkilökohtaisen tiedotuksen olevan yleistä tiedotusta toimivampaa. Koulutusta metsäammattilaisille ja metsänomistajille järjestettiin sekä maastossa että sisätiloissa. Metsänomistajille kerrottiin uusista suojelukeinoista myös normaalin metsäneuvonnan yhteydessä.

Merestä metsäksi -hankkeessa toteutustavat erosivat tietyiltä osin Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla. Pohjois-Pohjanmaalla kartoitettiin jo alussa vanhojen tietojen pohjalta merenkohoamisrannikolta ekologisesti kiinnostavimmat ja monimuotoisuusarvoiltaan potentiaalisimmat kohteet, joiden omistajiin oltiin tämän jälkeen suoraan yhteydessä. Pohjanmaalla suojelun uusien keinojen markkinointi tapahtui yleisen tiedottamisen ja metsänhoitoyhdistysten neuvontatyön yhteydessä, ja metsänomistajien kiinnostuksenosoitusten perusteella koottiin ekologisesti mahdollisimman yhtenäisiä alueita. Kummallakin alueella yleinen tiedottaminen oli laajaa. Merestä metsäksi -hankkeen projektiryhmiin kuului myös maastotyöntekijät, joiden ensisijaisena työtehtävänä oli kartoittaa potentiaaliset ja arvioida tarjotut kohteet. Työnkuvaan kuului näin ollen neuvottelut metsänomistajien kanssa, neuvonta sekä hinta-arvion ja tarjouksen tekeminen. Metsänomistajille korostettiin neuvottelumahdollisuuksia, ja neuvottelua käytiinkin erityisesti hehtaarimääristä – ei niinkään hinnoista.

Kuva 5. Toimenpiteisiin käytetty aika vuosina 2004 ja 2005 sekä arvio vuonna 2006 käytettävästä ajasta.

Taulukko 8. Suojeltujen kohteiden lukumäärä ja alue hehtaareina (Lähde: MMM) sekä lukumäärään yhteydessä olleet toimenpiteet (panostettu työaika ja toimenpiteiden säännöllisyys) ja muutos tietolähteiden hyödyntämisessä.

	Suojelu 2005 loppuun mennessä		Suhteutettu työaikapanos, htk/toteuttajataho				Säännöllisyys, 0=ei koskaan, 1=satunnaisesti, 2=säännöllisesti						Tiedon hyödyntäminen
	kpl	ha	Metsänomistajien koulutus	Tiedotus	Ammattilaisten koulutus	Biod. ohjeistaminen	Tiedotus	Ammattil. koulutus	Metsänomistajien koulutus	Biod. ohjeist.	Tutkimus	Toimintatapojen ohjeist.	Muutos hyöd. tietolähteissä, %
Hämeen METSO	20	76	6,72	2,72	10,96	1,28	1,60	1,67	1,75	0,83	0,43	0,78	10
Merestä-Metsäksi	17	152	2,43	5,00	3,30	1,50	1,62	1,26	1,00	0,73	0,44	0,58	11
Lohjan seudun MetsäYasu	10	20	2,30	1,70	4,70	3,45	1,42	1,42	1,25	1,08	0,83	0,75	5
Keski-Karjalan Lehtoverkosto	4	17	1,00	1,30	2,75	1,40	1,00	1,00	1,00	1,31	0,75	1,92	3
Yhteyden suunta			+	+	+	-	+	+	+	-	-	-	+

Suojelutulokset

Vuosina 2004-2005 tehtiin yhteensä 51 sopimusta, jotka kattoivat 265 hehtaaria. Eniten sopimuksia solmittiin lukumääräisesti Hämeen METSOssa ja hehtaareina mitattuna Merestä metsäksi -hankkeessa (Taul. 8).

Verkostojen käyttämää aikaa eri toimenpiteisiin tarkasteltiin suojelutuloksia vasten. Taulukossa 8 on listattu ne toimenpiteet, joilla oli yhteys (positiivinen tai negatiivinen) eri instrumenteilla suojeltujen kohteiden lukumäärään. Tiedonvälityksen merkitys kävi selkeästi ilmi tästä tarkastelusta. Tiedotuksella, samoin kuin metsänomistajien ja -ammattilaisten koulutuksella oli positiivinen yhteys suojelutuloksiin. Kehitysluonteisilla toimenpiteillä sen sijaan oli kielteinen yhteys saatuihin kohdemääriin.

Koska tarkastellut suojelutulokset ovat hankkeen kahdelta ensimmäiseltä vuodelta, voidaan tulosten pohjalta sanoa, että informatiivisin toimenpitein saadaan aikaan nopeampaa suojelua. Tulosten pohjalta ei kuitenkaan voida todeta kehittämistyön olevan tuottamatonta, mutta siihen keskittymällä ei saada yhtä nopeita tuloksia. Haastatteluissa toteuttajat muistuttivat, että suojelun uusien keinojen toteuttamisessa oltiin vasta alussa; toteutunut suojelumäärä oli vielä varsin alhainen. Lisäksi arvioinnin 2,5 vuoden aikajaksolla on mahdotonta arvioida esim. pisteytysmallien ja paikkatietojärjestelmien tuomaa hyötyä suojelutyölle tulevaisuudelle, niiden kuitenkin uskottiin olevan minimuotoisuuden turvaamisen kannalta kannattavia investointeja.

Taulukossa 8 on myös tarkasteltu luvussa 6.4 käsitellyn, muista organisaatioista saadun, tiedon hyödyntämisessä tapahtuneita muutoksia suhteessa suojelutuloksiin. Tiedon saanti (tai hankkiminen) muualta kuvaa verkostoitumista yli hankkeen rajojen. Tällaisen verkostoitumisen lisääntyminen näytti olevan yhteydessä suojeluun saatujen kohteiden lukumäärään – ja pinta-alaan.

Vuosien 2004-2005 sopimusten jälkeen hankkeet ovat tehneet uusia sopimuksia, ja toteuttavat hanketta jäljellä olevan rahoituksen puitteissa vuoden 2006 loppuun. Tämän arvioinnin käytössä on ollut kesäkuussa 2006 laaditut hankkeiden raportit, joissa on kuvattu toimintaa vuoden 2006 puoliväliin. Taulukossa 9 on näissä raporteissa ilmoitetut sopimukset. Kesäkuun 2006 loppuun mennessä sopimuksia on tehty 95 kappaletta, yhteensä 473 hehtaarille.

Hämeen METSO-hankkeessa tehtiin eniten sopimuksia, vaikka siellä ei pystytty rahoittamaan kaikkia tarjolle tulleita kohteita. Sopimukset toteutettiin pääosa luonnonarvokaupalla ja ympäristötuella. Maantieteellisesti ne painottuivat Padasjoelle ja Lammille. Hankeraportissa esitettiin arvio, että huomattava osa ympäristötukisopimuksista olisi voitu tehdä myös ilman hanketta.

Lohjan seudun MetsäVasussa käytettiin pääasiassa luonnonarvokauppaa turvaamiskeinona. Tarjolle tulleista metsälakikohteista ja niiden laajennuksista tehtiin ympäristötukisopimukset, jotka rahoitettiin hankkeen ulkopuolelta, suoraan kestävän metsätalouden rahoitusbudjetista. Hankkeen kohteet valittiin ensisijaisesti luonnonsojelubiologisin perustein. Normaalia talousmetsää muistuttavat kohteet hylättiin. Lohjan seudulle perustettiin myös yksityisiä luonnonsuojelualueita. Hankkeessa jossain määrin Hämeen METSO -hanketta hitaammin käynnistynyt sopimusten solmiminen saattaa johtua siitä, että hankkeen varsinaiseen toteuttajajoukkoon ei kuulunut metsäkeskusta tai ympäristökeskusta, jotka viranomaisina tekevät sopimuksia.

Taulukko 9. Hankeraporttien mukainen toteutustilanne kesäkuussa 2006.

	LAK		YT		LSA		OSTOT ⁷		Määräaik. sopim.		Yhteensä	
	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha
Hämeen Metso ⁸	14	44	12	53	-	-	4	13	2	22	32	132
Keski-Karjalan ⁹ Lehtoverkosto	7	12	3	3	3	12	3	45	-	-	16	72
Lohjan seudun ¹⁰ MetsäVasu	12	21	2	3	4	15	-	-	-	-	18	39
Merestä ¹¹ metsäksi	22	194	4	11	-	-	3	26	-	-	29	231
Yhteensä	55	271	21	70	7	27	10	84	2	22	95	473

Verrattuna muiden verkostojen luonnonarvokauppaprosesseihin, Lehtoverkostossa luonnonarvokauppa käynnistyi kaikkein hitaimmin, mikä heijastuu yllä esitettyyn analyysiin (Taul. 8). Hitauteen vaikuttaa se, että Lehtoverkostossa luonnonarvokauppaan tarjottuja kohteita ja niistä esitettyjä hintapyyntöjä arvioitiin yhteistarkasteluna, jolloin kohteita tuli rahoituksen piiriin hitaasti. Hankkeessa pidettiin myös metsänomistajalle annettavaa harkinta-aikaa tärkeänä. Hankkeessa tehtiin sopimuksia hyvin pienistäkin kohteista (jopa 0,2 hehtaaria), koska lehtokohteet ovat luontaisesti pienialaisia. Hankkeessa perustettiin myös yksityisiä luonnonsuojelualueita.

Merestä metsäksi hankkeessa saatiin laajoja ja varsin kytkeytyneitä alueita suojelun piiriin yhtäältä elinympäristöjen ekologisen yhtenäisyyden ja laajuuden vuoksi, toisaalta Pohjois-Pohjanmaalla kohdennetun metsänomistajien lähestymisen ansiosta. Hankkeessa käytettiin toteutuskeinona ensisijaisesti luonnonarvokauppaa. Pohjanmaalla ei pystytty solmimaan sopimuksia lähellekään kaikista tarjotuista kohteista hankkeen rahoituksen rajallisuuden vuoksi.

6.7

Luonnonsuojelubiologiset kriteerit

Kohteet arvioitiin METSO-ohjelman puitteissa laadittujen luonnonsuojelubiologisten kriteerien perusteella (Etelä-Suomen 2003). Haastatellut pitivät luonnonsuojelubiologisia kriteereitä lähtökohtana kohteita valittaessa, mutta kaikissa verkostoissa kriteereitä oli jouduttu soveltamaan paikallisesti erilaisista syistä johtuen. Kriteerit olivat herättäneet verkostoissa erittäin paljon keskustelua. Syinä oli ollut erityisesti: 1) miten tiukasti kriteereitä pitäisi tulkita sekä 2) mitä muita tekijöitä voidaan ja tulisi ottaa huomioon kohteiden arvioinnissa ja valinnassa. Eräät haastatellut kokivat, että kriteereitä oli sovellettu liian tiukasti erityisesti hankkeen alussa. Sittemmin oli monien mielestä päästy parempaan tilanteeseen, jossa kynnys suojelupäätökselle ei enää ollut liian korkea.

Muutamit kritisoivat kriteereitä liian puustokeskeisiksi ja painottivat mm. kasvillisuuden suojelun tärkeyttä. Lisäksi monien mielestä kohteiden valintaa ei tulisi

⁷ Mukana myös Metsähallituksen METSO-ohjelman toteutukseen varatuin varoin ostetut kohteet.

⁸ Lindberg, ym. 2006, Liite 3.

⁹ Kolström 2006, s. 9.

¹⁰ Rautiainen & Parviainen, s. 6.

¹¹ Ruokanen 2006, ym. Liitteet, s. 5-6 ja Selander 2006, s. 4.

tehdä ainoastaan tiukkojen ekologisten kriteerien perusteella, vaan kohdetta pitäisi tarkastella kokonaisuutena, paikalliset erityispiirteet huomioiden. Kohde voisi olla myös esimerkiksi ennallistettavissa. Kohteiden arvioinnin helppoudessa oli suuria eroja riippuen siitä, miten selkeästi luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttyivät, sekä millaisia muita mahdollisia tärkeitä tekijöitä alueella oli.

Yhtenä runsaasti keskustelua herättäneistä näkökulmista kohteen arvioinnissa olivat myös sosioekonomiset tekijät. Erityisesti näistä oli keskusteltu Hämeessä ja Karjalassa. Näissä tilanteissa sosioekonomisten kriteerien katsottiin täydentävän luonnonsuojelubiologisia arviointiperusteita. Varsinaiset rajaukset tehtiin kuitenkin ekologisten tekijöiden perusteella. Joidenkin mielestä myös rajauksissa olisi pitänyt voida huomioida täydentäviä kriteereitä. Myös MetsäVasussa pidettiin kohteen kokonaisuuden arviointia tärkeänä, ja pyrittiin ottamaan huomioon myös muut tekijät kuin luonnonsuojelubiologiset kriteerit. Kaikkiaan sosioekonomisista tekijöistä ja kohteen kokonaisuudesta oli hankkeissa keskusteltu paljon. Samalla oli puntaroitu niiden mahdollista arvoa kohteelle. Tällaisia tekijöitä oli nähty olevan mm. luontomatkailuyrittäjien toiminnan tukeminen ja niiden välittämä luontoinformaatio matkailijoille, luontopolkujen ylläpidon merkitys sekä käyttö- että informaationäkökulmasta ja maisemakohteiden hyödyntäminen matkailussa.

Jokaisessa verkostossa oli nähty ongelmia kohteiden arvioinnissa ja hinnanmuodostuksessa sekä kohteiden välisessä vertailussa luonnonsuojelubiologisten kriteerien perusteella. Valintakriteerien pohjalta tarjottujen kohteiden hinnan määrittelyn tueksi verkostoissa oli kehitetty erilaisia pisteytysmalleja ja ohjeellisia hinnastoja. Mallien ja ohjeiden tarkoituksena oli helpottaa metsäneuvojien tarjousten tekoa tukevaa työtä, kun hinnalle olisi selkeämmät perusteet. Lisäksi mallit helpottivat tarjousten perustelujen esittämistä metsänomistajille. Kehitetyt pisteytys- ja ohjemallit olivat erilaisia ja eri laajuudessa käytössä kullakin verkostoalueella. Eniten julkisuutta malleista saivat Keski-Karjalan lehdot –hankkeessa kehitetyt pisteytyksen apuvälineenä käytetty nk. Metsätähti-malli sekä kasaamisbonusjärjestelmä.

Yllämainituista haasteista huolimatta suurin osa haastatelluista piti luonnonsuojelubiologisia kriteereitä arvioinnin tekijälle selkeinä ja helposti ymmärrettävinä. Haastateltujen mielestä luontokoulutuksesta oli huomattavasti hyötyä maastotyössä, mutta koulutusta ei välttämättä vielä ollut saatu tarpeeksi laajasti kaikille sitä tarvitseville. Metsänomistajien näkökulmasta luonnonsuojelubiologisia kriteereitä pidettiin suhteellisen vaikeasti ymmärrettävinä. Tämä johtui heille vieraasta terminologias- ta. Termien ymmärrettävyyttä oli pyritty parantamaan perustelemalla suojeluarvoa kohdekohtaisesti.

”Ja me olemme muun muassa laatineet tätä luonnonarvokauppaa, maastolomakkeet joissa luonnonarvokaupan hintapyyntö muodostuu lähes ainoastaan niitten luonnonsuojelubiologisten kriteerien mukaisesti. Ja siinä annetaan suurin paino ensisijaisille kriteereille, toiseksi suurin paino toissijaisille kriteereille ja sitten nämä täydentävät kriteerit lisäävät kohteen arvoa jos niitä siellä on.”

”Taikka siitä toimeentulotavoitteistosta, että matkailutoiminta ei sinänsä ole peruste jonkin kohteen hyväksymiselle, vaan kyllä sieltä on ne luonnonsuojelubiologiset perusteet täytyneet löytyä, se on ollut vain semmoinen lisäperuste. Tämä on vaikuttanut sillä lailla, että kaikilta osin eivät ne rajaukset näistä rahoitettavista kohteista ole välttämättä olleet parhaita mahdollisia esim. matkailutoiminnan kannalta. Rajaukset ovat tulleet ahtaammiksi kuin mitä olisi voinut pitää kokonaisuuden kannalta hyvänä.”

”Sitten on paljon kohteita jotka ehkä jonkin tietyn luontotyypin peruskriteerit täyttyy, mutta juuri ja juuri, ja se kuitenkin ei oikein millään nouse siitä ylöspäin. (...) Että ei niiden tulkinta aina ole mitenkään yksiselitteistä, yksinkertaista.”

”Että minusta pitäisi, jos tämä homma jatkuu ja jos valtioneuvosto päättää, niin kyllä sen pitää olla luontoa tunteva ja tutkinnon suorittanut. Tai joku, jolla on ekologisia opintoja. (...) Mutta kuitenkin luontotyyppit pitää pystyä erottamaan ja vähän lajistoakin. (...) Että ei voida ajatella, että talo määrää jonkun rivimetsäsuunnittelijan tätä tekemään. Siitä ei tule mitään.”

6.8

Yhteistyön pituus ja arvostus

Verkostotahojen välinen aikaisempi yhteistyö vaihteli pituudeltaan suuresti, mutta pääasiassa yhteistyöllä oli pitkä historia. Lyhimmillään se oli ollut joidenkin oppilaitostahojen ja metsänomistajien liittojen kohdalla, joilla yhteistyö oli alkanut vasta METSO-ohjelman aikana, verkostotoiminnan käynnistämisen puitteissa. Kuitenkin monissa tapauksissa yhteistyö oli jatkunut organisaatioiden koko elinkaaren ajan. Yhteistyön pituus riippui pääasiassa oman organisaation tai yhteistyökumppani-organisaation iästä, mikä osoittaa, että kaikki organisaatiot olivat jossain määrin verkostoituneet keskenään. Esimerkiksi jotkut raportoivat tehneensä metsänhoitoyhdistyksen kanssa yhteistyötä yli 40 vuotta, kaksi metsäkeskusta jopa 75 vuotta (koko metsänhoitoyhdistyksen historian ajan). Ympäristökeskusten kanssa oli myös oltu yhteistyössä tyypillisesti vuosia.

Hankkeen alussa yhteistyön merkitystä omalle toiminnalle arvioitiin kahdenlaisesta näkökulmasta. Yhtäältä koordinaattoritahoa arvostettiin kovasti, toisaalta voitiin havaita joko perinteisen metsänomistajia tuntevan metsänhoitoyhdistyksen tai ympäristöasioita tarkasti tuntevan ympäristöhallinnon tai muun ympäristötahon arvostusta yhteistyötahona. Kahdessa verkostossa metsänhoitoyhdistykset pitivät ympäristökeskusten kanssa tehtävää yhteistyötä jokseenkin merkityksettömänä. Jotkut tahot pitivät myös metsänomistajien liittojen kanssa tehtyä yhteistyötä vähämerkityksellisenä. Yleensä muut kuin hanketta koordinoivat tahot pitivät muiden kanssa tehtävää yhteistyötä merkityksellisempänä omalle toiminnalleen.

Hankkeen toteuttajatahojen välisen yhteistyön merkitystä arvioitiin myös hankkeen jälkimmäisellä puoliskolla. Nyt kaikkea yhteistyötä pidettiin pääasiassa merkittävänä tai erittäin merkittävänä. Yhteistyön merkityksen arvioitiin kasvaneen erityisesti metsänhoitoyhdistysten kanssa. Myös metsänhoitoyhdistysten arviot muiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä olivat parantuneet. Tämä metsänhoitoyhdistyksen integroituminen yhteistyöhön kävi selkeästi ilmi myös haastatteluissa. Koordinaattoritahon kanssa tehtävää yhteistyötä arvostettiin nyt suhteellisesti hieman vähemmän. Myönteistä on, että tulos osoittaa verkostojen olevan aitoja verkostoja, joissa ei ole koordinaattoriippuvuutta, vaan toteuttajaorganisaatioilla on kullakin roolinsa.

6.9

Yhteistyö toteuttajaorganisaatioiden välillä

Haastatellut pitivät myönteisenä, että hanke oli lisännyt ja laajentanut toteuttajaorganisaatioiden välistä yhteistyötä koskemaan toimijoiden välillä muitakin asioita kuin vain verkoston puitteissa käsiteltäviä kysymyksiä. Samoin metsänomistajilta tuli aiempaa enemmän yhteydenottoja metsäkeskuksiin ja ympäristökeskuksiin. Nämä yhteydenotot edustivat vuorovaikutuksen laajentumista erityisesti ympäristöviranomaisille, sillä heillä oli aiemmin ollut hyvin vähän kontakteja metsänomistajiin. Vuorovaikutuksen lisääntymisen nähtiin johtuvan erityisesti siitä, että osapuolet olivat tulleet toisilleen tutummiksi. Yhteistyötä ja vuorovaikutusta eri osapuolten välillä luonnehdittiin nyt sujuvammaksi ja arkisemmaksi.

Useimpien mielestä verkoston varsinaisten toteuttajien muodostamisessa ydinryhmissä yhteistyö oli ollut tiivistä ja toimivaa, vaikka muutaman haastattelun mielestä ydinryhmän työskentelyssä olisi ollut parantamisen varaa. Ongelmiksi oli joskus nähty, että ydinryhmä oli liian pieni tai suppea. Joidenkin mielestä ryhmä oli keinotekoinen ja liian jäykkä keskustelupaikka. Kuitenkin myös nämä tyytymättömyyttä ilmaisseet haastatellut katsoivat yhteistyön sujuneen suhteellisen hyvin.

Ohjausryhmät olivat varsinkin hankkeiden alussa olleet verkostojen työssä aktiivisesti mukana, mutta olivat sittemmin toimintaperiaatteiden hyväksymisen jälkeen siirtyneet lähinnä seuraamaan hanketta. Eräät haastatellut painottivat ohjausryhmien tiettyjen jäsenten positiivista roolia ja aktiivisuuden ratkaisevaa merkitystä koko hankkeen onnistumiselle.

Metsänhoitoyhdistysten roolia verkostoissa pidettiin tärkeänä. Niiden aktiivisuus tai passiivisuus herätti keskustelua. Monet haastatellut iloitsivat metsänhoitoyhdistysten mukana olosta ja havaitusta myönteisestä muutoksesta suhtautumisessa luonnon monimuotoisuuden neuvontaan. Toisaalta monet näkivät edelleen parantamisen varaa metsänhoitoyhdistysten aktiivisuudessa ja asenteissa. Eräät haastatelluista eivät osanneet sanoa, oliko passiivisuudesta ollut varsinaisesti haittaa, mutta muutamat epäilivät metsänhoitoyhdistysten vähäisen kiinnostuksen hankaloittaneen hankkeen tavoitteiden edistämistä. Kaikki verkostot ja kaikki toteuttajatahot näkivät kuitenkin metsänhoitoyhdistysten olleen avainasemassa hankkeen ja METSO-ohjelman tavoitteiden eteenpäin viemisessä. Heidän positiivinen asenteensa ja aktiivinen roolinsa nähtiin yhtenä tärkeimmistä tekijöistä sekä yhteistyössä että laajemmin uusien suojelukeinojen toteuttamisessa yksityismetsissä. Metsänhoitoyhdistysten roolin uskottiin säilyvän jatkossakin keskeisenä. Yhtä mieltä oltiin myös siitä, että niiden kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi kehittää.

Yleisesti ottaen verkostojen toteuttajaorganisaatioiden välille voidaan sanoa muodostuneen tiedonvaihdon ja vuorovaikutuksen seurauksena keskinäistä luottamusta. Yhteistyön kehittymisen edellytyksenä pidettiin yhteisen näkemyksen löytymistä. Yhteisen näkemyksen ja kielen muodostumista tukivat koulutus ja tiedon lisääntyminen vuorovaikutuksen kautta. Yhteistyöllä nähtiin olevan myös välineellistä arvoa siksi, että sen avulla saatiin toisten tahojen paremmin tuntemia asioita omaan hallintaan. Opittiin itse enemmän ja pystyttiin opettamaan toisia. Vuorovaikutuksen seurauksena asenteet muita toimijoita, metsän eri käyttömuotoja tai suojelua kohtaan eivät olleet yhtä kärjistyneitä kuin aikaisemmin. Toisia osapuolia oli opittu ymmärtämään.

"Niin sitten taas on helpompi, jos minulla on se nyt sitten liito-orava tai mikä tahansa, mikä tupsahtaa pöydälle, niin minun ei tarvitse hirveästi kaivaa netistä ja puhelinluettelosta että kenellehän minun nyt pitää soittaa. Että minä tiedän sen jutun - ja on hirveen mutkatonta."

"...että jotenkin olisin odottanut vähän semmoista reippaampaa asenteellista kehitystä metsänhoitoyhdistyksessä. Mutta en kyllä tällä hetkellä voi sanoa, että sitä olisi näkyvissä."

"Ja vahvuutena varmasti pitäisin myös sitä, siis kaiken kaikkeen sitä asiantuntemusta joka tuohon nyt kasautuu, että siellä on monen alan edustajia, että kyllä siinä aika kattava asiantuntemus asian tiimoilta on siinä meillä tämän ohjausryhmän, projektiryhmän tapaamisissa, että siellä on kuitenkin aika monta tahoja edustettuna."

6.10

Paikallistasoille laajentuva verkosto

Useimmat verkostot olivat pyrkineet laajentamaan yhteistyötä paikalliselle tasolle. Yhteistoimintaa kehitettiin mm. luontomatkailuyrittäjien, erilaisten yhdistysten (mm. kyläyhdistykset, maaseudun kehittämissyhdistykset, jne.), kuntien ja luontojärjestöjen

kanssa. Yhteistyösuunnitelmissa oli usein lähdetty liikkeelle muista kuin yksinomaan luonnonsuojelullisista tavoitteista. Yhteistyötahojen tavoitteita oli pyritty sovittamaan yhteen verkostohankkeiden tavoitteiden kanssa.

Keski-Karjalassa kehitettiin yhteistoimintaa suhteellisen laajasti paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Yhteistyötä tehtiin mm. kuntien, kyläyhdistysten, yrittäjien sekä maaseudun kehittämissyhdistyksen kanssa (esim. käsityöyrittäjät). Erityisen onnistuneena pidettiin Saarion kylähanketta, jossa yhteistyötä oli tehty maaseutumaiseman kehittämiseksi. Myös muissa yhteistyöhankkeissa oli yhdistetty luonnon monimuotoisuustavoitteisiin muita paikallisia tavoitteita. Maisema-arvot ja maaseudun yleinen elävöittäminen sekä ylläpitäminen olivat olleet paikallisen yhteistyön tärkeimpiä tavoitteita Keski-Karjalassa. Mutta vaikka tietoisuus Lehto-verkostosta ja sen toiminnasta oli levinnyt paikallisille tahoille, ei tämä kuitenkaan ollut ainakaan hankkeen aikana johtanut runsaslukuisiin tarjouksiin.

Lohjan seudun MetsäVasussa yhteistyötä edistettiin eritoten kuntien kanssa. Alueen kuntien metsä- ja ympäristöviranomaisia oli koulutettu, ja heidän kanssaan oli tehty tiivistä yhteistyötä metsäasioissa. Erityisen tärkeän aseman kuntien viranomaisen välillä oli saanut luontotiedon paikkatietojärjestelmä, jonka toivottiin tulevaisuudessa voivan palvella kaikkia alueiden kuntien metsä- ja ympäristöviranomaisia sekä metsänhoitoyhdistyksiä. Kehittyvän viranomaisyhteistyön nähtiin tuovan parannusta metsäasioiden hoitoon kuntatasolla. Lohjan seudulla paikallisyhteistyössä tavoiteltiin paljolti yhteisen kielen ja ymmärryksen löytämistä sekä uudenlaisen toimintakulttuurin kehittämistä metsä- ja ympäristöviranomaisten sekä metsänhoitoyhdistyksen metsäammattilaisten välillä.

Hämeen METSOssa paikallisen tason verkostoitumista edistivät erityisesti metsänomistajat. Metsänomistajat olivat Padasjoella ja Lammilla muodostaneet pienet alueelliset verkostot, joissa tavoiteltiin alueellisesti laajaa ja yhtenäistä suojelua, maaseudun kehittämistä sekä metsänomistajien aktivoitumista ja omaehtoisuuden vahvistamista. Kummallakin alueella liikkeelle oli lähdetty metsänomistajien ja kyläyhteisöjen oman aktiivisuuden pohjalta. Hämeen METSOssa toivottiin, että paikallisella verkostoitumisella pystyttäisiin tukemaan maaseudun elävöittämistä ja ylläpitämään elinvoimaisuutta. Muutamien paikallisten metsänomistajien aktiivisuus ja näkyvyys suojeleusasioiden puolestapuhujina vaikutti luultavasti kahden kylän maanomistajien kiinnostukseen.

Merestä Metsäksi –hankkeessa yhteistyöhön paikallisten yhdistysten tai vastaavien tahojen kanssa ei pyritty samassa määrin kuin muissa verkostoissa. Hankkeen päätaavoite, ekologisesti arvokkaiden yhtenäisten alueiden suojelu uskottiin saavutettavan myös ilman laajempaa paikallista verkostoitumista, eikä yhteistyöpyrkimyksiä muiden organisoituneiden tahojen kanssa nähty tarpeellisiksi. Näistä syistä paikallinen verkostoituminen oli jäänyt vähemmälle huomiolle, vaikkakin aiheetta oli pohdittu. Pohjanmaalla tosin toiminta oli paikallisemmin järjestettyä, koska metsänhoitoyhdistysten neuvojat olivat työssä aktiivisesti mukana.

Kaikissa verkostoissa useat haastateltavat totesivat, että paikallistason yhteistyötä ja verkostoitumista olisi saanut olla enemmän. Laajemmassa verkostossa, jossa mukana olisi useampia toimijoita ja henkilöitä, yhdistyisi eri osapuolten tavoitteita ja resursseja. Tällöin hankkeet olisivat joidenkin mielestä olleet monipuolisempia, ehkä myös luovempia ja ”aidompia” verkostohankkeita, joilla olisi voitu saavuttaa suurempaa hyötyä monimuotoisuuden turvaamisesta. Laajemman paikallisen yhteistyön koettiin tukevan myös tiedonvälitystä vapaaehtoisen suojelun uusista keinoista. Paikallisen verkostoitumisen vähyyden syyksi arvioitiin aika- ja taloudellisten sekä inhimillisten resurssien vähäisyys (ks. myös 6.3).

Paikallisen yhteistyön pienimuotoisuudesta huolimatta monet haastatellut muistuttavat jo nyt toteutuneista yhteistyön myönteisistä sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista. Paikallisen elinkeinotoiminnan kannattavuuden uskottiin paranevan

ja yrittäjyyden lisääntyvän. Näin yhteistyö palvelisi sekä metsänomistajia että asukkaita. Toisaalta, vaikka monet näkivät metsiensuojelun, maaseudun kehittämisen sekä paikallisten tavoitteiden edistämisen kuuluvan tiiviisti yhteen, muutamien mielestä METSO-yhteistoimintahankkeissa ei edes kuuluisi tavoitella muita kuin luonnon monimuotoisuutta välittömästi edistäviä tavoitteita.

6.11

Vaikutukset toteuttajaorganisaatioihin

Hankkeilla nähtiin olevan vaikutusta toteuttajaorganisaatioiden henkilöstön asenteisiin sekä toimintatapoihin. Laajamittaisen muutoksen arvioinnissa haastateltavat olivat varovaisempia, sillä tähän mennessä vaikutusten oli nähty rajoittuvan ainoastaan organisaatioiden siihen henkilöstöön, joka toimi verkostossa. Tosin esim. koulutuksiin osallistumisen kautta myös muun henkilöstön tietämys luonnon monimuotoisuudesta ja sen säilyttämisestä oli lisääntynyt. Koulutuksen kautta saatu lisääntynyt tieto nähtiin investointina, inhimillisenä voimavarana, josta olisi hyötyä myös tulevaisuudessa.

Lisääntynyt koulutus sekä yhteistyö muiden organisaatioiden kanssa lisäsi inhimillisiä voimavaroja erityisesti metsäorganisaatioissa. Niissä toimihenkilöt saivat lisää tietoa ja ymmärrystä luonnon monimuotoisuudesta sekä monimuotoisuuden turvaamisesta vaihtoehtona puuntuotannolle. Lisääntynyt tieto oli muuttanut useiden toimihenkilöiden asennetta monimuotoisuutta ja luonnonsuojelua kohtaan ja vaikuttanut myös heidän työhönsä metsätaloudessa, kuten metsäsuunnittelussa ja neuvonnassa. Hanke ja sen myötä lisääntynyt osaaminen laajensivat kaiken kaikkiaan metsäorganisaatioiden toimenkuvaa tuomalla perinteisten tehtävien rinnalle luonnon monimuotoisuuden- ja suojeluneuvontaa sekä mm. ennallistamisasioita.

Lisäksi monien haastateltujen mielestä metsäorganisaatioiden arvot ja imago olivat muuttumassa, kun metsien suojelun oli laajemmin tunnustettu olevan realistinen vaihtoehto puuntuotannolle. Yhteistyö ympäristötoimijoiden kanssa ja kasvanut biologinen tietotaito tuntuivat pehmentäneen heidän julkikuvaansa. Tämä oli mukauttanut metsäorganisaatioita ”nyky-yhteiskunnan tavoitteisiin ja ilmapiiriin”. Metsäorganisaatioiden uskottiin suuntautuvan tulevaisuudessa vieläkin enemmän myös muihin toimintoihin kuin puuntuotantoon. Silti muutamien mielestä metsäalan toimijat saivat vielä liian paljon kielteistä huomiota esimerkiksi ympäristöjärjestöjen taholta.

Myös muissa organisaatioissa oltiin sitä mieltä, että hankkeessa mukana olleet toimihenkilöt olivat saaneet erityisen paljon kokemusta, tietoa ja yhteistyökumppaneita verkostoitumisen ansiosta. Yhteistyötä eri tahojen kanssa pidettiin hyvänä kunkin imagolle omassa toimintakentässään. Erityisesti metsäorganisaatioiden ja metsänomistajien kanssa tehtävä yhteistyö nähtiin hyödylliseksi. Varsinkin ympäristöalan toimijoilla nähtiin perinteisesti olleen vähän yhteyksiä metsänomistajiin tai metsätalouteen – ja tästä syystä myös uskottavuus metsätalouden kentällä oli ollut heikkoa.

Monien haastateltujen mielestä oli nähtävissä, että toimijat olivat rohjenneet luopua vanhoista tiukoista organisaatorajoista ja saattoivat nyt keskustella avoimesti omista lähtökohdistaan. Tämän nähtiin kasvattaneen luottamusta toiseen osapuoleen ja vaikuttaneen myönteisesti myös omaan organisaatioon.

”Mutta tietysti siinä, että koulutus ja informaatio on meidän organisaation sisällä, niin kyllä se on mennyt perille muillekin kun heille, jotka ovat olleet tässä tiiviisti mukana.”

”Ehkä jonkun verran, että se on ennen ollut ympäristökeskus joka on hoitanut nämä asiat, mutta nyt se on metsäkeskus joka hoitaa jotkut näistä asioista. (...) Joo, kyllä minä näen että se on yksi uusi työkuva meillä.”

”Se on ehkä pikkuisen pehmentynyt, meistä on vähän pehompia tullut. Samaten on siellä kaikkia muitakin rajoituksia, mitä tuolla metsässä on, niin onhan ne nyt ruvettu huomioimaan aivan eri tavalla kuin joku pari - kolmekymmentä vuotta sitten. Mutta siitä huolimatta metsämiehet ovat tulilinjalla olleet, niin ympäristöjärjestöjen kuin muittenkin toimesta.”

”...ehkä just hoitoyhdistyksissä on myönteisempään suuntaan lähtenyt se asenne kehittymään. Että siellä oli alussa, ja varmaan on vieläkin, tiettyjä ennakoasenteita ja vähän että tuo nyt on tuommoista höpö-höpö -juttua – tai ehkei ihan niin vahvasti, mutta kuitenkin. Kyllä nyt ehkä on jo paremmin suhtautunut, kun on asiaa kuitenkin ylläpidetty ja ikään kuin päästy vähän liikkeelle, niin on huomattu että kyllä siitä jotakin ehkä syntyykin.”

6.12

Metsänomistajien suhtautuminen ja osallistuminen

Metsänomistajat ilmaisivat kiinnostuksensa verkostohanketta kohtaan tiedustelemalla yleisesti hankkeesta tai METSO-ohjelmasta, tai esittämällä kysymyksiä omassa metsässään sijaitseviin kohteisiin liittyen. Hankkeet kirjasivat kaiken kaikkiaan 275 tiedustelua (Taul. 10). Kesäkuun 2006 loppuun mennessä tarjouksia tuli 240.

Taulukko 10. Kiinnostuneiden ja tarjonneiden määrä kesäkuussa 2006.

	Kiinnostuneet maanomistajat	Tarjotuilla kohteilla maanomistajia
Hämeen Metso	49	49
Keski-Karjalan Lehtoverkosto	72	68
Lohjan seudun Metsävasu	49	42
Merestä metsäksi hanke	105	81
Yhteensä	275	240

Kaikkien haastateltujen mielestä metsänomistajat olivat ottaneet METSO-ohjelman uudet keinot ja yhteistoimintaverkostohankkeen vastaan myönteisesti. Myönteisen suhtautumisen takana oli metsänomistajalla säilyvä päätöksenteon autonomia. Syiksi myönteiseen suhtautumiseen nimettiin METSO-ohjelman keinojen piirteitä: suojelun vapaaehtoisuus, taloudellinen korvaus sekä määräaikaisuus. Suojelun vapaaehtoisuutta korostettiin erittäin paljon. Erinomaisena asiana pidettiin sitä, että metsänomistajat itse tekivät suojelupäätöksen

Yhtenä tärkeimmistä syistä metsänomistajien myönteiselle suhtautumiselle nähtiin myös suojelusta saatava taloudellinen korvaus: eräät pitivät sitä jopa keskeisimpänä syynä. Innostuksen suojelemisen kokeiluun nähtiin kasvavan, kun siihen oli taloudellinen kannustin. Suojelusta oli tullut eräissä kohteissa taloudellisesti varteenotettava vaihtoehto puuntuotannolle. Muutamat haastatellut korostivat, että suojelu on erittäin kannattava vaihtoehto erityisesti niissä kohteissa, joista ei saa normaalissa metsätaloudessa tuottoa (mm. hankalat hakkuukohteet).

Myös suojelun määräaikaisuus oli haastateltujen mielestä keskeinen syy METSO-ohjelman uusien keinojen myönteiselle vastaanotolle metsänomistajien keskuudessa. Erityisesti luonnonarvokauppa oli suosittu. Se oli keinona hyväksytty jo verkostohankkeen alussa. Tärkeimpinä syinä suosiolle pidettiin määräaikaisuutta, vapaaehtoisuutta ja korvausta. Määräaikaisessa suojelussa olennaisena nähtiin se, ettei kohteesta tarvitse luopua lopullisesti eikä päätöksen täten tarvitse olla pysyvä.

Hankkeen alussa metsänomistajat olivat kuitenkin olleet yleisesti varautuneita. Haastatellut kertoivat, että monet metsänomistajista olivat suhtautuneet epäilevästi

ja eräät hyvinkin kriittisesti. Metsänomistajat olivat pelänneet, että kyse oli ”pakko-suojelusta” ja olivat tehneet vertauksia Natura 2000 -ohjelmaan. Vaikka nämä pelot verkostotoimijoiden mukaan elivät metsänomistajien keskuudessa jossain määrin edelleen, alussa näkyneet erittäin kriittiset näkökulmat olivat selvästi vähemmistössä. Neuvonnan ja tiedotuksen ansiosta metsänomistajat olivat tutustuneet METSO-ohjelman keinoihin ja mielenkiinto oli kasvanut.

”No sanoisinko, että ensimmäisenä he katsoivat, että tämä on joku uusi suojeleohjelma. Ja ei kiitos. Että mitä tämä nyt taas on. Alkoivat heti puhua Naturasta ja että taas pakkolunastetaan. Tämä on aika tyyppillinen suhtautuminen. Mutta sitten loppujen lopuksi sekin oli aika pieni joukko, mutta äänekäs se oli alussa.”

”Mutta sitten laajemmalti tällöinen verkostohanke, niin ehkä tämä METSON näiden toimintatapojen eteenpäin vieminen on koettu niin tärkeäksi, että tämä vapaaehtoinen malli jäisi pysyväksi käyttöön.”

”Mutta tosiaan tuo luonnonarvokauppa löi heti ajatuksena ja hinnoista ja mistä puhuttiin, sen huomasi heti ensimmäisissä koulutustilaisuuksissa, että tämä menee perille. Että ei tarvitse luopua lopullisesti ja on määräaikaista ja täysin vapaaehtoista.”

”Ei minulla ole sellaista kuvaa että siinä pitäisi, että se pysyisi mitenkään helposti kasassa pelkästään ideologian takia, vaan kyllä metsänomistajia kiinnostaa kaikkein eniten se METSO-hankkeesta saatu korvaus.”

”Ja sitten jollain on kohteita jotka ei tuo niitä suin surminkaan tarjolle. (...) No onhan, onhan heille tiedotettu että on tällöinen, mutta kyllähän heidän tahtoaan on kunnioitettava.”

Verkostoissa nähtiin, että metsänomistajat tarvitsivat edelleen perehdyttämistä uusiin keinoihin ja tietoa luonnonarvoista. Metsänomistajat olivat usein hämmennyneitä suojelukeinojen laajasta valikoimasta. Heillä oli hankaluuksia ymmärtää eri keinojen, metsäammattilaisten tekemien kartoitusten tai toteuttajaorganisaatioiden välisiä eroja. Haastatteluissa korostui selkeän neuvonnan tarve: tiedon pitäisi olla hallittavassa ja riittävän yksinkertaisessa muodossa.

Monien mielestä selkeintä ja helpointa oli kertoa monimuotoisuusasioista keskustelemalla metsänomistajien kanssa henkilökohtaisesti sekä näyttämällä kohteita konkreettisesti maastossa. Maastossa annettu koulutus ja neuvonta olivat saaneet erittäin hyvää palautetta metsänomistajilta ja parantaneet neuvojan ja metsänomistajan keskinäistä luottamusta.

Haastateltujen mukaan metsänomistajat ovat vaihtelevista syistä aina jättäneet tiettyjä osia metsästään ja maistaan talouskäytön ulkopuolelle. Näistä kohteista ei yleensä ole olemassa dokumentteja, joten ne ovat useimmiten vain metsänomistajien tiedossa. Muutamien haastateltujen mielestä jotkut metsänomistajat eivät, syystä tai toisesta, tulisi koskaan tarjoamaan kohteitaan rahoituksen piiriin tiedotuksesta ja uusista houkuttelevista keinoista huolimatta. He kenties ajattelivat, että heidän kohteensa (ja täten myös saatava korvaus) on liian pieni. On myös mahdollista, että he halusivat säilyttää päätäntävaltansa tai tunsivat pelkoa suojelua kohtaan.

Monet haastatellut kertoivat myös metsänomistajista, jotka olivat olleet kiinnostuneita suojeluvaihtoehdosta, mutta jotka eivät olleet saaneet kohteitaan suojeluun. Osalla kohteista luonnonsuojelubiologiset kriteerit eivät täytyneet. Haastateltujen mukaan metsänomistajien suhtautuminen oli kielteisissäkin päätöksissä enimmäkseen ollut myönteistä, ja he olivat ymmärtäneet perustelut. Hämmennystä olivat kuitenkin herättäneet ristiriidat omien ja luontoasiantuntijoiden aiempien kartoitusten perusteella arvokkaiksi arvioitujen kohteiden sekä nyt luonnonsuojelubiologisilla kriteereillä merkittäviksi arvioitujen kohteiden välillä. Nämä arviot eivät aina olleet yhdenmukaiset. Rahoituksen riittämättömyys oli hankalammin hyväksyttävä peruste sille, ettei kohteesta voitu tehdä sopimusta.

Monet haastatellut arvioivat, että hanke oli tekemisissä enimmäkseen niiden metsänomistajien kanssa, jotka suhtautuivat uusiin keinoihin jo ennestään ainakin suhteellisen myönteisesti tai kiinnostuneesti. Yhteyttä ottaneet metsänomistajat olivat aktiivisia, ja tiedotuksen ja metsänsuunnittelun kautta tietoa levitettiin laajalti metsänomistajille. Muutamien mielestä kiinnostuneet ja aktiiviset metsänomistajat olivat jo lähtötekijöiltään erilaisia kuin metsänomistajien valtajoukko ja he epäilivät, olivatko uudet keinot edes tavoittaneet vielä ”keskivertometsänomistajia”, joiden nähtiin olevan passiivisempia. Toisaalta eräät olivat sitä mieltä, että kohteita olivat tarjonneet niin ”aktiiviset” kuin ”passiivisetkin” metsänomistajat. Jotkut haastatellut olettivat myös, että metsänomistajien joukossa oli jo ennestään ollut paljon niitä, jotka olivat kaivanneet vaihtoehtoisia keinoja puuntuotannon rinnalle, mutta eivät olleet tuoneet sitä äänekkäästi julki.

Erittäin monet haastatelluista painottivat, että on merkityksellistä, kuka metsänomistajaa lähestyy suojeleasioissa. Metsänhoitoyhdistykset, metsäkeskukset sekä alueen vaikutusvaltaiset metsänomistajat olivat niitä, joihin metsänomistajien katsottiin perinteisesti luottavan eniten (ks. myös 6.8). Juuri näiden tahojen kautta uusien asioiden esitleminen metsänomistajille vaikutti onnistuvan parhaiten. Eräiden haastateltujen mukaan monet metsänomistajat pitivät ympäristöviranomaisia epäluotettavina tahoina. Verkostot ohjasivatkin yhteydenpidon metsänomistajiin päin pitkälti metsäorganisaatioiden kautta, niin että ympäristötahojen edustajia otettiin mukaan yhdessä metsäviranomaisten kanssa. Lisäksi luotettiin myös muiden metsänomistajien sananvoimaan ja sitä kautta kiinnostuksen herättämiseen.

Vaikka hankkeiden oli alun perin toivottu olevan mahdollisimman ”metsänomistajalähtöisiä”, ei metsänomistajalähtöisyys toteutunut hankkeissa juuri muuta kuin metsänomistajien omana päätöksenä suojelesta. Metsänomistajat eivät itse olleet aktivoituneet verkostoitumaan hankkeiden aikana, vaikka Hämeen Metsossa oli esimerkki yhteisestä suojelesta parissa kylässä. Hämeen Metsoa voidaan ehkä pitää parhaimpana esimerkkinä metsänomistajien omasta aktivoitumisesta ja verkostoitumisesta. Kuitenkin monet verkostotoimijat pitivät metsänomistajien omaa, laajempaa aktivoitumista verkostoitumiseen epätodennäköisenä. Heidän mukaansa metsänomistajat olivat jo järjestäytyneet metsänhoitoyhdistysten kautta, eikä metsänomistajilla heidän mukaansa ollut halua tai aikaa yhteistoimintaan. Toisaalta jotkut verkostotoimijat arvioivat, että metsänomistajilla voisi olla halua jonkinlaiseen yhteistoimintaan. Tämä voisi vaatia onnistuakseen parempia kannustimia ja ehkä myös parempaa ja laajempaa tiedotusta yhteistoimintamahdollisuuksien kehittämisestä.

Yksi yhteistoiminnan muoto, jota hankkeissa oli vielä toteutettu vähän, oli ympäristötuella toteutetut luonnonhoitohankkeet. Monet haastatellut olivat odottaneet niiden olevan suosituimpi suojelekeino, mutta epäilivät että metsänomistajat eivät olleet tarttuneet keinoon laajemmin juuri siihen liittyvän yhteistoimintaedellytyksen takia.

”Kyllä tietysti välillä huomaa, että viesti ei mene perille niin kuin itse on sen tarkoittanut, että on hämmennyneitä tai menee ihan sekaisin ja ristiin. Että tietysti aika moni näistä omistajista jotka on kohteitaan tarjonnut, on aika iäkkäitä. Esimerkiksi kun organisaatiot muuttuu ja nimet muuttuu, niin he ovat varsin hämmennyksissä. Ja sitten kun mekin puhumme monesta korvauskeinosta niin hekin menevät herkästi sekaisin.

”Minulle on enemmän kuin yksi kertaa sanottu, että miksi tämä minun pienen tilan kallio pitää suojella, että tuossa naapurissa on iso tila ja se on samassa kalliossa, että suojelekaa se! Sitten kun alkaa kertoa sen, vaikka mentäisiin katsomaan sitä naapurin kalliota tai mennään katsomaan oman tilan kalliota läheltä, että nämä nyt ovat aivan erilaisia ne kalliot. Sitten he alkavat ymmärtää jo siinä.”

”Totta kai se on, kun on viranomaiset toisella puolella ja metsänomistaja, maanomistaja toisella puolella, niin siinä on semmoinen jännite, ja se on jo tietynlainen kynmys, että yleensä

nokakkain asetutaan. Mutta jos siellä on jo toinen metsänomistaja, joka on kokemuksia kertomassa ja siltä puolelta yllyttämässä, niin se toimii ihan eri tavalla.”

6.13

Riskit ja haasteet

Vaikka hankkeita pidettiin erittäin onnistuneina, niiden aikana oli havaittu monia tekijöitä, jotka saattaisivat estää onnistuneen lopputuloksen, ja joiden ratkaisemiseksi täytyi hankkeessa ponnistella. Osa riskeistä oli sellaisia, jotka oli tunnustettu jo hankkeiden alussa ja ratkaistu joko kokonaan tai osittain (Taul 11). Jotkut riskit olivat uusia, hankkeiden kuluessa syntyneitä. Haasteita, joihin tulevaisuuden kehittämistyöllä tulisi vastata, koettiin olevan paljon.

Alussa riskinä oli pidetty määräaikaisten suojeltujen kohteiden leimautumista ”suojelluiksi”. Toisin sanoen metsänomistajat pelkäsivät, että suojelu ikään kuin hivuttautuisi määräaikaisesta pysyväksi. Nyt haastatellut pitivät määräaikaisuutta haasteellisena (joko itse tai olivat kokeneet muiden pitävän), koska yhtäältä metsänomistajan vapaa mahdollisuus määrittellä kohteen status kymmenen vuoden jälkeen oli edelleen epävarma. Toisaalta varsinkin ympäristöorganisaatioissa kohteiden määräaikainen suojelu nähtiin ekologisena riskinä ja epävarmana suojeluinvestointina valtion näkökulmasta (Taul. 11).

Yhtenä riskinä pidettiin alussa myös suojeluun saatavien kohteiden pienalaisuutta ja pirstaleisuutta. Pelättiin, että Etelä-Suomen monimuotoisuuden kokonaistilanteen kannalta suojeluun saatavat kohteet olisivat mitättömiä. Hankkeiden puolen välin jälkeen haastatellut eivät kuitenkaan enää maininneet tätä riskinä, vaan enemmänkin pitivät saatuja kohteita hyvänä pohjana ja lisänä Etelä-Suomen monimuotoisuuden turvaamiselle. Lisäksi muistutettiin, että haasteena oli saada verkostojen kohteista

Taulukko 11. Verkostohankkeiden kohtaamat riskit ja haasteet.

Riskit	
Ratkaistut tai poistuneet riskit	Perustelu
Kohteita ei löydy tai tarjota	Kohteita löytynyt ja tarjottu paljon
Kohteet ovat pienialaisia tai pirstaleisia	Pienialaisuutta tai pirstaleisuutta ei nähty enää ongelmana, vaan kohteiden arvioitiin täydentävän suojeluverkostoa
Metsäorganisaatioiden liian vihreä imago ja maineen menetys	Biodiversiteetin turvaamistyötä pidettiin legitimiinä, ja sidosryhmien hyväksymänä
Luonnonsuojelutoimijoiden ja luonnonsuojelun väheksyminen	Luonnonsuojelu oli saanut hyväksyntää
Osittain ratkaistut tai poistuneet riskit	Perustelu
Metsänomistajien vähäinen mielenkiinto ja luottamus	Mielenkiinto oli herätetty, mutta edelleen uusien metsänomistajien mielenkiinnon herättäminen. Luottamusta jatkuvasti ylläpidettävä ja vahvistettava
Pakkosuojelun pelko	Pelko lieventynyt kokemuksen myötä
Varojen riittämättömyys	Rahoituksen puitteissa pystytty toimimaan, mutta edelleen pelkoa rahoituksen riittämättömyydestä
Toimintakulttuurit ylitsepääsemättömän kaukana toisistaan	Yhteisöllisen oppimisen myötä opittu tuntemaan muiden toimintakulttuureja, ja hyväksymään niiden periaatteita

Haasteet
Edelleen olemassa olevat riskit, joihin ratkaisuja ei ole vielä löydetty
Suojelun määräaikaisuus
Pakkosuojelu 10 v:n jälkeen: epäily määräaikaisuuden varmuudesta
Hakkuut 10 v:n jälkeen: pelko vaalitun biodiversiteetin tuhoutumisesta
Biodiversiteetin kehittyminen 10 v:n aikajaksolla: epäily biodiversiteetin kannalta tärkeiden ominaispiirteiden kehittymisestä kymmenessä vuodessa
Monipuolisemmat ja laajemmat suojelutavoitteet ja suojelukohteet
Metsänomistajien entistä parempi tavoittaminen: tiedonvälityksen ja neuvottelujen kehittämisen
Luottamuksen ylläpitäminen metsänomistajien parissa
Yhteistyön edelleen kehittäminen organisaatioiden välillä
Riittävä ammattitaito ja osaava henkilöstö

monipuolisempia; ei etsittäisi vain erinomaisia tai pelkästään luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttäviä kohteita, vaan että myös muut ”hyvät” ja kehittämiskelpoiset kohteet kelpaisivat. Lisäksi haasteeksi koettiin verkostojen kehittäminen myös tavoitteiltaan laajemmiksi, paikallisia tavoitteita edistäviksi.

Hankkeen alussa vapaaehtoisuutta oli pidetty erittäin tärkeänä: Vapaaehtoisuus nähtiin tervetulleena vaihtoehtona ”pakkosuojelulle”. Vapaaehtoisuus ja pakko-suojelu olivat edelleen keskustelunaiheita hankkeen edettyä. Pakko-suojelu koettiin pelkona joka ei liittynyt pelkästään määräaikaiseen suojeluun. Nähtiin, että ellei vapaaehtoinen ja määräaikainen suojelu toimi, voidaan suojelua pyrkiä lisäämään pakkokeinoin. Eräiden mukaan riskinä on, että yhteiskunnassa tavoitellaan jatkuvasti lisääntyvää suojelua.

Yhtenä riskinä hankkeiden onnistumiselle oli alussa pidetty varojen riittämättömyyttä. Hankkeet olivat tosin sopeutuneet niukkoihin taloudellisiin resursseihin, mutta toteuttajat pitivät varojen riittämättömyyttä keskeisenä uskottavuusongelmana. Jos kohteiden hankkimiseen ei olisi rahaa, kiinnostuksen uskottiin hiipuvan.

Hankkeiden toteuttamista rajoittavana tekijänä pidettiin riittämätöntä ammattitaitoa ja osaavan henkilöstön liian pientä määrää. Kyvyssä tunnistaa ja määritellä kohteet riittävän yksiselitteisesti, ja toisaalta perusteissa muodostaa oikea ja oikeudenmukainen (vertailukelpoinen) hinta kohteelle oli parannettavaa. Lisäksi haasteena pidettiin tiedonvälitystä metsänomistajille. Niin biologisten tekijöiden kuin hinnanmuodostuksenkin esittely metsänomistajalle oli erittäin tärkeää, ja niihin liittyviä taitoja tarvittiin lisää. Ammattitaidon lisäämistä koulutuksen avulla pidettiin tärkeänä. Samoin nähtiin, että luontoasioita hallitsevan ja metsänomistajan kanssa neuvottele- van henkilöstön määrää oli kartutettava. Ei riittäisi, että kunnassa tai organisaatiossa olisi yksi laajan luontotuntemuksen omaava henkilö, vaan heitä tarvittaisiin useita ja heidän olisi oltava erittäin ammattitaitoisia.

”Tästä luonnonarvokaupasta, sitä kritisoidaan, että he eivät usko, että nyt jos tehdään määräaikainen sopimus; se on sitten 10 vuoden jälkeen pakkosuojelu. Tällöinen ajatusmalli on vielä.”

”Kun minä mietin, että kun ollaan verkostossa, ja kun pitäisi olla näitä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia ja se ei ole sitten pelkkää metsäasiaa, vaan se on tavallaan maaseutuasiaa enemmänkin. Siellä on sitten hyvin monenlaisia tekijöitä mukana.”

”Jos minä mittaan jotain virheellisesti tai jos mietin jotain väärin, niin minä periaatteessa pystyisin tekemään sitä samaa virhettä koko ajan ilman että joku sanoisi minulle, että nyt pitäisi korjata tämä, että tämä on väärin.”

Hankkeiden alussa eräät metsäorganisaatiot pelkäsivät maineen menettämistä liian vihreän imagon vuoksi, kun taas ympäristöorganisaatiot pelkäsivät että luonnonsuojelutoimijoita väheksyttäisiin. Nämä riskit eivät näyttäisi toteutuneen. Sen sijaan "vihreämmän" (tai pehmeämmän tai monipuolisemman) imagon kehittäminen oli koettu kannattavaksi. Myös ympäristöorganisaatiot olivat päässeet toteuttamaan ammattitaitoaan toivotulla tavalla ja jakamaan hallitsemaansa biologista tietoa

Alussa hankkeiden toteuttajaorganisaatioiden toimintakulttuurien oli ajateltu olevan ylitsepääsemättömän kaukana toisistaan. Tämä näkemys oli lieventynyt hankkeiden kuluessa, mutta tiettyjä haasteita yhteistyön kehittämisessä edelleen nähtiin koko organisaatiokentän yhteistyön tasolla. Erityisesti toivottiin ympäristöviranomaisten ja metsänhoitoyhdistysten väen pystyvän parempaan yhteistyöhön muiden tahojen kanssa. Myönteisestä kehityksestä huolimatta koettiin edelleen, että metsänhoitoyhdistykset saattoivat joissain tapauksissa olla pullonkauloina monimuotoisuusneuvonnan edistämisessä. Hankkeiden onnistuminen riippui pitkälti niiden toimihenkilöistä.

Hankkeiden alussa eräät haastatelluista epäilivät, löytyisikö kohteita riittävästi. Tätä epävarmuutta ei enää ollut, sillä kohteita oli tarjottu reilusti. Kuitenkin tiedon välittämistä koettiin tarvittavan vielä runsaasti, jotta lisää mahdollisia kohteita löytyisi ja saataisiin rahoituksen piiriin. Metsänomistajan metsätaloudellisen käsittelyn ulkopuolelle jättämät kohteet, esimerkiksi kauniit maisemat, lähteet tai vaikeapääsyiset maastokohteet, olivat dokumentoimattomia, ja useimmiten vain metsänomistajien tiedossa. Haastateltujen mukaan osa metsänomistajista ei pitänyt uusia keinoja tällä hetkellä heille tarpeeksi mielenkiintoisina tai houkuttelevina. Tällaisten metsänomistajien tavoittaminen ja kiinnostuksen herättäminen koettiin haasteeksi.

Hankkeiden alussa haasteena oli pidetty metsänomistajien innostamista sekä luottamuksen saamista ja ylläpitämistä. Hankkeiden kuluessa innostusta ja luottamusta oli herätetty, mutta positiivisen ilmapiirin säilyttäminen vaati panostusta. Luottamuksen luomisessa ja ylläpitämisessä keskeisenä keinona pidettiin henkilökohtaisen kontaktin luomista sekä yhteisymmärryksen löytämistä. Metsänomistajien saaminen mukaan verkostoa kehittäviksi toimijoiksi ja verkostoitujiksi olisi monien mielestä tavoiteltava haaste.

"Mutta se mikä meitä on askarruttanut ja mitä on ihan avoimesti puhuttu yhteisissä pala-vereissakin, että metsänhoitoyhdistyskenttähän on hirveän ratkaisevassa asemassa siinä, kun heillä on se neuvontarooli ja he ovat kontaktissa sinne. Että miten se tieto välittyy ja onko se passiivista vai aktiivista ja sanotaanko jotain sivulauseessa vai sanotaanko, että sinulla on nyt tämmöinen kohde ja että voisiko välittää sitä - että metsäkeskukseen tai meihin voi ottaa yhteyttä. Ja jotkut varmaan tekevät sitä, mutta kyllä siellä pullonkauloja on."

"Tiedottaminen on riski, jos ei saada riittävästi laajaa tiedotusta. Minä en ole varma, että ollaanko siinä vielä onnistuttu, että ollaanko saatu tarpeeksi laajasti. Yritetty on (...)mutta sehän on varmaan kaikilla tiedossa, että se on asiassa kuin asiassa haaste."

6.14

Jatkokehittäminen verkostojen näkökulmasta

Verkostojen toteuttajat ehdottivat haastatteluissa, seminaareissa ja raportissaan lukuisia näkemyksiä verkostojen jatkokehittämiselle. METSO-ohjelman uusien suojelukeinojen jatkamista kannatettiin, mutta kehittämistarpeita tunnustettiin paljon. Keskeisimmät kehitettävät kokonaisuudet liittyivät tiedon lisäämiseen ja hyödyntämiseen sekä yhteistyön jatkamiseen ja edelleen kehittämiseen. Henkilöstön ammattitaitoa tulisi parantaa kouluttamalla, mutta tietoa olisi hedelmällistä kasvattaa myös yhteistyön kautta. Hyvin dokumentoidusta luontotiedosta ei ole hyötyä, mikäli

paikallisella tasolla ei ole riittävästi osaavaa henkilöstöä tulkitsemaan sitä. Olemassa olevan luontotiedon hyödyntämistä pitäisikin parantaa.

Luotua yhteistyötä tulisi jatkaa. Vaikka vapaaehtoisen suojelun toteuttaminen ei jatkuisikaan kokeillulla tavalla, monet haastatellut näkivät organisaatioiden yhteistyön jatkuvuuden toivottavaksi suojelun sekä muiden toimintojen kannalta. Tahojen sitoutuminen ja laaja toteuttajajoukko nähtiin tärkeiksi yhteistyön edellytyksiksi tulevaisuudessa. Luonnonsuojeluasiaa kannattaisi viedä eteenpäin ryhmänä, jossa metsäammattilaiset ja ympäristöviranomaiset olisivat edustettuina yhdessä metsänomistajien kanssa. Lisäksi tulevaisuudessa yhteistyötä tulisi laajentaa vielä paikallisemmalle tasolle ja hakea yhteistyöhön monipuolisesti erilaisia toimijoita, jotta metsänomistajat ja muut paikalliset tahot (mm. kunnat, kyläyhdistykset, muut yhdistykset) pääsisivät yhteistyöhön mukaan.

Kehittämisen varaa nähtiin olevan myös suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä metsänomistajiin. Henkilökohtainen kontakti ja aktiivinen yhteydenotto metsänomistajiin olivat tärkeitä metsänomistajien aktivoimisessa. Kannatettavana pidettiin, että tulevaisuudessa metsänhoitoyhdistykset olisivat vahvassa roolissa metsänomistajiin päin tiedonvälittämisessä. Kehittämistä olisi myös suojelun selkeämmässä ja täsmällisemmässä esittelyssä metsänomistajille sekä koulutuksessa ja neuvonnassa. Erityisesti maastossa annettavaa koulutusta ja neuvontaa tulisi kehittää.

Muutamit haastatellut esittivät luonnonsuojelubiologisten kriteerien väljentämistä. Kohteiden kokonaisvaltaisempi tarkastelu olisi heidän mukaansa tärkeää, samoin muiden mahdollisten arvojen huomioiminen. Toisaalta pelättiin, että useamman kriteerin mukaan ottaminen hankaloittaisi ja monimutkaistaisi arviointijärjestelmää liikaa. Joka tapauksessa hyvin monet kaipasivat tulevaisuudessa sellaisia valintakriteereitä, joilla pystyttäisiin mahdollistamaan laajempaa suojelua sekä paremmin palvelemaan suojeluun halukkaita metsänomistajia.

Toteuttajien mielestä suojeluvaihtoehtojen ja hinnan määrittelyä oli edelleen selkiytettävä ja ohjeistamista kehitettävä. Suojelun vapaaehtoisuus nähtiin tärkeänä toiminnan perustana, joka pitäisi säilyttää. Suojelukeinoista erityisesti luonnonsuojeluvokauppaa haluttiin jatkaa. Kuitenkin suojeluvaihtoehtoja ja hinnan määrittelyä pitäisi selkeyttää sellaisiksi, että ne olisivat hallittavampia niin metsäammattilaisille kuin metsänomistajillekin. Selkeämmät suojeluvaihtoehdot olisi helpompi ottaa esille metsäneuvonnan yhteydessä.

Tiedotus oli ollut hankkeen tärkein toimintamuoto, jota olisi edelleen kehitettävä, jotta tavoitettaisiin yhä useampia metsänomistajia. Myös biodiversiteetin turvaamiseen liittyvää neuvontaa olisi kehitettävä niin että metsänhoitoyhdistykset pystyisivät hoitamaan sen tarpeeksi hyvin ja ammattitaitoisesti. Koska metsänhoitoyhdistykset olivat avainasemassa neuvonnassa, olisi olennaista, miten ja kuinka aktiivisesti ne välittävät metsänomistajille tietoa uusista suojelun keinoista.

”Ei voida vain odottaa että metsänomistajat ottavat yhteyttä. He ovat kylätoiminnassa aktiivisia, yleensä aikaansa seuraavia ja muuten aktiivisia henkilöitä, omia metsiään viimeisen päälle hoitavia yksilöitä jotka ottavat yhteyttä. Mutta he jotka eivät muutenkaan hoida metsiään eivät ole tietoisia, mitä siellä on, niin niitä luontokohteita ei sitten oteta huomioon. Että niistä sitten lähdetäisi soittamaan jonnekin.”

”On se ihan järjetöntä että jos on tietoa ja sitä ei hyödynnetä. Ja vaikka se olisi vähän vanhentunutta tietoa, mutta kuitenkin on jotain.”

”... mutta se on välillä tullut että tässä on liikaa vaihtoehtoja, ehkä. Tai sitten ne pitäisi tuoda napakammin, että siinä olisi enemmän sitä ohjailua. Että sehän ei ole suoranaisesti sitä että vaihtoehtoja suoranaisesti rajataan, vaan että vaihtoehtoista tehdään konkreettisempia, jolloin maanomistajan olisi helpompi valita.”

Useimpien haastateltujen mukaan METSO-ohjelman uusien keinojen toteuttamista ei tulisi enää jatkaa hankemuodossa. Monimuotoisuuden suojelun koettiin olevan jatkuva prosessi, joka näin ollen vaatisi myös jatkuvaa toteutusta. Hankemuotoisen toteutuksen nähtiin olevan liian raskas ja kallis. Ehdotuksena olikin siirtää suojelutoiminnot osaksi organisaatioiden normaalia toimintaa.

Haastateltujen näkemykset yhteistoimintaverkoston tarpeellisuudesta ja muodosta tulevaisuudessa vaihtelivat. Kokeiluhanketta pidettiin hyvänä ja antoisana, mutta useimmat näkivät että jatkossa toteutustavat voisivat olla erilaisia (Taul. 12). Monet haastatellut esittivät jopa kaksi vaihtoehtoa; ei verkostoa lainkaan tai laajempi, paikallinen verkosto.

Verkostotoimintaa voitaisiin jatkaa nykyisten organisaatioiden toimintana, mutta vankemmalla ohjeistuksella ja lainsäädännöllisellä pohjalla. Samalla toimijoiden roolijakoa pitäisi kehittää huomattavasti, jotta toiminta olisi yhdenmukaisempaa. Luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen käytettävät resurssit olisi kuitenkin nostettava huomattavasti korkeammalle tasolle. Tämän mallin eduksi koettiin, että jos nykyiset organisaatiot toimisivat yhdessä luonnonsuojelun puolesta, se olisi vahva signaali metsänomistajille sekä kaikille muille kansalaisille luonnonsuojelun hyväksyttävyydestä ja tarpeellisuudesta. Nykyisten organisaatioiden toiminta ja osaaminen kehittyisivät.

Toisena vaihtoehtona kannatettiin metsänomistajan ja metsäammattilaisen välistä perinteistä keskusteluyhteyden jatkamista ja kehittämistä. Tätä mallia ehdottaneet haastatellut pitivät yhteistoimintaverkostoja jokseenkin turhina ja olivat sitä mieltä, ettei vapaaehtoiseen suojeluun tarvita uusia tahoja. Uusilla, vapaaehtoisilla keinoilla suojeluasiat hoituisivat metsäammattilaisten ja metsänomistajien välillä samankaltaisesti, kuten metsätalouden neuvonnan kohteena olevat asiat. Metsänhoitoyhdistyksistä ja metsäkeskuksista tulisi suojelun toteuttajia, jolloin heidän toimenkuvansa muuttuisi laajemmaksi. Tämä vaihtoehto edellyttäisi runsasta koulutusta (erityistä luontokoulutusta), mutta toteutuessaan edistäisi metsänomistajien luottamusta luonnonsuojelun vaihtoehtoa kohtaan.

Kolmas vaihtoehto olisi paikallisemmän yhteistoimintaverkoston kehittäminen. Tällöin verkostoissa olisi mukana mm. metsänomistajia, kyläyhdistyksiä, yrittäjiä ja muita paikallisia toimijoita. Eräät olivat sitä mieltä, että verkostot voisivat toimia pelkästään paikallisten toimijoiden varassa, ilman viranomaisorganisaatioita. Toisaalta nähtiin, että hallinnon organisaatiot voisivat olla valvomassa ja seuraamassa verkoston toimintaa tai toimia niiden tukena. Varojen toimintaan ja korvauksiin pitäisi kuitenkin olla pysyviä. Koettiin, että tällaiset enemmän paikallisen tason yhteistoimintaverkostot voisivat luontevasti palvella maaseudun yleistä alueellista kehittämistä. Tällöin suojelualueet eivät olisi "museoita", vaan ihmisten aktiivisen käytön kohteena. Tällaisella verkostolla olisi myönteistä vaikutusta paikallisten ihmisten asenteisiin luonnonsuojelua kohtaan. Tämä vaihtoehto edellyttää kuitenkin paikallisten tahojen omaa aktiivisuutta, jota ei voida ohjeistaa samalla tavalla kuin kahdessa ensimmäisessä vaihtoehdossa.

Toteutettiin suojelua sitten nykyisissä organisaatioissa tai vielä paikallisemmallalla tasolla, keskeisinä edellytyksinä olisi pysyvä rahoitus sekä ohjaus ja valvonta. Resursseja odotettiin sekä kohteista maksettaviin korvauksiin että toteutustyöhön.

Organisaatioille tulisi tarkoin ohjeistaa kunkin roolit ja tehtävät biodiversiteetin turvaamisessa. Lisäksi suojelun toteutumista tulisi seurata alueellisella tasolla, tarpeeksi lähellä paikallisia toimijoita mutta niin, että tieto olisi myös valtakunnallisesti hallinnon käytettävissä. Tarkan ohjeistuksen ja rooli- jaon lisäksi nähtiin tarvetta tarkistaa luonnonsuojelutavoitteet yhdessä metsä-, ympäristö- ja maaseutupolitiikan muiden tavoitteiden kanssa, jotta suojelua toteutettaisiin tulevaisuudessa mahdollisimman toimivalla ja kannustavalla tavalla.

Taulukko 12. Verkostotahojen esittämät biodiversiteetin turvaamisen kehittämisvaihtoehdot.

Ei yhteistoimintaverkosta
1. Viranomaislähtöinen: Nykyiset organisaatiot jatkavat uusien suojelukeinojen toteuttamista pysyvänä toimintana, laajenevalla volyymillä ja rahoituksella. Tarvitaan selkeämpää ohjeistusta, säännöksiä ja roolijako toteutukseen, jotta toiminta yhdenmukaisempaa ja ammattitaitoisempaa.
2. Metsätalouden hallitsema: Metsänomistajien ja metsäammattilaisten perinteisiin suunnittelu- ja neuvontajärjestelmiin integroidut uudet, vapaaehtoiset suojelukeinot.
Yhteistoimintaverkosto
3. Paikallinen yhteistoimintaverkosto: Paikalliset toimijat maaseudun yleisen alueellisen kehittämisen tavoitteet ja luonnon monimuotoisuuden turvaamisen yhdistävän hankkeen aloitteentekijöinä ja toteuttajina. Varat hankekohtaisesti.

”Ja sitten on myöskin tämä jatkuvuus. Että sen pitäisi olla jotain, joka jatkuu vuosi vuodelta, eikä pari, kolme vuotta ja sitten on epävarma, että miten jatkuu. Koska tämä monimuotoisuus on pitkäjänteistä toimintaa.”

”Kyllä minusta tämä METSO vaatisi oman erillisrahoituksen. (...) Nämä metsätalouden normaalit tuet, niin niitä ei vähennettäisi siinä, että tämä olisi oma luontohaaransa siellä valtion tukiportaassa.”

”Mutta tulevaisuudessa minä en usko, että tällöinen verkostotoiminta on järkevää. Tämä olisi parempi, jos olisi selvät kriteerit ja sitten näiden viranomaisten kautta hoidetaan nämä asiat. Ympäristökeskus, jos on luonnonsuojelulain mukaan ja sitten metsäkeskus, kun luonnonarvokaupat esimerkiksi. Mutta tämä verkostohanke on vähän keinotekoista minun mielestäni.”

7 Hyötyjen jakautuminen eri osapuolille

7.1

Hyödyt verkostojen toteuttajaorganisaatioille

Organisaatiot hyötyivät hankkeista lisääntyvän yhteistyön muodossa. Yhteistyö toi lisää tietoa ja ammattitaitoa. Samalla se paransi imagoa ja toiminnan monipuolistamisen edellytyksiä jatkossa.

Yksi suurimmista hyödyistä toteuttajaorganisaatioille oli tiedon ja tietotaidon lisääntyminen. Hankkeiden tiedollinen hyöty kanavoitui organisaatioille koulutuksen ja lisääntyneen kommunikoinnin seurauksena. Hankkeita toteuttaneet henkilöt sekä organisaatiot kokonaisuutena oppivat ja saivat lisää tietoa luonnon monimuotoisuudesta. Lisääntynyttä tietoa oli kolmentyyppistä: 1) biologista tietämystä, 2) kohde- ja paikkatietoa, sekä 3) tietoa ja ymmärrystä toisten organisaatioiden ja toimijoiden toimintakulttuureista ja -malleista. Ammattitaito organisaatioissa lisääntyi.

Metsäalan organisaatioille edulliseksi nähtiin erityisesti se, että uudet keinot ja lisääntynyt tietotaito luonnon monimuotoisuuteen liittyen olivat laajentaneet heidän ammattitaitoaan ja keinovalikoimaansa metsäsuunnittelussa ja -neuvonnassa. Nyt pystyttiin tarjoamaan metsänomistajille useampia vaihtoehtoja ja vastaamaan paremmin nykyajan metsänomistajien kysyntään. Tarvetta nähtiin olevan juuri tällaiselle organisaatioiden palveluvalikoiman monipuolistumiselle. Biodiversiteetin turvaamistoimia odotettiin metsäorganisaatioilta laajemminkin yhteiskunnassa. Metsäorganisaatioiden edustajat uskoivat toimintansa yleisen hyväksyttävyyden lisääntyneen ja kokivat arvostustensa muuttuneen jonkin verran ”pehmeämmiksi”. Yhteistyön ympäristötahojen kanssa suojelu- ja luonnon monimuotoisuusasioissa arvioitiin kohentavan perinteisen metsäsektorin imagoa.

Myös ympäristöorganisaatiot pitivät kommunikoinnin lisääntymistä ja yhteydenottokynnyksen alentumista tervetulleina. Yhteistyö metsäalan kanssa nähtiin erittäin hyödyllisenä. Ympäristöviranomaiset olivat hankkeen kautta saaneet yhteyden metsänomistajiin ja metsänhoitoyhdistyksiin, mikä oli parantanut perinteisesti epäluottamuksellisia välejä näihin tahoihin. Yhteistyön nähtiin yleisesti lisäävän ympäristöviranomaisten luotettavuutta ja osaamista metsäalalla laajemminkin. Ympäristöviranomaiset uskoivat hankkeen luovan heille uusia mahdollisuuksia tulevaisuudessa sekä lisäävän ympäristöhallinnon hyväksyttävyyttä ja luotettavuutta metsäammattilaisten ja metsäomistajien keskuudessa. Tiedollisesti ympäristöviranomaiset kokivat hyötynsä hankkeesta lähinnä kartoitustiedon kertymisen ja luontotietojen päivityksen sekä metsätalouden paremman tuntemuksen kautta.

Luontojärjestöt arvioivat hyötynsä hankkeesta lisääntyneen oppimisen ja tietotaidon muodossa. Oppilaitoksissa painotettiin opetus- ja koulutushyötyä, tietotaidon ja ammattitaidon lisääntymistä. Lisäksi pidettiin tärkeänä lisätä metsäalan koulutukseen monimuotoisuusosaamista.

Yleisesti ottaen haastatellut arvostivat sitä, että olivat päässeet toteuttamaan hanketta. Mukana olon nähtiin vahvistavan ammattitaitoa ja parantavan mainetta. Lisäksi monet arvostivat sitä, että olivat päässeet edesauttamaan hyvää asiaa ja osallistumaan suojelun lisäämiseen. Toimijat arvostivat sitä, että organisaatioiden ja perinteisten metsä- ja luonnonsuojelualojen väliset suhteet olivat parantuneet. Yhteistyö oli lisännyt henkilöiden ja organisaatioiden välistä luottamusta. Sen uskottiin vaikuttavan myös laajemmin toimijasektoreihin, mikäli yhteistyö ja METSO-ohjelman uudet, vapaaehtoiset keinot jatkuisivat.

”...kyllä se ainakin meillä on tiedon lisääntyminen. Että rahassahan tätä ei voi mitata. Mutta tieto monimuotoisuuteen ja näihin menetelmiin ja ylipäättänsä ympäristöön liittyvien asioiden osalta niin kyllä tieto on lisääntynyt.”

”Ihan asiantuntijuuden kautta, että tavallaan muotoisuusosaaminen lisääntyy. Ja olettaisin nyt, että siellä kuitenkin nähdään tärkeänä se, että rooli monipuolistuu, että on myös muita vaihtoehtoja kuin talousmetsien hoidon edistäminen. (...) Minä näen sen jotenkin siis semmoisena asiana, joka kytkeytyy tähän päivään. Että asiat on kuitenkin yleisesti hyväksytyt, tärkeitä, tavallaan sen osaamisen ja ajattelun vahvistuminen.”

”Kun minusta ylipäättäänkin tuntuu siltä tässä hankkeessa, että ehkä ne suurimmat hyödyt tällä hetkellä on kuitenkin siinä positiivisemmaksi muuttuneessa ilmapiirissä ja yhteistyön voimistumisessa metsätalouden ja luonnonsuojelun välillä.”

7.2

Hyödyt metsänomistajille

Suurin osa haastatelluista näki maanomistajien olleen keskeinen hankkeesta hyötyvä osapuoli. Keskeisimmiksi hyödyiksi metsänomistajille katsottiin lisääntynyt tieto omista metsistä, lisääntyneet metsien käytön vaihtoehdot sekä taloudellisen korvauksen mahdollisuus. Metsänomistajat olivat saaneet tietoa metsistään tiedotuksen ja henkilökohtaisen neuvonnan kautta. Heille oli kerrottu ja näytetty suojelun kannalta merkittäviä ominaispiirteitä heidän omista metsissään tai esimerkkikohteissa.

Vapaaehtoisuus oli toinen suuri metsänomistajille koitunut hyöty. Vapaaehtoinen suojelu koettiin selkeästi myönteisempänä kuin viranomaislähtöinen suojelu. Esimerkkinä viranomaislähtöisestä kielteisestä kokemuksesta mainittiin Natura 2000 –ohjelman toteutus. Uudet keinot vahvistivat ja säilyttivät metsänomistajien oikeuden maihinsa sekä lisäsivät valinnanvapautta. Uusien keinojen toteutuksessa metsänomistajat saivat säilyttää päätäntävällän. Myös suojelumahdollisuuksien määräämiskäytännön katsottiin lisäävän metsänomistajien määräämisoikeutta maihinsa. Uusi keinovalikoima laajensi metsien käyttömahdollisuuksia: puuntuotannon rinnalle oli tullut uusia vaihtoehtoisia metsänkäyttömuotoja.

Kolmantena keskeisenä hyötynä metsänomistajille nähtiin suojelusta saatava taloudellinen korvaus. Haastateltavat painottivat taloudellista hyötyä kovasti ja näkivät, että nyt oli tarjottu todellinen vaihtoehto puuntuotannolle. Erityisen tärkeää korvauksen nähtiin olevan kohteissa, jotka eivät olleet taloudellisesti järin kannattavia, mutta jotka olisivat ilman suojelun taloudellista korvausta päätyneet kuitenkin hakkuiden alle. Samoin taloudellisen korvauksen nähtiin olevan tärkeä kannustin kohteissa, jotka säilytettäisiin maisemallisista tai muista esteettisistä sekä yleishyödyllisistä syistä.

”... aina joskus kuulee juttuja että kun on painostettu tekemään toimenpiteitä ikään kuin puuntuotantoon päin vaikka ei ole omistajasta itsestäkään tuntunut ihan järkevältä, ja nyt tavallaan voi ottaa toisenkin käyttömuodon ja toimia sen mukaan. Ihan selkeästi vaihtoehto on tullut.”

”...ehkä tämä METSON näitten toimintatapojen eteenpäin vieminen on koettu tärkeäksi, että tämä vapaaehtoinen malli jäisi pysyvään käyttöön. Se on nyt ehkä metsänomistajan kannalta tärkein hyöty.”

”...parhaat hyötyjät tässä minun mielestä on ollut metsänomistajat. Koska niihin on kuitenkin, näihin aktiivisiin, jotka on ollut innokkaita, niin he ovat saaneet henkilökohtaisia kontakteja hyvin paljon ja heidän metsiään on tutkittu ja tietoa on annettu paljon.”

Hyödyt yhteiskunnalle

Koko yhteiskuntaa hyödyttävänä tiedollisena aikaansaannoksena nähtiin yhtäältä arvokkaiden luontokohteiden löytyminen ja toisaalta lisääntynyt tieto luonnon monimuotoisuudesta yksityismetsissä. Vaikka monet haastatellut totesivat hankkeilla saatujen suojeltujen kohteiden olevan pieniä, näitä alueita pidettiin kuitenkin yleisesti ottaen arvokkaana lisänä Etelä-Suomen heikkoon suojelutilanteeseen. Hanketoteuttajien mielestä suojelun piiriin oli saatu arvokkaita luontokohteita ja uusilla keinoilla voitaisiin turvata monien alueiden biodiversiteettiä. Lisääntynyt tieto yksityismetsien luonnosta ja luontoarvoista auttaisi välttämään luontokohteiden hävittämistä ”vahingossa”.

Useat haastatellut pitivät vapaaehtoisuuteen pohjautuvia suojelukeinoja yhteiskunnalle taloudellisesti edullisena ja nopeana tapana saada kohennusta Etelä-Suomen suojelutilanteeseen. Koska metsänomistajat ovat aina jättäneet osia metsistään talouskäytön ulkopuolelle, olisi järkevää ottaa näistä alueista luontoarvoiltaan rikkaimmat kohteet suojeluun. Näin ollen alueet, jotka eivät ole metsätaloudellisessa hyötykäytössä, saataisiin hyödynnettyä suojelullisesti. Uudet keinot olivat nopeita toteuttaa (erityisesti luonnonarvokauppa), koska aikaa ei neuvotteluihin ja tarjouksiin pohjautuvassa suojeluprosessissa mennyt muodollisiin päätöksiin ja valituksiin. Samalla säästyivät kustannuksia. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaalla erityisen nopeaksi ja edulliseksi tavaksi oli koettu potentiaalisten kohteiden etukäteen kartoitus ilmakuvilta, jolloin selvitettiin mahdollisesti arvokkaat kohteet ilman aikaa vievää ja kallista maastointiventointia. Keinon riskinä muualla pidettiin metsänomistajien etukäteiskartoitusten vastustusta.

Verkostohankkeiden yhtenä suurena saavutuksena pidettiin asennemuutosta luonnonsuojelua kohtaan niin hankkeiden sisällä kuin laajemminkin. Luonnonsuojelun maineen arvioitiin parantuneen. Luonnonsuojelua ja -suojelijoita ei nähty enää uhkana.

”Hyötyjä yhteiskunnallisesti, no varmasti tämä vapaaehtoisen suojelun edistyminen tavallaan paikkaa sitä Naturen jättämää mustaa synkeää mainetta, mikä ympäristöhallinnolla on. Ja tavallaan rauhoittaa sitä tilannetta ja kenttää siltä osin, joskin se muutenkin on rauhoittunut. (...) Mutta se varmasti on semmoinen merkittävä yhteiskunnallinen hyöty. Ja sitten semmoinen, että luonnonsuojelu ryhdytään hyväksymään osaksi normaalia toimintaa.”

”Ja tämä olisikin hieno asia, jos suojeluarvoiset kohteet löytyisivät juuri näitten metsänomistajien metsistä, jotka haluavat vapaaehtoisesti suojella ja jotka eivät todennäköisesti muutenkaan hakkaisi. (...) Elikkä tavallaan yhteiskunnalle tulisi kuluja vähemmän siitä metsiensuojelusta. Ja musta se on niin kun se kaikista tärkein asia. (...) Ehkä tämä olisi niin kun yhteiskunnan kannalta semmoista niin kun tehokkaampaa ja halvempaa metsien suojelua.”

”Hankkeella on saatu parannusta metsien suojelun tilanteeseen. (...) Saadaan säilytettyä sekä ylipäättään päivänvaloon arvokkaita luontokohteita. Jollei aina niin paljon ja arvokkaita, ainakin kohtuullisessa määrin sekä luontoarvoiltaan vertailukelpoisia.”

Haastateltujen mukaan ekologisia hyötyä yhteiskunnalle tulee lisäsuojelusta, vaikka se onkin määrällisesti pientä. Määräaikaisilla keinoilla suojellut kohteet saattavat siirtyä myöhemmin talouskäyttöön, mutta oletuksena on, että osalle kohteista tehdään uusi suojelusopimus määräajan jälkeen. Mikäli suojelun perusteena on hitaasti kehittyviä rakennepiirteitä, määräaikainen suojelu ei ole taloudellisesti perustelluin ratkaisu. Ekologiset hyödyt hankkeesta puoltaisivat uusien keinojen jatkamista, mikäli pystytään takaamaan lisäsuojelusta saatavien hyötyjen ylläpitäminen määräaikaisten jälkeen (Mönkkönen ja Primmer 2006).

Taloudellisia hyötyjä ovat neuvottelun suhteellinen nopeus ja lunastuksella tapahtuvaan suojeleluun verrattuna syntyvä kustannussäästö. Paikallisella tasolla tehdyt ratkaisut säästävät ylemmän hallinnon voimavaroja. Samalla osaamiseen tehdyt investoinnit saattavat tukea biodiversiteetin turvaamista laajemminkin. Taloudellisten hyötyjen voidaan sanoa puoltavan uusien keinojen jatkamista, jos uusien keinojen toteutusjärjestelmä saadaan jatkossa resurssoiduksi ja toimimaan kustannustehokkaasti.

Uudet suojelekeinit ovat hyväksytyjä laajemminkin kuin verkoston puitteissa (Horne, ym. 2004). Ei ole kuitenkaan varmaa, että vapaaehtoisuus riittää hyväksynnän perustaksi, mikäli suojelelutulokset jäävät jatkossa vähäisiksi. Verkostohankkeen puitteissa tehdyn tarkastelun pohjalta voidaan sanoa, että myös sosiaaliset hyödyt puoltavat uusien keinojen jatkamista. Niillä on laaja hyväksyntä ja ne tukevat eri sektoreiden välistä yhteisymmärrystä.

8 Yhteenveto tuloksista

Taulukko 13. Keskeiset tulokset

<p>Käynnistyminen. Hankkeet käynnistyivät olemassa olevan yhteistyön pohjalta tai reaktiona ajankohtaiseen politiikkaasteeseen, konkreettisemmin hakuilmoitukseen. Jo käynnistymisvaiheessa hankkeet muodostuivat organisaatioverkostoiksi.</p>
<p>Odotukset. Hankkeiden toteuttajien keskeiset odotukset liittyivät tiedon karttumiseen, yhteistyön kehittämiseen sekä uusien suojelukeinojen soveltamiseen ja niiden hyväksyttävyyden varmistamiseen.</p>
<p>Resurssit ja inhimilliset voimavarat. Kaikki hankkeeseen osallistuneet organisaatiot olivat ennestään mukana biodiversiteetin turvaamistoiminnassa, mutta hyvin vaihtelevin henkilöstövoimavaroin.</p> <p>Inhimilliset voimavarat, erityisesti biodiversiteettiasiantuntemus katsottiin tärkeiksi hankkeen toteutuksessa.</p> <p>Hanketta toteutettiin pääasiassa muun työn ohessa. Jopa koordinaattoreilla oli lisäksi muita tehtäviä.</p> <p>Haastatteluissa taloudelliset resurssit ja käytettävissä oleva aika rinnastettiin toisiinsa. Nämä voimavarat koettiin niukoiksi.</p> <p>Voimavaroja olisi tarvittu enemmän erityisesti uudenlaiseen toimintaan perehtymiseen sekä sen käynnistämiseen ja ylläpitämiseen.</p> <p>Myös kohteista maksettaviin korvauksiin käytettäviä varoja pidettiin joissakin verkostoissa niukoina, mutta niiden puitteissa tehtyyn työhön oltiin tyytyväisiä. Korvausrahojen rajallisuuden pelättiin vähentävän kohteiden tarjoamisen houkuttelevuutta metsänomistajille.</p>
<p>Yhteydet ja tiedollisten panosten hyödyntäminen. Verkostojen toteuttajaorganisaatiot olivat laajasti verkostoituneet ja hyödynsivät oman organisaationsa ulkopuolella tuotettua tietoa biodiversiteetin turvaamistoiminnassaan.</p> <p>Verkostoituminen lisääntyi hankkeiden kuluessa, ja muualla tuotetun tiedon arvostus kasvoi. Tietolähteiden hyödyntämisarvioiden perusteella voidaan sanoa, että metsään suoraan liittyvien tietojen ja palveluiden merkitys työssä lisääntyi hankkeen aikana.</p> <p>Tiedon karttumista pidettiin erittäin tärkeänä. Samalla se oli haastavaa, sillä omaksuttavaa oli paljon ja resurssit niukkoja. Henkilökohtainen vuorovaikutus arvioitiin vaikuttavimmaksi tavaksi keskustella ja tiedottaa uusista asioista.</p>
<p>Toimenpiteet. Tiedottaminen ja muut tiedonvälitykseen liittyvät toimenpiteet olivat keskeisimmät toimenpiteet, joita hankkeissa toteutettiin. Niitä pidettiin erittäin tärkeänä myös tulevaisuudessa.</p> <p>Tiedon kartuttamiseen liittyvien metsänomistajien ja ammattilaisten koulutuksen sekä tiedotuksen lisäksi aikaa käytettiin neuvotteluihin metsänomistajien kanssa. Hankkeissa myös kehitettiin toimintatapoja, mm. kohteiden arviointijärjestelmiä.</p> <p>Varsinaisista suojelukeinoista aikaa käytettiin eniten luonnonarvokaupan valmisteluun ja toteutukseen. Myös haastatteluissa keskeisenä mielenkiinnon kohteena oli luonnonarvokauppa. Toiseksi suurin työpanos laitettiin kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötuen ohjaamiseen.</p> <p>Verkostot toteuttivat samaa toimenpidevalikoimaa, mutta erilaisin painotuksin.</p> <p>Verkostoista Hämeen Metso panosti eniten metsäammattilaisten ja metsänomistajien koulutukseen.</p> <p>Merestä Metsäksi -hankkeessa luonnonarvokauppa, ja sitä edeltänyt kohteiden kartoitus ja tiedotus veivät suuren osan hankkeen työajasta.</p> <p>Lohjan seudun MetsäVasu ja Keski-Karjalan Lehtoverkostot jakoivat työaikaansa tasaisemmin eri toimenpiteiden välillä. Molemmissa työaikaa käytettiin neuvotteluihin metsänomistajien kanssa.</p> <p>Keski-Karjalassa myös kohteiden kartoitus ja biodiversiteettiasioiden ohjeistaminen olivat keskeisten toimenpiteiden joukossa.</p> <p>Lohjan seudulla puolestaan koulutettiin ammattilaisia ja tehtiin selvitys metsänomistajien suoje- luhalukkuudesta. Hankkeessa kehitettiin tietokanta.</p>

<p>Suojelutulokset. Vuosina 2004-2005 tehtiin 51 suojelusopimusta, yhteensä 265 hehtaarille.</p> <p>Nopeisiin suojelutuloksiin päästiin informatiivisin toimenpitein. Tiedotuksella sekä metsänomistajien ja -ammattilaisten koulutuksella oli positiivinen yhteys suojelutuloksiin.</p> <p>Kesäkuussa 2006 hankkeet raportoivat uusista suojelusopimuksista. Osa hankkeista ei pystynyt solmimaan enää sopimuksia resurssien loppumisen vuoksi.</p>
<p>Luonnonsuojelubiologiset kriteerit. Hankkeissa pidettiin luonnonsuojelubiologisia kriteereitä hyvinä, mutta vaikeasti metsänomistajille tulkittavina.</p> <p>Kriteereiden käyttöön toivottiin joustoa, jotta sosiaaliseen kestävyysliittymään liittyvät näkökohdat, muut arvot sekä kohteiden muodostama kokonaisuus voitaisiin paremmin huomioida kohteiden arvioinnissa.</p> <p>Toisaalta toivottiin yhtenäisyyttä – jopa valtakunnallisesti – jotta hinnoittelu voitaisiin tehdä mahdollisimman tasa-arvoisin perustein.</p>
<p>Yhteistyön pituus ja arvostus. Organisaatiot tunsivat toisensa entuudestaan ja olivat pääasiassa olleet yhteistyössä pitkään.</p> <p>Yleensä yhteistyökumppaneita arvostettiin kovasti.</p> <p>Vain metsänomistajaa hyvin lähellä olevien organisaatioiden ja toisaalta pääasiassa ympäristöasioista vastaavien organisaatioiden välillä oli yhteistyön arvostus vähäistä hankkeiden alussa.</p> <p>Hankkeiden kuluessa yhteistyö tiivistyi, ja organisaatioiden välinen arvostus kasvoi. Myös etäämmällä toisistaan olleet organisaatiot lisäsivät yhteistyötä ja arvostivat toisiaan enemmän.</p>
<p>Yhteistyö toteuttajaorganisaatioiden välillä. Kommunikointi ja vuorovaikutus toteuttajaorganisaatioiden välillä lisääntyi. Lisääntyneen vuorovaikutuksen myötä toimijoiden välinen luottamus kasvoi, kun organisaatiot oppivat tuntemaan toisensa ja toteuttivat hanketta yhdessä.</p> <p>Yhteistyö oli laajentunut kattamaan muitakin asioita kuin vain verkoston puitteissa käsiteltäviä kysymyksiä. Samalla oli opittu ja voitiin soveltaa yhteistyökumppanien paremmin hallitsemia asioita.</p>
<p>Paikallistasoille laajentuva verkosto. Verkostot vaihtelivat siinä, miten ne suhtautuivat yhteistyöhön muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Yhtäältä haluttiin laajentaa ja monipuolistaa tällaista yhteistyötä paikallisten järjestöjen ja mm. matkailuyrittäjien kanssa. Toisaalta verkostoa pidettiin riittävän laajana suojelun toteuttamiseen, eikä resurssien suuntaamista laajempaan verkostoitumisen pidetty tarpeellisena.</p>
<p>Vaikutukset toteuttajaorganisaatioihin. Verkostohankkeet vaikuttivat toteuttajaorganisaatioiden toimintatapoihin ja asenteisiin myös laajemmin kuin hankehenkilöstön osalta. Suojelun hyväksyttävyyttä lisäntyi, ja erityisesti metsäorganisaatiot arvioivat maineensa kohentuneen verkostohankkeen myötä. Muut toteuttajaorganisaatiot pääsivät lähemmäs metsänomistajia yhteistyön kautta.</p>
<p>Metsänomistajien suhtautuminen ja osallistuminen. Metsänomistajat olivat ottaneet verkostohankkeen ja METSO-ohjelman uudet suojelukeinot myönteisesti vastaan huolimatta alkuajan hienoisesta epäilystä. Uusien suojelukeinojen vapaaehtoisuus, määräaikaisuus ja niistä maksettava korvaus olivat avaintekijöitä metsänomistajien kiinnostuksen herättämisessä.</p> <p>Luottamuksen kehittämiseen tarvittiin paljon tiedonvälitystä ja erityisesti henkilökohtaista vuorovaikutusta.</p> <p>Metsänomistajien yhteydenottomahdollisuudet laajenivat, kun he voivat ottaa suojeluasioissa yhteyttä itselleen parhaiten sopivaan tahoon.</p> <p>Hanketoteuttajien näkökulmasta metsänomistajat tarvitsivat suojeluasioissa asiantuntija-apua, jonka he mieluiten saivat metsänhoitoyhdistyksiltä.</p>
<p>Riskit ja haasteet. Joitakin hankkeen alussa arvioituja riskejä oli onnistuttu vähentämään tai poistamaan hankkeen kuluessa. Metsänomistajien luottamus, yleinen hyväksyntä ja kohteiden löytyminen olivat tällaisia ohitettuja riskejä.</p> <p>Edelleen ratkaistavina haasteina pidettiin suojelun määräaikaisuuden ekologisia näkökulmia ja toisaalta metsänomistajan päätöksenteon säilyttämisen varmuutta.</p>

Jatkokehittäminen verkostojen näkökulmasta. Hankkeissa oli muodostunut jatkokehittämiseen muutamia näkökulmia. Yhtäältä haluttiin jatkaa verkostotoimintaa laajempaan paikallisen tason verkostotoimintana. Toisaalta ehdotettiin uusien suojelukeinojen jatkototeutusta nykyisten metsä- ja ympäristöorganisaatioiden puitteissa. Suojelua ajateltiin voitavan kehittää laajasti toteutetuksi, selkeästi ohjeistetuksi ja uskottavasti resurssoiduksi toimintamuodoksi.

Kolmas vaihtoehto vapaaehtoisen suojelutoiminnan kehittämiseksi varsinaisen verkostohankkejärjestelmän ulkopuolella olisi integroida se olemassa oleviin metsätalouden suunnittelu- ja neuvontajärjestelmiin.

Hyödyt eri osapuolille. Metsänomistajien tieto omista metsistään ja niiden käyttövaihtoehtoista karttui. Päätäväältä lisääntyi.

Organisaatioiden tiedot ja osaaminen karttuivat. Lisääntynyt asiantuntemus liittyi luontoasioihin ja toimintatapoihin sekä metsänomistajan kanssa kommunikointiin. Sidosryhmien välinen hyväksyntä lisääntyi.

Luonnonsuojelun ja metsätalouden välinen vastakkainasettelu väheni.

9 Päätelmät

9.1

Yhteistoimintaverkosto METSO-ohjelman kokeiluhankkeena

METSO-ohjelmassa on kokeiltu uusia suojelukeinoja pilottialueilla. Yhteistoimintaverkostot ovat yksi pilottihanke, jossa on kokeiltu uusia METSO-ohjelman keinoja ja niiden sovittamista yhteen aikaisemmin olemassa olleiden biodiversiteetin turvaamiskeinojen kanssa.

Neljässä pilottiyhteistoimintaverkostossa erilaiset organisaatiokokoonpanot ovat toteuttaneet hanketta hyödyntäen laajaa suojelun keinovalikoimaa. Kokeiluhankkeessa on korostunut METSO-ohjelman uusien keinojen soveltaminen, ja erityisesti luonnonarvokauppa on saanut huomiota. Laaja keinovalikoima on aiheuttanut metsänomistajakunnassa hämmennystä, mutta todennäköisesti toimintatapojen vakiintuessa eri keinojen soveltamisen mahdollisuus on joustavan suojelutyön edellytys. Tässä mielessä verkostohankkeet ovat keränneet kokemuksia juuri sellaisesta biodiversiteetin turvaamistyöstä, jonka voidaan nähdä olevan yksi tulevaisuuden mahdollisuus. Siinä käytetään metsälain ja luonnonsuojelulain eri toteutuskeinoja täydennettynä uusien keinojen sovelluksilla.

9.2

Yhteistoiminnan ja verkostoitumisen vahvuudet

Ekologiset tulokset. Hankkeet ovat saaneet kohteita suojeluun erilaisin suojelukeinoin. Verkostohankkeen etuna on mahdollisuus toteuttaa suojelua myös pysyvillä ratkaisuilla. Määräaikaiset suojelukeinot sopivat parhaiten dynaamisten ekologisten arvojen suojeluun (Mönkkönen ja Primmer 2006). Tarkasteltaessa kahden ensimmäisen vuoden aikana tehtyjen suojelusopimusten lukumääriä ja niiden kattamia pinta-aloja yhdessä eri toimenpiteiden kanssa, voidaan havaita selkeä yhteys suojelutulosten ja tiedonvälityksen välillä.

Kehitystyö on tärkeää pitkällä tähtäimellä, mutta sen tuloksellisuutta ei voi arvioida tällaisella muutaman vuoden aikajaksolla. Näyttää siltä, että tietoa välittävillä toimenpiteillä saadaan aikaiseksi nopeita suojelutuloksia, ja kehittämistyö vastaavasti vie resursseja koulutukselta ja ”markkinoinnilta”. Tämän perusteella voidaan sanoa, että rajallisen hankeaikataulun puitteissa suojelutuloksia saadaan nimenomaan investoimalla koulutukseen, tiedotukseen ja neuvontaan. Tiedotus on tärkeää laajan metsänomistajajoukon tavoittamisessa, ja koulutus tukee tätä funktiota mahdollistamalla biodiversiteettiasioiden integroimisen normaaliin metsätalouden neuvontatoimintaan.

Kehitystyö puolestaan tukee tulevaisuuden metsien suojelutyön järjestämistä. Kokeiluhankkeessa kerätyt arvokkaat kokemukset kohteiden arvioinnin ja hinnoittelun järjestämisestä sekä käytännön toimintatavoista on hyödynnettävä metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen jatkotyössä.

Koska Etelä-Suomessa on hyvin vähän suojeltua metsää, jokainen kohde on potentiaalisesti arvokas lisä metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Kohteet on valittu ekologisin perustein, mutta lisäksi niillä on esimerkkiarvoa: kun alueella suojellaan kohteita joustavin keinoin, yhä uudet toimijat voivat kiinnostua biodiversiteetin turvaamisesta omissa metsissään.

Organisaatioiden välinen yhteistoiminta. Organisaatioiden yhteydenpito on tiivistynyt ja keskinäinen hyväksyntä lisääntynyt. Yhteinen tavoite on tukenut joissain tapauksissa toisilleen suhteellisen vieraidenkin organisaatioiden välistä ymmärrystä ja luottamusta. Joistakin edelleen tunnistettavista haasteista huolimatta organisaatiot ja hankkeissa työskennelleet henkilöt arvostavat selkeästi yhteistoimintaa.

Tiedon karttuminen ja oppiminen. Hankkeiden erilaiset toteuttajaorganisaatiokoonpanot ovat keränneet kokemuksia yhteistyöstä ja tiedonkulun edistämisestä. Eri tahojen vahvuuksia on voitu onnistuneesti hyödyntää verkostotoiminnassa. Hankkeissa voidaan sanoa syntyneen sosiaalista pääomaa. Mukana olleet organisaatiot ovat omaksuneet näkökulman, joka mahdollistaa metsän eri käyttömuotoja yhtäaikaisen tarkastelun. Tämä on kartuttanut niiden osaamista. Ympäristöviranomaiset – ja myös luontojärjestöt – ovat tuoneet hankkeisiin luontotietämystään ja vahvistaneet näin hankkeiden biologista osaamista. Kertynyttä luontotietoa on voitu hyödyntää laajasti. Kaikki osallistuneet tahot ovat pitäneet tiedon karttumista yhteistoiminnan keskeisenä vahvuutena.

Osaamisen kehittäminen. Osaamista on kehitetty niin koulutuksen avulla kuin työn ohessa. Tietoinen koulutus voidaan nähdä investointina organisaatioiden osaamiseen, joka voi parhaimmillaan laajentaa organisaation toimintaa uusille alueille. Työn ohessa oppiminen lisääntyvän vuorovaikutuksen kautta puolestaan voidaan lukea yhteisölliseksi oppimiseksi. Siinä molemminpuolinen toimintatapojen parempi ymmärtäminen ja luottamus lisääntyvät, kun yhteisessä hankkeessa työskennellään kohti yhteisiä päämääriä (Valve 2006). Tässä aikaisemmasta poikkeavassa tilanteessa organisaatiot eivät edusta vastakkaisia intressejä, vaan ovat yhteistyökumppaneita toteuttamassa yhteistä tavoitetta (Vrt. Rantala ja Primmer 2003).

Yhteydet metsänomistajiin. Metsänomistajan hyödyntämien asiantuntijapalveluiden tarjoajien joukon voidaan sanoa kasvaneen, kun he voivat olla yhteydessä suojele-asioista niin metsähoitoyhdistykseen, metsäkeskuksiin kuin myös ympäristöviranomaisiin. Joustavuus kontakteissa helpottaa heterogeenisen metsänomistajakunnan tavoittamista. Verkostohankkeissa metsäalan organisaatioiden yhteydet metsänomistajiin ja niiden lähestymistapa metsiin monikäytön näkökulmasta ovat luoneet pohjaa maanomistajien luottamukselle suojeleasioita kohtaan. Koska metsäalan organisaatioilla on toimiva neuvontayhteys metsänomistajiin, ne ovat luontevia uusien toimintatapojen esittelijöitä ja käynnistäjiä. Kun metsänomistajien tutut keskustelukumppanit ovat edistäneet biodiversiteetin turvaamista, myös ympäristötahojen hyväksyttävyyttä metsänomistajien parissa on kohentunut.

Metsänomistajien henkilökohtainen neuvonta. Kun metsänomistajalle viestitään henkilökohtaisesti biologisista näkökulmista, lisätään samalla luottamusta. Maastossa tapahtuva kohteiden tarkastelu auttaa suojelelun kannalta merkittävien ominaisuuksien ymmärtämistä. Metsänomistaja saa tiedon kohteen luontoarvoista ja varmuuden kohteen arvioinnin tarkkuudesta. Henkilökohtainen neuvonta edellyttää kuitenkin huomattavia määriä resursseja.

Metsänomistajan päätäntävalta. Metsänomistaja tekee päätöksen kohteen suojelelun tarjoamisesta ja neuvottelun lopputuloksen hyväksymisestä. Myös kohteen pysyvä suojelelun on metsänomistajan päätäntävallassa. Tämä vapaaehtoisuus – ja suuressa osassa tapauksia myös määräaikaisuus – on selkeästi uusien keinojen hyväksyttävyyden perusta metsänomistajakunnassa (Horne, ym. 2004). Taloudellinen korvaus suojelelusta lisää metsänomistajien kiinnostusta, ja saattaa olla avaintekijä metsänomistajien aloitteen kannustamisessa. Metsänomistajat hyötyvät myös omia metsiään koskevan tiedon lisääntymisestä ja sen saatavuuden paranemisesta.

Kustannusvaikuttavuus. Verkostohankkeilla saadaan suojelelun sellaisia kohteita, jotka metsänomistajat ovat valmiita siirtämään talouskäytön ulkopuolelle – tai joiden omistuksesta metsänomistajat ovat valmiita luopumaan. Tässä järjestelmässä välitetään lunastukseen liittyvä mahdollinen valitusprosessi, ja sen seurauksena hallinnolle

aiheutuvia kustannuksia. Sen sijaan hehtaarikohtainen korvaussumma ei välttämättä kustannusvertailussa näytä edulliselta, koska kohteet ovat pieniä ja suureksi osaksi määräaikaista (Mönkkönen ja Primmer 2006). Eturistiriitojen ja konfliktien välttämistä voidaan pitää poliittisena kustannussäästönä.

Pilottihankkeessa on investoitu kehittämistyöhön. Kohteiden arviointia on pohdittu paikallisella tasolla ja tueksi on kehitetty pisteytysjärjestelmiä. Luontotietoa on kartutettu ja kehitetty tiedonhallintajärjestelmiä. Hankkeissa on tuotettu tiedotus- ja koulutusmateriaalia, ja koulutettu metsäammattilaisia hallitsemaan monimuotoisuuden turvaamisasioita. Uusien järjestelmien ja toimintatapojen kehittäminen ja kokeilu vaatii resursseja, joiden tuottamaa hyötyä voidaan arvioida vasta pidemmällä tähtäimellä.

Laaja yhteiskunnallinen hyväksyttävyyys. Uudet suojelukeinot tuovat vaihtoehtoisia toimintamalleja perinteisesti polarisoituneeseen metsäluonnon suojeluun. Myönteinen asennekehitys niin luonnonsuojelun ja metsätalouden toimijoiden kuin laajemmin kansalaisten parissa parantaa biodiversiteetin turvaamisen hyväksyttävyyttä.

Taulukko 14. Hankekohtaisia erityisvahvuuksia.

<p>Keski-Karjalan Lehtoverkosto: Paikallinen viranomaisyhteistyö vankkaa Metsätähti-malli: kohteiden pisteytyksen, arvon määrittelyn ja havainnollistamisen apuväline Kasaamisbonus: suojelualueiden kytkeytyneisyyttä edistävä yhteistyön kannustusväline</p>
<p>Merestä metsäksi: Pohjanmaalla mahdollisten kohteiden kartoitus ennalta: kohdennettu investointi ja tiedottaminen; yhtenäinen, laaja alue suojelun piiriin Pohjanmaa: integroiminen metsäneuvontaan</p>
<p>Lohjan seudun MetsäVasu: Paikkatietoaineisto verkostotoimijoiden käyttöön Kunnallisten viranomaisten ja metsänhoitoyhdistyksen yhteistyö, metsänomistajia lähellä oleva metsänhoitoyhdistys vetäjänä</p>
<p>Hämeen METSO: Aktiivisia metsänomistajia: hankkeen toteuttajia, vuoropuhelun edistäjiä ja esimerkkejä</p>

9.3

Verkostohankkeiden haasteet

Ekologinen epävarmuus. Verkostohankkeet ovat saaneet suojeluun vielä rajallisen määrän kohteita, jotka ovat suureksi osaksi hajallaan. Volyymin nostaminen selkeästi korkeammalle tasolle vaatii lisää resursseja, ja mahdollisesti verkostohankkeiden käytettävissä olevaa valikoimaa täydentäviä suojelukeinoja. Määräaikaisiin suojelukeinoihin liittyy ekologisia riskejä, koska varsinkin järeäpuustoisten metsiköiden muut käyttövaihtoehdot kuin suojelu saattavat olla varsin houkuttelevia sopimuskauden päätyttyä.

Metsänomistajien kokemat riskit. Määräaikaaisuuteen liittyy ekologisen epävarmuuden käänttöpuolena metsänomistajien joissain tapauksissa kokema riski päätäntävalan vähenemisestä tai jopa menettämisestä määrääjän umpeuduttua.

Valintakriteerit ja hinnat. Luonnonsuojelubiologisten kriteerien soveltaminen vaatii paikallisten olosuhteiden huomioonottamista. Paikallisille ekologisille erityispiirteille ja alueiden välisille kytkennöille asetettava paino vaatii uudelleen tarkastelua. Lisäksi tulisi tarkastella sosioekonomisten tekijöiden huomioimista. Kriteerien tulisi olla joustavat, mutta samalla selkeät ja yhdenmukaiset, jotta ne olisivat metsänomistajalle ymmärrettävät ja tasa-arvoiset. Metsätähti-mallia ja muita hankkeissa kehitettyjä arviointijärjestelmiä voidaan hyödyntää tässä työssä.

Resurssit. Uusien keinojen käyttöön ottaminen vaatii huomattavan määrän resursseja. Pelkkä järjestäytyminen ja uuden toiminnan kehittäminen vievät aikaa ja taloudellisia voimavaroja. Uusia keinoja ei voida toteuttaa ilman investointia organisaatioiden toimintaan ja riittäviä määrärahoja kohteista maksettaviin korvauksiin. Kohteisiin käytettävissä olevien varojen tulee olla uskottavalla tasolla, jotta

metsänomistajat näkisivät kohteiden tarjoamisen olevan realistinen taloudellinen vaihtoehto. Organisaatiot tarvitsevat resursseja järjestelmien kehittämiseen (mm. hinnanmäärittelyyn) ja uuden oppimiseen. Koulutus ja kokemusten kartuttaminen ovat investointeja inhimilliseen pääomaan.

Verkostoitumisen tukeminen. Verkostoitumisen rahoittaminen ohjaa yhteistyöjärjestelyjä jakamalla rahoituksen hankkeen suunnittelu- tai käynnistämisvaiheessa. Verkostoituminen sinällään on erittäin myönteistä, mutta yhteistyön rakentamisen ja ylläpitämisen kustannusten korvaaminen valtion varoin vaatii harkintaa. Verkoston organisoituminen kuluttaa voimavaroja ja voi vaikeuttaa alunperin verkostokokoonpanon ulkopuolelle jääneiden organisaatioiden osallistumista toimintaan. Suojelutyön ehtona voisi olla verkostoituminen myös vaikka varsinaiseen verkoston kehittämiseen ei suunnattaisi rahoitusta.

Organisaatioiden investoinnit biodiversiteetin turvaamiseen. Verkostohankkeisiin osallistuneet organisaatiot ovat oppineet ja samalla kartuttaneet inhimillistä ja hallinnollista pääomaa, joka on sovellettavissa biodiversiteetin turvaamiseen. Pilottihankkeeseen osallistuneet organisaatiot ovat odottaneet tällaisesta osaamisesta ja yhteyksien luomisesta korvausta, ja toivovat, että verkostoitumista tuettaisiin edelleen. Haasteena biodiversiteetin turvaamistyössä on edistää sellaisia toimintamalleja, joissa organisaatioille löytyy kannustimia sijoittaa itse biodiversiteetin turvaamiseen ja siihen tarvittaviin resursseihin. Tavoitteena tulisi olla, että biodiversiteetin turvaamiseen liittyvät suunnittelu- ja neuvontapalvelut muodostuvat kannattaviksi, mikä edistäisi uusien toimintatapojen spontaania kehittämistä organisaatioissa. Tällöin valtion tukea ei tällaiseen kehittämistyöhön pitkällä tähtäimellä tarvittaisi.

Metsäalan organisaatioiden toimivan neuvontayhteyden ja suunnittelujärjestelmien vielä laajempi hyödyntäminen voi edelleen parantaa metsänomistajien saavutettavuutta. Tästä syystä metsäkeskusten ja erityisesti metsänhoitoyhdistysten kannustaminen biodiversiteetin turvaamisen edistämiseen on tärkeää. Metsänhoitoyhdistykset eivät välttämättä pidä suojelutyötä osana niiden tehtäväkenttää. Niille metsänomistajille, jotka etsivät vaihtoehtoja perinteisille neuvontaorganisaatioille, tulisi olla tarjolla muita asiantuntijapalveluita.

Innovaatiot. Hankkeessa kehitettiin uutta yhteistyökulttuuria sekä tiedonhallinta- ja arviointijärjestelmiä. Voidaan kuitenkin sanoa, että aivan uusia toimintatapoja tai ideoita hankkeissa syntyi vähän. Viranomaisorganisaatiot toimivat omassa suhteellisen ohjatussa hallinnollisessa järjestelmässään. Hankekokemusta omaavat organisaatiot ovat jäsentäneet verkosto-organisaation hallintaa. Yhtä verkostoa lukuun ottamatta metsänhoitoyhdistysten tehtävänä on ollut sisällyttää monimuotoisuusasioita neuvontaan ja luoda metsänomistajakontakteja. Järjestöjen rooli on ollut pieni. Mikäli metsäluonnon monimuotoisuuden suojelutyöhön etsitään edelleen uusia toimintatapoja, organisaatioista muodostuvia yhteistoimintaverkostoja voitaisiin kehittää vielä vaihtelevampien organisaatiokokoonpanojen pohjalta tai laajemman verkoston suuntaan.

Metsänomistajien välinen yhteistyö on vasta kehittymässä. Metsänomistajien omaan verkostoitumiseen ei aiempienkaan tutkimusten perusteella näyttäisi olevan erityistä kiinnostusta. Tämän arvioinnin perusteella voi väittää, että naapuriyhteistyö ei ole helposti kannustettava toimintamuoto. Niin sanotun kasaamisbonuksen tapaiset järjestelmät saattavat kuitenkin kiinnostaa metsänomistajia, ja herättää jatkossa halua lisääntyvään yhteistyöhön. Avainasemassa on taloudellinen korvaus tai muu konkreettinen hyöty yhteistyöstä (Kittredge 2005). Verkostoituminen saattaisi kiinnostaa metsänomistajia, mikäli verkostossa olisi mukana myös muita paikallisia tahoja enemmän ja heillä olisi myös metsänomistajille kiinnostavia tavoitteita.

Jatkokehittäminen

Verkostohankkeet ovat toimineet pilottihankkeina odotetulla tavalla. Niissä verkostoja toteuttavat organisaatiot ovat tehneet yhteistyötä alueen metsänomistajien aktivoimiseksi monimuotoisuuden turvaamisasioissa. Metsänomistajat ovat kiinnostuneet verkostojen puitteissa sovellettavista METSO-ohjelman uusista keinoista, ja tarjonneet kohteita suojeluun. Suojelua on toteutettu käytettävissä olleilla erilaisilla sopimuksilla.

Hankkeissa on kehitetty lähestymistapoja, toimintamalleja ja hallintajärjestelmiä, joita voidaan soveltaa metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisen jatkokehittämistyössä. Jatkotyö on pyrittävä mahdollisimman pitkälle rakentamaan hyviksi todettujen järjestelmien pohjalta. Toimivien mallien hyödyntämisen ja edelleen kehittämisen tueksi tulisi saadut kokemukset ja kehitetyt järjestelmät raportoida ja koota yhteen.

Hankkeissa on kartutettu lisää luontotietoa ja biologista tietämystä. Lisäksi on opittu tiedon soveltamisesta mm. suunnittelu- ja erityisesti neuvontatyössä. Myös nämä kokemukset tulee hyödyntää jatkotyössä, esimerkiksi käyttämällä mahdollisimman lähellä verkostojen toteutusta toimineita henkilöitä kouluttajina, mikäli suojelua kehitetään METSO-ohjelman pohjalta.

Tiedon hallinnan yhtenäistäminen tai vähintään tietojärjestelmien keskinäisen vuoropuhelun edistäminen on edelleen metsäsektorin ja ympäristöhallinnon yhteinen haaste (Hildén, ym. 2005). Yksi verkostohanke päättyi kehittämään paikallisen tiedonhallintajärjestelmän, jossa ympäristöhallinnon ja metsähallinnon tiedot olivat soveltuvien osin eri toimijoiden käytössä. Tämäkin pohjatyö tulisi hyödyntää, kuitenkin mahdollisimman kustannustehokkaasti koko valtakunnassa sovellettavaan luontotiedon hallintaan tähtäävässä kehittämistyössä. Tällä hetkellä eri toimijoiden ja alueiden välillä vallitsee epätasa-arvoinen mahdollisuus välttää luontokohteiden tuhoamista ja edistää niiden suojelua.

Metsäsektorilla on olemassa lukuisia järjestelmiä, joihin monimuotoisuuden turvaamisen voi liittää. Jo olemassa olevien suunnittelu- ja neuvontajärjestelmien hyödyntäminen edellyttää kuitenkin metsäsektorin toimijoiden motivoitumista uudelleen, aidosti monitavoitteiseen metsien hallintaan. Tässä työssä toimiva tiedonhallinnallinen yhteistyö ympäristöhallinnon kanssa on yksi avaintekijä. Lisäksi tarvitaan aitoja kannustimia metsäsektorin biodiversiteetin turvaamisen edistämiseen (Wolf ja Primmer 2006). Suojelumekanismien ymmärtämisen, soveltamisen ja markkinoinnin tulee olla kannattavaa toimintaa organisaatioille. Esimerkiksi metsänhoitoyhdistykset voisivat saada korvausta kohteiden suojelun ja mahdollisen hoidon suunnittelusta.

Verkostot ovat kehittäneet vuoropuhelua ja yhteistyökulttuuria yli organisaatio-rajojen, erityisesti metsä- ja ympäristösektorien välillä. Onnistunut yhteistyö johtuu sekä tiedonvaihdon lisääntymisestä että yhteisen tavoitteen eteen tehtyjen ponnistelu- lujen myötä syntyneestä keskinäisestä näkökulmien ymmärtämisestä. Uudet suojelualoitteet tulee pyrkiä rakentamaan mahdollisimman yhteisiksi niin, että toteuttavat tahot pyrkivät samaan päämäärään. Tämä mahdollistaa myös toteutuksen ristiriidattomuuden (Hukkinen 1999).

Verkostot ovat muodostuneet pääasiassa organisaatioista koostuviksi toimijoiden verkostoiksi. Vaikka tässä kokeilussa maanomistajien välinen yhteistyö ei kehittynyt sanottavasti, tulisi edelleen etsiä keinoja edistää maanomistajien ja muiden paikallisen tason toimijoiden välistä yhteistyötä. Tässä työssä voisivat hyvänä pohjana toimia luonnonhoitohankkeet, joista usean tilan alueille ulottuvien elinympäristöjen hoito on olemassa oleva käytännön keino tehdä naapuriyhteistyötä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Luonnonhoitohankkeiden rahoitusmekanismi on olemassa, ja niitä toteutetaan metsäkeskusalueilla aktiivisesti (Soininen 2005).

Yhteistoimintaverkostoja vastaavan tai niitä korvaavan monipuolisen biodiversiteetin turvaamistyön jatkaminen edellyttää riittävän määrän resursseja. Suunnittelusta ja neuvonnasta vastaavat organisaatiot tarvitsevat resursseja toimintaan ja osaamisen edelleen kehittämiseen. Lisäksi kohteiden suojelusta saataviin korvauksiin tulee varata riittävästi resursseja, jotta maanomistajien kiinnostusta pystytään ylläpitämään. Myös muiden tahojen kiinnostus osallistua suojelutyöhön riippuu toiminnan volyyymistä.

LÄHTEET

- Castells Manuel. 2000. *The Rise of the Network Society*. 2nd Edition. Blackwell Publishers.
- Conley Alexander, Moote Margaret A. 2003. *Evaluating Collaborative Natural Resource Management Society and Natural Resources*, 16:371–386.
- Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamisohjelma. 2002. Etelä-Suomen metsien suojelutoimikunnan mietintö. 27.6.2002. 53.
- Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman luonnonsuojelubiologiset kriteerit. 2003. Suomen ympäristö 634, Luonto ja luonnonvarat. 72.
- Granovetter Mark 1983. *The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited*. *Sociological Theory*, Vol. 1, 201-233.
- Hellström Eeva 2001. *Conflict Cultures – Qualitative Comparative Analysis of Environmental Conflicts in Forestry*. *Silva Fennica Monographs* 2. 109s.
- Hildén Mikael, Auvinen Ari-Pekka ja Primmer Eeva (toim.) 2005. Suomen biodiversiteettiohjelman arviointi. Suomen ympäristö 770. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 251
- Horne Paula, Koskela Terhi ja Ovaskainen Ville (toim.) 2004. Metsänomistajien ja kansalaisten näkemykset metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisesta. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 933, 2004. Vantaan tutkimuskeskus. 75-79.
- Hukkinen, J. 1999. *Institutions of Environmental Management: Constructing mental models and sustainability*. Routledge. 226.
- Kittredge, David B. 2005. *The cooperation of private forest owners on scales larger than one individual property: international examples and potential application in the United States*. *Forest Policy and Economics* 7:671-688.
- Kolström Marja. 2006. *Yhteistoimintaverkosto Keski-Karjalan Lehtoverkosto*. Raportti 13.6.2006. Julkaisematon hankeraportti.
- Kraatz Matthew S. 1998. *Learning by Association? Interorganizational Networks and Adaptation to Environmental Change*. *The Academy of Management Journal*, Vol. 41, No. 6, 621-643.
- Koskela Terhi, Horne Paula, Naskali Arto ja Ovaskainen Ville. 2006. Metsänomistajien suhtautuminen yhteistoimintaan luonnonarvojen suojelussa. Tiivistelmä 22. *Julkaisussa: Horne Paula, Koskela Terhi, Kuusinen Mikko, Otsamo Antti ja Syrjänen Kimmo (eds.) Metson jäljillä – Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tutkimusraportti*. Maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus. 209-211.
- Kyllönen Simo ja Raitio Kaisa 2004. *Ympäristöristiriidat ja niiden hallinta: puuntuotannon ja poronhoidon välinen konflikti Inarissa*. *Alue ja ympäristö* 33/2: 3-20
- Leskinen, L.A. 2004. *Yhteistoiminnallisen metsäsuunnittelun mahdollisuudet yksityismetsätaloudessa (lisensiaattityö)*. *Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 927. 43.
- Lindberg Henrik, Fennander Riikka, Turpeinen Väinö. 2006. *Raportti Hämeen METSO –kokeiluyhteistoimintaverkoston toiminnasta*. 6.6.2006. Julkaisematon hankeraportti.
- Mickwitz Per 2005. *Environmental Policy Evaluation: Concepts and Practice*. *Commentationes Scientiarum Socialium* 66: 188.
- Mönkkönen Mikko ja Primmer Eeva 2006. *Uudet Keinot* *Julkaisussa: Horne Paula, Koskela Terhi, Kuusinen Mikko, Otsamo Antti ja Syrjänen Kimmo (eds.) Metson jäljillä – Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tutkimusraportti*. Maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus. 86-98.
- Niemelä Seppo 2002. *Menestyvä yritysverkosto: Verkostonrakentajan ABC*. Sitra. Edita Publishing Oy, 136 s.
- Ollonqvist Pekka 1998. *Metsäpolitiikka ja sen tekijät – Pitkä linja 1928-1997*. *Metsälehti Kustannus*. Helsinki. 301.
- Patton, M. Q. 1996. *Utilization-Focused Evaluation*. *The New Century Text*. Sage Publications.
- Podolny, Joel M. ja Karen L. Page 1998. *Network Forms of Organization*. *Annual Review of Sociology*, Vol. 24, 57-76.
- Primmer Eeva ja Vahantaniemi Satu. 2005. *Suomalaiset metsäohjelmat – puuntuotannosta puita ja maailmoja syleilemään*. *Julkaisussa: Roikojokela, H (Toim.) Metsien pääomat – metsä taloudellisena, poliittisena, kulttuurisena ja medialilmiönä keskiajalta EU-aikaan*. *Minerva kustannus*. 311-322.
- Rantala Tapio ja Primmer Eeva 2003. *Value positions based on forest policy stakeholders' rhetoric in Finland*. *Environmental Science & Policy* 6(3): 205-216.
- Rautiainen Anu ja Parviainen Hanna-Mari. 2006. *MetsäVasu –hankkeen raportti* 28.6.2006. Julkaisematon hankeraportti.
- Rogers Everett M. 1976. *New Product Adoption and Diffusion*. *The Journal of Consumer Research*. 2(4). 290-301.
- Ruokanen Irmeli. 2006. *Merestä metsäksi - hankkeen raportti*. 30.6.2006. *Toiminta Pohjois-Pohjanmaalla 2004-2006*. Julkaisematon hankeraportti.
- Schusler, Tania, M., Decker, Daniel, J., Pfeffer, Max, J. 2003. *Social Learning for Collaborative Natural Resource Management*. *Society and Natural Resources*, 15:309–326
- Selander Annikka. 2006. *Från havets botten till djup skog. Samarbetsnätverk för skogsnaturens mångfald Slutrapport (-31.5.2006) för pilotprojektet vid Kustens skogscentral, en del av samarbetsnätverket "Merestä metsäksi"* 30.6.2006. Julkaisematon hankeraportti.
- Silverman, D. 2000 *Doing Qualitative Research. A Practical Handbook*. London: Sage.
- Soininen Timo. 2005. *Metsäluonnon hoitohankkeet*. *Metsäluonnon hoitohankkeiden opastus ja koordinointi –projekti*. *Loppuraportti* 17.2.2005. 30s.
- Teece David J. 1980. *The Diffusion of Administrative Innovation*. *Management Science*. 26(5). 464-470.
- Toivonen Timo 1999. *Empiirinen sosiaalitutkimus – filosofia ja metodologia*. WSOY, Porvoo. 447.
- Valve Helena. 2006. *Evaluating social learning potentials generated by EU structural funding programmes*. *Innovation* 19(2): 171-187.
- Van Kooten, G.C., Vertinsky, I., Wilson, B., 1999. *Finland*. *Julkaisussa: Wilson, B., Van Kooten, G.C., Verstinsky, I., Arthur, L. (Toim.) Forest Policy: International Case Studies*. CABI Publishing, 187-214.
- Wolf, Steven, A. ja Primmer, Eeva. 2006. *Between incentives and action: A Pilot Study of Biodiversity Conservation Competencies for Multifunctional Forest Management in Finland*. *Society and Natural Resources*. 19(9): 845-861.

Liite I

Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamisohjelma. 2002. Etelä-Suomen metsien suojelutoimikunnan mietintö. 27.6.2002. 53 s. 21

3.8 Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkosto - kokeiluhanke

Maanomistajilla on kiinnostusta hoitaa metsiään luonnon monimuotoisuutta edistävillä tavoilla, mutta nykyiset monimuotoisuuden turvaamisen keinot eivät aina riittävästi tue heidän omaehtoisia toimiaan. Luonnon monimuotoisuuden arvot eivät noudata kiinteistöjen rajoja, joten yhteistyö yli kiinteistörajojen ja eri omistajaryhmien kesken lisää monimuotoisuuden turvaamisen tehokkuutta.

Metsäluonnon monimuotoisuuden yhteistoimintaverkosto -kokeiluhankkeessa metsäluonnon monimuotoisuuden turvaaminen tapahtuu paikallistasolla omaehtoisuuden ja vapaaehtoisuuden periaatteilla. Metsänomistajilla on keskeinen asema tavoiteasettelussa. Kokeiluhankkeeseen voivat lisäksi osallistua paikalliset viranomaiset, kansalaisjärjestöt ja muut yhteistyötahot. Kokeiluhanke muistuttaa tarjouskilpailua (toimenpide 3.5) mutta on vaikuttavuudeltaan laajempi niin maantieteellisesti kuin sisällöltään. Yhteistoiminta voi koskea esimerkiksi kansallispuistoa, valtion retkeilyaluetta, kunnan tai seurakunnan virkistysaluetta ja eri omistajaryhmien talousmetsiä. Yhteistoimintaverkosto edistää luonnon monimuotoisuutta kokemusten vaihdon ja oppimisen kautta, ja erityisesti silloin, kun elinympäristöjen ja lajien säilyttäminen edellyttää toimenpiteitä laajahkoilla alueilla, joiden sisällä toimenpiteet vaihtelevat ekologisten tarpeiden mukaan.

Yhteistoimintaverkoston tulee edistää sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä kuten maaseutuyrittäjyyttä, työllisyyttä ja luontomatkailua, mikäli tähän liittyviä toimenpiteitä esitetään pilottihankkeissa. Kokeiluhankkeet toteutetaan alueilla, joilla on erityistä merkitystä luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle toimenpiteen 3.3 luonnonsuojelubiologisten kriteerien perusteella. Ekologisen tarkoituksenmukaisuuden lisäksi kokeiluun osallistuvilta pilottihankkeilta odotetaan innovatiivisuutta, laaja-alaista yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä pyrkimystä luoda uudenlaista toimintakulttuuria. Valtion roolina on antaa verkostolle suunnittelu- ja rahoitustukea. Yhteistoimintaverkosto ei edellytä yhtenäistä rajattua aluetta, vaan siinä ovat vapaaehtoisesti mukana metsien monimuotoisuuden vaalimisesta erityisesti kiinnostuneet maanomistajat.

Liite 2

METSO-yhteistoimintaverkostokysely-/haastattelulomake maaliskuu 2004

eeva.primmer@ymparisto.fi

METSO-yhteistoimintaverkostokysely-/haastattelulomake maaliskuu 2004
eeva.primmer@ymparisto.fi

ii

METSO-yhteistoimintaverkostokysely-/haastattelulomake maaliskuu 2004
eeva.primmer@ymparisto.fi

Haastattelija

Verkosto

HAASTATELTAVA

Juokseva numero

Päivämäärä

i

organisaatio vuonna 2002 - Ennen Metso-ohjelman toteutuksen käynnistymistä

1. Mikä oli organisaationne perustoiminto vuonna 2002? (Mikä organisaationne pääasiasa teki)

2. Mitä metsätalouteen ja luonnonhoitoon liittyviä palveluita tarjositte vuonna 2002?

	Tarjosimme (rasti)	Käytimme taloudellisia resursseja	Käytimme aikaa
Hakkuut	☐	☐	☐
Metsänhoito- ja parannustoimenpiteet	☐	☐	☐
Puukauppa	☐	☐	☐
Metsätalouden suunnittelu	☐	☐	☐
Luonnonhoidon suunnittelu (ekologisten ominaispiirteiden säilyttäminen tai ennallistaminen)	☐	☐	☐
Neuvonta	☐	☐	☐
Koulutus	☐	☐	☐
Suojeltujen alueiden ennallistaminen	☐	☐	☐
Virkistyskäyttösuunnittelu	☐	☐	☐
Taloussuunnittelu	☐	☐	☐
Suojeltavien kohteiden tunnistaminen/ kar- toitaminen	☐	☐	☐
Suojeltavien kohteiden valinta	☐	☐	☐
Yhteistoiminnan koordinointi	☐	☐	☐
Muu, mikä	☐	☐	☐

3

3. Ketkä olivat keskeisiä organisaationne tuottamien palveluidenne käyttäjiä vuonna 2002:

	Käytti palvelui- tamme (rasti)	Kolme tärkeintä: 1,2,3
Yksityiset metsänomistajat	☐	☐
Kaupungit, kunnat	☐	☐
Metsänomistajien liitto	☐	☐
Metsäteollisuusyritykset	☐	☐
Metsäpalveluyrittäjät	☐	☐
Pienet ja keski suurat puuta jalostavat yritykset	☐	☐
Luontomatkailuyritykset ja -yrittäjät	☐	☐
Maatilamatkailuyritykset	☐	☐
Metsästys- tai kalastusseurat	☐	☐
Perinne- kylä- tai maaseutuyhdistykset	☐	☐
Riistanhoitoyhdistykset	☐	☐
Jako- tai kalastuskunnat	☐	☐
Metsänhoitoyhdistykset	☐	☐
Alueellinen metsäkeskus	☐	☐
Ympäristökeskus	☐	☐
Muut paikalliset viranomaiset, esim. TE-keskus	☐	☐
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio	☐	☐
Oppilaitokset	☐	☐
Tutkimuslaitokset, esim. Metsäntutkimuslaitos	☐	☐
Metsähallitus	☐	☐
Maa- ja metsätalousministeriö	☐	☐
Ympäristöministeriö	☐	☐
Luonto- ja ympäristöjärjestöt	☐	☐
Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto, MTK	☐	☐
Muu, mikä	☐	☐

4

4. Millä maantieteellisellä alueella tarjositte palveluitanne vuonna 2002?

5. Miten suuri organisaationne on?

Vuotuiset taloudelliset resurssit (taloussuunnitelma, -arvio tai budjetti) <100 000 100 000 – 500 000 >500 000 EUR

Kokonaisuu-
dessaan vuon-
na 2002 Biodiversiteetin tur-
vaamiseen suunnattu _____ %

Työntekijöiden lukumäärä _____ hiää _____ hiää

Työpanos (henkilötyövuosi-
na) _____ htv _____ htv

6. Kauanko organisaationne on ollut olemassa?

_____ vuotta

organisaation ulkopuolisten resurssien hyödyntäminen
vuopnna 2002

7. Hyödynnäätte varmaankin myös organisaationne ulkopuolisia panoksia (esim. kirjoja, julkaisuja, ohjeita, kurseja, työvoimaa, asiantuntija-apua, välineitä, järjestelmiä, ym) luonnon monimuotoisuuden turvaamistoimissanne. Mitkä olivat kolme tärkeintä tällaisten tietojen ja panosten lähdeä vuonna 2002?

Seuraavassa luetellaan organisaatioita. Kerro, miten säännöllisesti saitte näiltä luonnon monimuotoisuuteen liittyvää tietoa (tai muita yllämainittuja panoksia), mainitse yksi tai useampi esi-
merkki tyyppillisistä saamastanne tiedosta/panoksista, ja arvioi, miten hyödynnettävää tieto teille on.

Organisaatio	Saimme orga- nisaatioilta tie- toa/panoksia	Missä muodossa tietoa/panoksia saatiin (esim. kirjeet, julkaisut, ohjeet, kurssit, työvoima, asiantun- tija-apu, välineet, järjestelmät, ym.)	Tiedon / panosten hyö- dynnettävyys
Maa- ja metsätalous- ministeriö	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsätalouden ke- hittämis-keskus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Tapio	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsän-omistajien liitto	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Ympäristö- ministeriö	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Alueellinen ympä- ristö-keskus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Alueellinen metsä- keskus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Muut paikalliset viranomaiset, esim. TE-keskus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsän- hoitoyhdistys	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Luonto- ja ympäris- tö-järjestöt	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Perinne-, kylä- tai maaseutuyhdistys	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan	_____	☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä

na _____ htv _____ htv _____

15. Mitä uusia toimia aiotte ottaa käyttöön luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi
 Mainitse myös sellaiset toiminnot, jotka ovat olleet teillä käytössä aiemmin, mutta joita laajenne-
 taan merkittävästi:

Metsäammattilaisten koulutus
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Metsänomistajien koulutus
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Tiedotus
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Neuvottelut metsänomistajan kanssa
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Kohteiden karttointi
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Tutkimus
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ohjeistaminen
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Toimintatapojen ohjeistaminen
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Tarjouskilpailu
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Luonnonarvokauppa
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Luonnonhoitohanke
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötuki
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Yksityinen suojelualue
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Valtion omistukseen hankittava alue
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Ennallistamis- ja hoitotoimenpiteet
 Ei _____
 Kyllä, kuvaile _____

Muut toimet:

Odotukset ja näkemykset

16. Mistä tui aloite verkostohankkeellenne?

17. Mitä hyötyjä odotat verkostolta omalle organisaatiolle?

18. Mitä hyötyjä odotat verkostolta muille organisaatioille?

19. Mitä hyötyjä odotat verkostolta metsänomistajille?

20. Mitä hyötyjä odotat verkostolta yhteiskunnalle?

21. Mitkä ovat mielestäsi verkostohankkeenne suurimmat haasteet?

22. Mitkä ovat mielestäsi verkostohankkeenne keskeiset riskit?

23. Mitä hankkeessanne merkitsee yhteistoiminta?

24. Mitä hankkeessanne merkitsee metsänomistajajäljättöisyys?

25. Miten hyödynnäätte metsäsuunnittelua hankkeessanne?

Liite 3

Seminaarimuistio 16.2.2005 Eeva Primmer

METSO-yhteistoimintaverkostoseminaari

10.2.2005, Suomen ympäristökeskus (SYKE)

METSO-yhteistoimintaverkostoseminaarin päätarkoitus oli mahdollistaa kokemusten jakamista ja edistää verkostojen välistä vuoropuhelua. Tällainen vuoropuhelu voi tukea myönteisistä kokemuksista oppimista ja ongelmien ratkomista. Seminaariin oli kutsuttu yhteistoimintaverkoston toteuttajatahoja, verkostojen tutkivia tutkijoita sekä maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonalojen edustajia. Verkostoseminaarin ohjelma ilmoittautumistietoineen oli METSO www-sivuilla tammi-kuun alusta. Seminaariin ilmoittautui 39 henkeä ja osallistui 37. Osallistujista 18 oli verkoston toteuttajatahojen edustajia. Muut osallistujat olivat hallinnon edustajia, tutkijoita, kansalaisjärjestöjen edustajia tai metsänomistajia. SYKEN Mikael Hildén avasi seminaarin ja Eeva Primmer toimi puheenjohtajana. Seminaari on osa SYKEssä toteutettavaa METSO-yhteistoimintaverkoston arviointityötä, ja ryhmätöissä havainnoijan kirjaamia keskusteluja käytetään arvioinnin aineistona. Tässä muistiossa olevat yhteenvedot ovat muistion laatijan näkemys käydystä keskustelusta, eivätkä pohjautu havainnoijien raportteihin. Kommentit muistion sisällöstä voi osoittaa: eeva.primmer@ymparisto.fi.

Verkostoesitykset aamupäivällä

Lohjan seudun MetsäVasun kuulumiset ja kohteiden valinnan kriteerit:
Anu Rautiainen, Länsi-Uudenmaan metsänhoitoyhdistys

Keski-Karjalan lehdot –verkoston kuulumiset ja metsänomistajan rooli verkostohankkeessa:
Marja Kolström, Pohjois-Karjalan metsäkeskus

Merestä metsäksi –verkoston kuulumiset ja verkoston työnjako:
Irmeli Ruokanen, Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskus

Hämeen Metson kuulumiset ja suojelun työkalupakki:
Väinö Turpeinen, Hämeen ammattikorkeakoulu

Yhteenveto esittelyistä ja keskusteluista: Kukin verkosto kertoi verkoston tähänastisesta toiminnasta: verkostossa aktiivisesti toimivista tahoista, toimintamuodoista, toiminnan helpoiksi koetuista ja haasteellisemmista piirteistä ja lähiajan suunnitelmista. Länsi-Uudellamaalla on tehty metsänomistajille kysely, ja markkinointia kohdennetaan tupailtojen lisäksi kyselyn tuloksia hyväksikäyttäen. Kohteiden valinnassa on tullut esiin biologisten kriteerien vaikea täyttyminen ja tarve soveltaa myös sosioekonomisia kriteerejä. Hankkeessa kehitetään myös tietojärjestelmällistä yhteensopivuutta paikkatietoihin liittyen. Keski-Karjalassa on panostettu paljon pai-

kallisiin olosuhteisiin sopivan kriteeristön ja kohteiden luokittelun kehittämiseen nk. metsätähti-mallin avulla. Verkostosta on tiedotettu laajalti, ja arvio metsänomistajan näkökulmasta hankkeeseen keskittyy metsänomistajan suureen haasteeseen informaatiotulvan edessä. Merestä metsäksi –hanke jakautuu kahteen eri osaan. Pohjois-Pohjanmaan osiossa on kartoitettu maankohoamisalueita ja markkinointi metsänomistajille on suunnattu kartoituksen pohjalta. Rannikon alueella metsänhoitoyhdistykset ovat olleet varsin aktiivisessa roolissa. Metsänomistajalle markkinointi koetaan avainseikaksi, tapahtuipa se sitten metsänhoitoyhdistyksen tai erikseen palkatun projektihenkilön toimesta. Hämeen metsossa projektiryhmä, joka kommunikoi metsänomistajien kanssa ja koordinoi varsinaista suojelun toteutusta. Verkostoitumista on laajennettu muihin alueellisiin verkostomaisiin hankkeisiin. Kohteita käsitellään projektiryhmässä, jonka puitteissa kokeillaan uusia toimintamuotoja. On törmätty siihen, että odotukset kohdistuvat luonnonarvokauppaan, ja muut instrumentit jäävät vähemmälle huomiolle. Kaikissa hankkeissa tiedottaminen ja koulutus ovat olleet hyvin keskeisiä toimintamuotoja hankkeiden alkuvaiheessa.

Keskustelussa nousi esille kohteiden määrä ja se, miten pitkällä kohteiden tunnistamisessa, arvioinnissa ja kohteista neuvottelemisessa tai sopimisessa ollaan. Keskustelussa tai tarkastelussa olevia kohteita on hankkeissa toistaiseksi noin muutamia kymmeniä kussakin. Kohteiden vertailu on vaikeaa, jos niitä on vähän. Samalla pitäisi ottaa huomioon kaikki instrumentit, ja pystyä pohtimaan mahdollisia sosioekonomisia näkökulmia luonnonsuojelubiologisten kriteerien rinnalla. Hinnan pitäisi voida joustaa kohteen laadun perusteella niin, että vähempiarvoisistakin kohteista saataisiin järjestelyyn, jos maanomistaja olisi valmis sopimaan kohteesta pientä korvausta vastaan. Näkemykset siitä, miten valtakunnallisesti yhtenäistä kriteeristön ja ohjeistuksen tulisi olla, vaihtelivat osanottajien välillä.

Metsänomistajien tavoittaminen ja sitouttaminen oli toinen tärkeä keskustelun aihe. Markkinointi- tai ”myyntityötä” pidettiin erittäin tärkeänä. Koettiin, että biodiversiteetin turvaaminen eri instrumenttien avulla pitää tehdä metsänomistajalle helpoksi.

Ryhmätyöt iltapäivällä

Ryhmiä pyydettiin vastaamaan kysymyksiin:

- Millaisia kokemuksia ja havaintoja sinulla on aiheesta (hyvät ja huonot kokemukset) METSO-verkostotyössä ja metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamisessa yleensä?
- Miten toivoisit aihealueen kehittyvän?

Metsänomistajan rooli

Metsänomistajat eivät ole yhtenäinen ryhmä, vaan ”heitä on joka lähtöön”. Metsänomistajat saattavat olla huonosti perillä erilaisista monimuotoisuuden turvaamiskeinoista. Joka tapauksessa metsänomistajille vapaaehtoisuus ja omaehtoisuus ovat erittäin tärkeitä.

Metsänomistajille tulisi tarjota tietoa niin tiedotusmateriaalin kuin henkilökohtaisen neuvonnankin muodossa. Neuvonnassa tulisi ottaa huomioon metsänomistajien eri-

laiset arvot ja tavoitteet. Tavoitteena olisi, että suojeluun halukasta metsänomistajaa voitaisiin kannustaa, eikä jouduttaisi tyrmäämään, jos rahat ovat vähissä tai kohde olisi luonnonsuojelubiologisesti vähempiarvoinen. Kohteen arvottamisessa olisi hyvä voida hyödyntää myös sosiaalisia arvoja. Metsänomistajien aitoa yhteistoimintaa tulisi voida kannustaa.

Keskustelussa nousi esiin METSO:n keinojen jatkuvuus ja epävarmuus joka liittyy niin kohteiden kohtaloon sopimuksen jälkeen kuin metsänomistajien mahdollisuuksiin jatkaa suojelua toiselle sopimuskaudelle. Lisäksi nousi esiin kysymys siitä, miten käy vapaaehtoisen, ilman korvausta tapahtuvan suojelun, kun suojelusta voi saada korvausta.

Verkoston työnjako

Eri toimijoille on muodostunut erilainen rooli, jonka muuttaminen ei ole helppoa tai nopeaa, esimerkiksi ympäristökeskuksilla on "pakkosuojelijan" maine. Metsänhoitoyhdistys on mahdollisesti metsänomistajien näkökulmasta helposti lähestyttävä, ja monien mielestä avainasemassa tiedon levittämisessä ja METSO-instrumenttien markkinoinnissa. Myös Puunostajat ja metsänomistajien liitot ovat tärkeitä kumppaneita. Hankekoordinaattori, joka ottaa vastuun, ja jolla riittää resursseja asian eteenpäin viemiseksi, on tärkeä. Toisaalta hankekoordinaattori ei vielä tee verkostoa, vaan siihen tarvitaan useita tahoja. Joissain tapauksissa on koettu, että verkoston eri jäsenet viestittävät biodiversiteetin turvaamisesta eri tavoin, tai vähintäänkin erilaisella innokkuudella. Verkostojen avulla voitaisiin kohdentaa metsänomistajille sellaisia biodiversiteetin turvaamismahdollisuuksia, jotka metsänomistajalle sopisivat, sellaisilta tahoilta, jotka metsänomistajan mielestä ovat luotettavia.

Keskustelussa korostettiin hyvää markkinointia: uskoa markkinoitavaan tuotteeseen.

Kohteiden valinnan kriteerit

Olemassaolevat luonnonsuojelubiologiset kriteerit ovat hyvät: helppo omaksua ja soveltaa. Myös alueellinen soveltaminen on onnistunut. Kohteiden valinnassa on kaksi vaihtoehtoista painopistettä: parhaat yksittäiset kohteet tai laajat kokonaisuudet. Kohteiden valinnassa pitäisi voida hyödyntää yhteyksiä olemassa oleviin suojelualueisiin. Joskus ongelmia aiheutuu luonnonsuojelulain kohteiden rajaamattomuudesta. Korvauksen tulisi voida joustaa kohteen laadun perusteella. Yleensäkin kriteereitä pitäisi voida soveltaa paikallisesti. Kustannus/hyötynäkökulma (nimenomaan ekologinen hyöty-) olisi hyödyllinen. Hinnoittelua voisi kehittää luonnonarvoja painottavammaksi, vähemmän riippuvaiseksi puuntuotannollisista arvoista. Metsänomistajan suojeluhalukkuutta pitää voida kannustaa, ja samalla pohtia mahdollisuutta kehittää sosiaalisille ja taloudellisille arvoille kriteereitä. Sosio-ekonomisia tekijöitä ovat mm. luonnonhoitotyöt, työllisyys, maaseudun kehittäminen. Ilmaan heitettiin "biodiversiteettisopimustila" -ajatus.

Keskustelussa kriteerien väljyys/tiukkuus oli keskeinen aihe. Toisaalta toivotaan tiukkoja kriteereitä, jotta metsänomistajia voitaisiin kohdella tasa-arvoisesti koko maassa, ja toiminnat kehittyisivät yhdenmukaisesti. Toisaalta halutaan paikallista sovellettavuutta ja mahdollisuutta kehittää uusia ratkaisuja, pilottihankkeita kun ollaan. Esitettiin myös, että kohteiden valinnassa valtaa tulisi siirtää paikallisille ihmisille, jotka arvostavat kohdetta paikallisista lähtökohdista. Esiin nousi myös

kysymys: ”lisääntyvätkö kohteet, tavoitellaanko jatkuvaa kohteiden lukumäärän lisääntymistä?”

Suojelun työkalupakki

Yhteistoimintaverkostoissa käytettävissä oleva vapaaehtoisten keinojen valikoima on laaja: luonnonarvokauppa, ympäristötukikohteet, talousmetsien luonnonhoitohankkeet, vapaaehtoinen rauhoitus, valtiolle myynti tai vaihto. Luonnonarvokauppa on saanut paljon julkisuutta ja on uutena keinona korostunut. Tämä ryhmä oli sitä mieltä, että suojelun keinoissa on jo olemassa joustomahdollisuus, esimerkiksi jos Keski-Karjalan lehtojen tähtimallia käytettäisiin, viiden tähden kohteet olisivat pysyvän suojelun kohteita. Vapaaehtoisuuteen liittyy tiedonkulku maanomistajalle: hänen pitäisi saada tietoa myös metsälakikohteista, luonnonsuojelulakikohteista ja esim. kaavasta. Tarjolle tulevat kohteet voivat kuulua näihin. Biologisten kriteerien lisäksi tulee painottaa aitoa verkostoitumista ja antaa tilaa luovuudelle. Tarvitaan lisää resursseja, niin taloudellisia kuin tiedollisiakin. Hankkeiden tulisi tiedottaa kaikista keinoista mm. www-sivuillaan. Uusia keinoja, joita ei olla vielä hyödynnetty, ovat tarjouskilpailu, säätiö ja luonnonhoitohankkeet.

Keskustelussa käsiteltiin taas sosioekonomisia kriteerejä ja niiden määrittelemisen vaikeutta. Esille nostettiin virkistyskäyttö, matkailuyrittäjäyys, yleishyödyllisten toimintojen (esim. koulujen) tukeminen, paikallisen toiminnan aktivoiminen. Yhteistyötä jo sinällään pidettiin erittäin arvokkaana: tähän on yhteistoimintahanke.

Seminaarin lopussa todettiin, että verkostohankkeet ovat monimuotoisuudessaan haasteellisia. Haaste on otettu hienosti vastaan, ja yhteistyö ja hankkeiden käynnistäminen on sujunut hyvin. Konkreettisia tuloksia pitää saada aikaan ja tulokset pitää tunnistaa.

Liite 4

METSO-yhteistoimintaverkostohaastattelu lokakuu 2005

erna.keinonenymparisto.fi

Lisätietoja: eeva.primmer@ymparisto.fi

Haastattelukysymykset

1. Mitä toimintamuotoja olette pääasiassa käyttäneet verkostohankkeessanne?
(esim. kartoitus, tiedotus, koulutus, keskustelutilaisuudet (esim. tupailat), neuvonta, neuvottelu, luonnonarvokauppa, tarjouskilpailu, suojelun alueen perustaminen, luonnonhoitotoimet)
2. Miten olette käyttäneet Metson luonnonsuojelubiologisia kriteerejä?
3. Onko Metson yhteistoimintaverkostoissa toimiminen muuttanut organisaationne yleistä toimintaa? Miten?
4. Miten kuvailisit organisaationne roolia yhteistoimintaverkostossa hankkeen aikana? Onko organisaationne rooli muuttunut? Miten? Miksi?
5. Onko yhteistoimintanne verkostonne muiden tahojen kanssa muuttunut verkostohankkeen aikana? Miten?
6. Miten verkoston tahot ovat toimineet hankkeessa? Onko heidän toimintansa muuttunut? Miten?
7. Miten metsänomistajat ovat olleet mukana verkostotoiminnassa? Miten metsänomistajat ovat suhtautuneet hankkeeseen ja verkostotoimintaan?
8. Miten paikalliset asukkaat ja yrittäjät ovat suhtautuneet ja / tai osallistuneet hankkeeseen?
9. Miten kommunikointi ja yhteistyö verkoston toimijoiden kanssa ovat toimineet mielestäsi? Mitkä ovat olleet yhteistoiminnan vahvuudet ja heikkoudet? Miksi?
10. Miten eri tahot ovat mielestäsi hyötynneet verkostohankkeesta?
(esim. oma organisaatio, muut verkostossa toimivat organisaatiot, metsänomistajat, yhteiskunta)
11. Mikä on ollut parasta verkostohankkeessa?
12. Mitkä ovat mielestäsi sellaisia hyviä esimerkkejä ja kokemuksia hankkeessanne, joita kannattaisi toistaa tai kehittää tulevaisuudessa?
13. Onko verkostohankkeessanne joitakin paikallisia erityispiirteitä? Onko jotain sellaista miksi toimintatavat sopivat vain teidän verkostonne alueelle?
14. Mitkä ovat olleet verkostohankkeenne suurimmat riskit?
15. Mitä ovat verkostotoiminnan suurimmat tulevaisuuden haasteet?
16. Miten verkostohankkeita tulisi mielestäsi kehittää tulevaisuudessa?
17. Mitä ideoita antaisit verkostojen kehittämiseksi?

Vastaajan tiedot:

Nimi _____

Organisaatio _____

Verkosto _____

1. Oman organisaation toiminta ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen

1. Mirkä ovat organisaationne keskeiset luonnon monimuotoisuustavoitteet?

2. Mirkä ovat tällä hetkellä organisaationne keskeiset luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvät toiminnot?

3. Ketkä ovat tällä hetkellä (vuonna 2005) keskeisiä organisaationne palveluiden käyttäjiä? Rastita kaikki palvelunkäyttäjät. Merkitse kolme tärkeintä numeroin 1,2,3 tärkeysjärjestykseen.

	Käyträä palveluitamme (rastit)	Kolme tärkeintä: 1,2,3
Yksityiset metsänomistajat	☐	☐
Kaupungit, kunnat	☐	☐
Metsänomistajien liitto	☐	☐
Metsäteollisuusyritykset	☐	☐
Metsäpalveluyrittäjät	☐	☐
Pienet ja keskiuuret puuta jalostavat yritykset	☐	☐
Luontomatkailuyritykset ja -yrittäjät	☐	☐
Maatilamatkailuyritykset	☐	☐
Metsästys- tai kalastusseurat	☐	☐
Perinne-, kylä- tai maaseutuyhdistykset	☐	☐
Riistanhoitoyhdistykset	☐	☐
Jako- tai kalastuskunnat	☐	☐
Metsänhoitoyhdistykset	☐	☐
Alueellinen metsäkeskus	☐	☐
Ympäristökeskus	☐	☐
Muut paikalliset viranomaiset, esim. TE-keskus	☐	☐
Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio	☐	☐
Oppilaitokset	☐	☐
Tutkimuslaitokset, esim. Metsäntutkimuslaitos	☐	☐
Metsähallitus	☐	☐
Maa- ja metsätalousministeriö	☐	☐
Ympäristöministeriö	☐	☐
Luonto- ja ympäristöjärjestöt	☐	☐
Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto, MTK	☐	☐
Muu, mikä _____	☐	☐

4. Hyödynnäte luonnon monimuotoisuuden turvaamistoimissanne myös organisaationne ulkopuolisia tietoja ja voimavaroja (esim. kirjeissä, julkaisuissa, ohjeina tai kurssien muodossa saatua, tai asiantuntija-apua, työvoimaa, välineitä tai järjestelmiä). Mirkä organisaatio-ot ovat kolme tärkeintä tällaisten tietojen ja voimavarojen lähdeä vuonna 2005?

1. _____
2. _____
3. Seuraavassa luetellaan organisaatioita. Kerro, miten säännöllisesti saatte näiltä luonnon monimuotoisuuteen liittyvää tietoa tai muita yllämainittukaltaisia voimavaroja. Voit mainita yhden tai useamman esimerkin siitä, missä muodossa tietoja ja voimavaroja saadaan... Arvot saamasi voimavarojen / tiedon hyödynnettävyys.

Organisaatio	Saamme organisaatioilta tietoja/voimavaroja	Missä muodossa tietoja/voimavaroja saadaan (esim. kirjeet, julkaisu, ohjeet, kurssit, työvoima, välineet, järjestelmät, ym.)	Tiedon / voimavarojen hyödynnettävyys
Maa- ja metsätalousministeriö	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsätalouden kehittämisskeskus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Tapio	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsänomistajien liitto	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Ympäristöministeriö	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Alueellinen ympäristökeskus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Alueellinen metsäkeskus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Muut paikalliset viranomaiset, esim. TE-keskus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsänhoitoyhdistys	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Luonto- ja ympäristöjärjestöt	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Perinne-, kylä- tai maaseutuyhdistys	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Jako- ja kalastuskunnat	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä

Organisaatio	Saamme organisaatioilta tietoja/voimavaroja	Missä muodossa tietoja/voimavaroja saadaan (esim. kirjeet, julkaisu, ohjeet, kurssit, työvoima, välineet, järjestelmät, ym.)	Tiedon / voimavarojen hyödynnettävyys
Riistanhoito-yhdistykset	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto, MTK	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsäteollisuusyritykset	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Pienet ja keskisuuret puuta jalostavat yritykset	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Luontomatkailu-yritykset	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Maatilatmatkailu-yritykset	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsästys- tai kalastusseurat	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Tutkimuslaitokset (esim. Metsän-tutkimuslaitos)	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Oppilaitokset	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Yksittäiset metsän-omistajat	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Kaupungit, kunnat	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsä-palveluyrittäjät	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Metsähallitus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Joukkoviestimet: Lehdet, televisio, internet	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä
Muut	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei koskaan		☐ Erittäin hyödyllistä ☐ Hyödyllistä ☐ Ei hyödynnettävissä

Voit halutessasi vielä kommentoida luonnon monimuotoisuuden turvaamistoiminnassanne
 hyödyntämiänne oman organisaationne ulkopuolisia resursseja:

2. Toiminta verkostohankkeessa

5. Mitä toimia käytätte luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa verkostohankkeen
 puitteissa? Rastita toimenpiteen säännöllisyyttä parhaiten kuvaava vaihtoehto ja arvio orga-
 nisaatioi toimenpiteeseen käyttämä työaika henkilövuokausina, kyseisen vuoden aikana.

	Arvio käy- tetyistä työ- aika-		Arvio käy- tetyistä työ- aika-		Arvio käy- tetyistä työ- aika-	
	Tehty v. 2004	panoksesta	Tehty v. 2005	panoksesta	Tehtään v. 2006	panoksesta
Metsä- ammattilaisten koulutus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Metsän- omistajien koulutus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Tiedotus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Neuvottelut metsän- omistajien kanssa	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Kohteiden kar- toitus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Tutkimus	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Luonnon monimuotoi- suuteen liittyvä ohjelmallinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk

	Arvio käy- tetyistä työ- aika-		Arvio käy- tetyistä työ- aika-		Arvio käy- tetyistä työ- aika-	
	Tehty v. 2004	panoksesta	Tehty v. 2005	panoksesta	Tehtään v. 2006	panoksesta
Toiminta- tapojen ohjels- taminen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Tarjous- kilpailun val- mistelu tai to- teuttaminen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Luonnon- arvokaupan valmistelu tai toeuttaminen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Luonnon- hoitohankkeen suunnittelu tai toeuttaminen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Ennallistamis- tai hoitotoi- menpiteiden suunnittelu tai toeuttaminen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Kestävän met- sätalouden ra- hoituslain ym- päristötuen oh- jaaminen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Yksityisen suo- jelualueen pe- rustaminen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Alueen hank- kiminen valtion omistukseen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk
Muut toimet, mitkä:	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	_____ htk

6. Miten hyödylliseksi arvioit toimenpiteet luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta sekä miten arvioit toimenpiteiden kehityksen tulevaisuudessa? Rasitita sopiva vaihtoehto. Voit myös pohtia syitä arvioimallasi toimenpiteiden kehitykselle.

	Toimenpiteen hyödyllisyys	Tehdään tulevaisuudessa	Syitä tulevaisuuden kehitykselle
Metsä-ammattilaisten koulutus	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Metsän-omistajien koulutus	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Tiedotus	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Neuvottelut metsän-omistajien kanssa	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Kohteiden kartotus	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Tutkimus	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Luonnon monimuotoisuuteen liittyvä ohjelmallinen	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Toimintatapojen ohjelmallinen	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Tarjouskilpailun valmistelu tai toteuttaminen	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Luonnonarvokauden valmistelu tai toteuttaminen	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	

Toimenpiteen hyödyllisyys

Tehdään tulevaisuudessa

Syitä tulevaisuuden kehitykselle

Luonnonhoitohankkeen suunnittelu tai toteutus	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Ennallistamis- ja hoitotoimenpiteiden suunnittelu tai toteutus	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Kestävän metsätalouden rahoituslain ympäristötuen ohjelmallinen	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Yksityisen suojelualan perustaminen	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Alueen hankkimisen valtion omistukseen	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	
Muut toimet, mitkä:	☐ Erittäin hyödyllinen ☐ Aika hyödyllinen ☐ Ei hyödyllinen	☐ Säännöllisesti ☐ Satunnaisesti ☐ Ei lainkaan	

7. Mitkä toimenpiteet ovat mielestäsi tähän asti olleet onnistuneimpia, miksi? Kerro vapaaehtoisesti toimenpiteiden onnistumisen edellytyksistä (voit jatkaa viimeiselle sivulle):

8. Mitkä toimenpiteet ovat mielestäsi tähän asti olleet hankalimpia, miksi? Kerro vapaaehtoisesti huonoiten onnistuneista toimenpiteistä, ja epäonnistumisen syistä (voit jatkaa viimeiselle sivulle):

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Suomen ympäristökeskus (SYKE)			Julkaisu-aika Lokakuu 2006
Tekijä(t)	Eeva Primmer ja Erna Keinonen			
Julkaisun nimi	Yhteistoimintaverkostot - Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman kokeiluhanke			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Suomen ympäristö 45/2006			
Julkaisun teema	Luonto			
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut				
Tiivistelmä	<p>Yhteistoimintaverkostot ovat yksi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) pilottihakkeista, joita on kokeiltu eri puolilla Suomea. Neljä verkostohanketta ovat Hämeen MET-SO, Keski-Karjalan lehtoverkosto, Lohjan seudun MetsäVasu ja Merestä metsäksi –hankkeet. Niissä erilaiset organisaatiokokoonpanot ovat toteuttaneet hanketta hyödyntäen laajaa suojelun keinovalikoimaa. Suomen ympäristökeskuksessa on arvioitu yhteistoimintaverkostohankkeita niiden toteutuksen aikana vuosina 2004-2006. Tämä raportti esittelee arvioinnin ja sen pohjalta tehdyt havainnot verkostohankkeiden toteutuksesta sekä niiden vahvuuksista ja haasteista.</p> <p>Yhteistoimintaverkostohankkeita toteuttaneiden organisaatioiden yhteydenpito on tiivistynyt ja keskinäinen hyväksyntä lisääntynyt. Eri tahojen vahvuuksia on voitu onnistuneesti hyödyntää verkostotoiminnassa. Osaamista on kehitetty sekä koulutuksen avulla että työn ohessa. Ympäristö-organisaatiot ovat välittäneet biodiversiteettiasaamista metsäalan ammattialisille. Toisaalta metsä-alan organisaatioiden yhteydet metsänomistajiin ja niiden lähestymistapa metsiin monikäytön näkökulmasta ovat luoneet pohjaa maanomistajien luottamukselle suojelutyössä.</p> <p>Yhteys hankkeiden tekemien suojelusopimusten ja tiedonvälityksen välillä on selkeä. Rajallisen hankeaikataulun puitteissa suojelutuloksia saadaan nimenomaan investoimalla koulutukseen, tiedotukseen ja neuvontaan. Tiedotus on tärkeää laajan metsänomistajajoukon tavoittamisessa, ja koulutus tukee sitä mahdollistamalla biodiversiteettiasaamisen normaaliin neuvontatoimintaan. Suojelun volyymin nostaminen selkeästi korkeammalle tasolle vaatii lisää resursseja, ja mahdollisesti verkostohankkeiden käytettävissä olevaa valikoimaa täydentäviä suojelukeinoja.</p>			
Asiasanat	Verkosto, yhteistoimintaverkosto, yhteistyö, METSO-ohjelma, monimuotoisuus, biodiversiteetti, organisaatio, ympäristöpolitiikka			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Ympäristöministeriö, maa- ja metsätalousministeriö			
	ISBN 952-11-2411-3 (nid.)	ISBN 952-11-2412-1 (PDF)	ISSN 1238-7312 (pain.)	ISSN 1796-1637 (verkkoj.)
	Sivuja 82	Kieli Suomi	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta (sis. alv 8 %) 12,50 €
Julkaisun myynti/ jakaja	Edita Publishing Oy, PL 800, 00043 Edita, vaihde 020 450 00 Asiakaspalvelu: puh. 020 450 05, telefax 020 450 2380 Sähköposti: asiakaspalvelu@edita.fi, www.edita.fi/netmarket			
Julkaisun kustantaja	Suomen ympäristökeskus (SYKE), PL 140, 00251 Helsinki, puh. 020 490 123			
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy, Helsinki 2006			

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Finlands miljöcentral (SYKE)			Datum Oktober 2006
Författare	Eeva Primmer och Erna Keinonen			
Publikationens titel	Samarbetsnätverken - Ett försök projekt inom programmet Biodiversitet i södra Finlands skogar (Yhteistoimintaverkostot - Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman kokeiluhanke)			
Publikationsserie och nummer				
Publikationens tema	Natur			
Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt				
Sammandrag	<p>Samarbetsnätverken är ett av pilotprojekten inom programmet Biodiversitet i södra Finlands skogar (METSO). De fyra samarbetsprojekten är: Tavastlands METSO, Mellersta Karelen lundnätverk, Lojoregionens MetsäVasu och Från havets botten till djup skog. I dessa har olika sammansättningar av organisationer fullföljt projekten genom utnyttjande av ett brett urval av skyddsmetoder, från handel med naturvärden till köp av områden till staten. Finlands miljöcentral har utvärderat samarbetsnätverken under deras gång år 2004-2006. Den här rapporten presenterar en utvärdering av samarbetsnätverken och observationer som gjorts på basis av denna, samt samarbetsnätverkens starka och svaga sidor.</p> <p>Under projektet har kontakter intensifierats och det ömsesidiga godkännandet har ökat mellan olika organisationer. Inom nätverken har man kunnat utnyttja de olika organisationernas starka sidor. Kunnandet har utvecklas såväl via utbildning som genom arbetet. Miljöorganisationerna har överfört sin biodiversitetskunskap till skogsbranschens yrkesmän medan skogsbranschorganisationernas kontakter till skogsägarna och organisationernas mångbruksinriktning har ökat skogsägarnas förtroende för skyddsarbetet.</p> <p>Sambandet mellan kunskapsförmedlingen och de skyddavtal som gjorts i samband med samarbetsprojekten är tydligt. Då resurserna är begränsade uppnås skyddsresultat uttryckligen genom information, utbildning och rådgivning. Upplysning är effektivt för att nå ut till den breda skogsägarbasen medan utbildning ger möjligheter att inkludera biodiversitetsaspekter i den normala skogsrådgivningen. En höjning av skyddsvolymen till en klart högre nivå kräver mera resurser och eventuellt också nya metoder som kompletterar de nu tillgängliga.</p>			
Nyckelord	Nätverk, samarbetsnätverk, METSO-projekt, mångfald, biodiversitet, organisation, miljöpolitik			
Finansiär/ uppdragsgivare	Miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet			
	ISBN 952-11-2411-3 (hft.)	ISBN 952-11-2412-1 (PDF)	ISSN 1238-7312 (print)	ISSN 1796-1637 (online)
	Sidantal 82	Språk Finska	Offentlighet Offentlig	Pris (inneh. moms 8 %) 12,50 €
Beställningar/ distribution	Edita Publishing Ab, PB 800, FIN-00043 Edita, Finland, växel 020 450 00 Postförsäljningen: Telefon +358 20 450 05, telefax +358 20 450 2380 Internet: www.edita.fi/netmarket			
Förläggare	Finlands miljöcentral, PB 140, 00251 Helsingfors, Finland, Tfn: 020 490 123			
Tryckeri/tryckningsort och -år	Edita Prima Ab, Helsingfors 2006			

DOCUMENTATION PAGE

<i>Publisher</i>	Finnish Environment Institute (SYKE)			<i>Date</i> October 2006
<i>Author(s)</i>	Eeva Primmer and Erna Keinonen			
<i>Title of publication</i>	Collaborative Networks: A Pilot Project of the Southern Finland Forest Biodiversity Programme (Yhteistoimintaverkostot - Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman kokeiluhanke)			
<i>Publication series and number</i>	Finnish Environment 45/2006			
<i>Theme of publication</i>	Nature			
<i>Parts of publication/ other project publications</i>				
<i>Abstract</i>	<p>The Collaborative Networks is one of the Southern Finland Biodiversity Programme (METSO) pilot projects. The four network projects are Hämeen METSO (in central Uusimaa Region), Keski-Karjalan lehtoverkosto (in Northern Karelia), Lohjan seudun MetsäVasu (in western Uusimaa region) ja Merestä metsäksi (in Ostrobothnia and the western coast). In the network projects, varying combinations of organizations have implemented a broad selection of conservation instruments, ranging from nature values trading on a site with a ten year contract – to purchase of the area by the state. The Collaborative Networks have been evaluated in the Finnish Environment Institute during their implementation in 2004-2006. This report presents the evaluation and its observations on the network project implementation, as well as its strengths and challenges.</p> <p>During the project, inter-organizational communication deepened and the organizations' mutual acceptance increased. The different compositions of organizations in the four projects gathered experiences on collaboration and information exchange. The strengths of different actors were successfully utilized in the networking. Competencies were developed both through training and practical work. Environmental organizations transferred biodiversity knowledge to forestry professionals, while the forestry organizations' connections with land owners and their multifunctional approach to forests enhanced land owners' trust.</p> <p>There was a clear connection between the conservation contracts made by the network projects and information dissemination. Informative activities such as training and consultation produced conservation results in the short time span. This showed the significance of outreach in establishing contact with the forest owners, while training enhances integration of biodiversity into regular forestry extension. To raise the volume of conservation to a significantly higher level, more resources are required, as well as possibly new instruments in addition to those already at the use of the network projects.</p>			
<i>Keywords</i>	Network, collaboration, forest, conservation, programme, biodiversity, organisation, environmental policy			
<i>Financier/ commissioner</i>	Ministry of the Environment of Finland, Ministry of Agriculture and Forestry of Finland			
	ISBN 952-11-2411-3 (pbk.)	ISBN 952-11-2412-1 (PDF)	ISSN 1238-7312 (print)	ISSN 1796-1637 (online)
	<i>No. of pages</i> 82	<i>Language</i> Finnish	<i>Restrictions</i> For public use	<i>Price (incl. tax 8 %)</i> 12,50 €
<i>For sale at/ distributor</i>	Edita Publishing Ltd., P.O.Box 800, 00043 Edita Finland, Phone +358 20 450 00 Mail orders: Phone +358 20 450 05, telefax +358 20 450 2380 Internet: www.edita.fi/netmarket			
<i>Financier of publication</i>	Finnish Environment Institute (SYKE), P.O.Box 140, FIN-00251 Helsinki, Tel. + 358 20 490 123			
<i>Printing place and year</i>	Edita prima Ltd., Helsinki 2006			

Tässä julkaisussa tarkastellaan neljää metsien monimuotoisuuden turvaamisen yhteistoimintaverkosta. Eri puolilla Suomea kokeillut yhteistoimintaverkostot ovat yksi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) pilotti-hanke. Verkostoissa on opittu monimuotoisuudesta ja suojelun käytännöstä sekä määrätietoisella koulutuksella että yhdessä tekemällä. Osaamista kehittävät ja tietoa välittävät toimenpiteet ovat avainasemassa silloin, kun pyritään nopeaan METSO-ohjelman suojelun keinojen toteuttamiseen. Raportti kuvaa verkostoitumisen kokemuksia, saavutuksia ja haasteita.

S Y K E

Myynti: Edita Publishing Oy
PL 800, 00043 EDITA
Asiakaspalvelu: puh. 020 450 05, faksi 020 450 2380
Edita-kirjakauppa Helsingissä:
Annankatu 44, puh. 020 450 2566

ISBN 952-11-2411-3 (nid.)

ISBN 952-11-2412-1 (PDF)

ISSN 1238-7312 (pain.)

ISSN 1796-1637 (verkköj.)